

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL
Versenytanácsa

a Vj-102/2004. számú versenyfelügyeleti eljárásban hozott

174. számú

határozata

2005. december 22.

Tartalomjegyzék

A Versenytanács rendelkezése	1
Indokolás.....	3
<i>Az eljárás indítása</i>	3
<i>Az eljárás alá vont vállalkozások.....</i>	4
<i>Az ABB-cégcsoport</i>	4
<i>Az Areva-cégcsoport</i>	4
<i>A Siemens-cégcsoport</i>	5
<i>A VA Tech-cégcsoport.....</i>	5
<i>A Tessag Hungária Kft.....</i>	5
<i>Az Alstom-cégcsoport.....</i>	5
<i>A kifogásolt magatartás</i>	6
<i>A vizsgálat során feltárt tényállási elemek</i>	6
<i>Az ABB által beadott és a Versenytanács által felhasznált írásbeli dokumentumok felsorolása és tartalmának ismertetése</i>	7
<i>Az eljárás alá vontak nyilatkozatai.....</i>	17
<i>ABB.....</i>	17
<i>VA Tech.....</i>	30
<i>Areva.....</i>	34
<i>Siemens.....</i>	37
<i>Tessag Kft.....</i>	40
<i>Alstom</i>	40
<i>A vizsgálat megállapításai</i>	43
<i>A jogszabályi háttér.....</i>	43
<i>A Versenytanács döntése.....</i>	44
<i>Az érintett piac.....</i>	45
<i>A GIS-kartell alapítása</i>	45
<i>A kartell működése.....</i>	48
<i>A kartell folyamatossága.....</i>	49
<i>A GIS-kartell hatása a magyarországi piacra.....</i>	53
<i>A megállapodás versenykorlátozó jellege.....</i>	56
<i>Az Alstom és a Tessag Kft. közötti egyeztetés jogi minősítése.....</i>	60
<i>A jogsértés szankciói</i>	61
<i>Eljárási kifogások</i>	64
<i>Melléletek</i>	69

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL
VERSENYTANÁCS

1245 Budapest, Pf. 1036.

Telefon: 472-8864 Fax: 472-8860

VJ-102/2004/174.

A Versenytanács rendelkezése

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa az

ABB Power Technologies Management Ltd. (Svájc) I. rendű, az

ABB Switzerland Ltd. (Svájc) II. rendű, az

Areva T&D Holding S.A. (Franciaország) III. rendű, az

Areva T&D S.A. (France) IV. rendű, a

Siemens AG (Németország) V. rendű, a

VA Tech T&D GmbH (Ausztria) VI. rendű, az

ABB Kft. (Budapest) VII. rendű, az

Areva Hungária Villamos Kapcsolóberendezések Kft. (Kunszentmiklós) VIII. rendű, a

Siemens Rt. (Budapest) IX. rendű, a

Tessag Hungária Kft. (Budapest) X. rendű, valamint az

Alstom Holding S.A. (France) XI. rendű eljárás alá vontakkal szemben versenykorlátozó megállapodás miatt indult versenyfelügyeleti eljárásban, nyilvános tárgyaláson, meghozta az alábbi

h a t á r o z a t á t

A Versenytanács megállapítja, hogy az alább felsorolt eljárás alá vont vállalkozások versenykorlátozó megállapodást kötöttek, amelynek végrehajtása céljából összehangolták magatartásaikat a legalább 72 kV feszültségű gázszigetelésű elektromos kapcsolóberendezések, illetve a kapcsolódó alállomások piacán, amely magatartás alkalmas volt a piaci verseny korlátozására a magyarországi piacon:

- a) az ABB Power Technologies Management Ltd. I. rendű és az ABB Switzerland Ltd. II. rendű eljárás alá vontak vonatkozásában 1991. január 1-től és 2004. április 30-ig;
- b) az Alstom Holding S.A. XI. rendű eljárás alá vont vonatkozásában 1991. január 1-től 2004. január 9-ig;
- c) az Areva T&D Holding S.A. III. rendű és az Areva T&D S.A. IV. rendű eljárás alá vontak vonatkozásában 2004. január 9-től 2004. április 30-ig;
- d) a VA Tech T&D GmbH VI. rendű eljárás alá vont vonatkozásában 1998. szeptember 20-tól 2004. április 30-ig;
- e) a Siemens AG V. rendű eljárás alá vont vonatkozásában 2001. július 1-től 2004. április 30-ig.

A Versenytanács a fenti jogsértés miatt a III. és a IV. rendű eljárás alá vontakat egyetemlegesen 23.000.000,- Ft., azaz huszonhárommillió forint, az V. rendű eljárás alá vontat 80.000.000,- Ft., azaz nyolcvanmillió forint, a VI. rendű eljárás alá vontat 159.000.000,- Ft., azaz százötvenkilenemmillió forint, a XI. rendű eljárás alá vontat 440.000.000,- Ft., azaz négyszáznegyvenmillió forint versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezi, amelyet e határozat kézhezvételétől számított 30 napon belül kell megfizetni a GVH 10032000-01037557 számú bírságbevételi számlájára.

Egyebekben az eljárást megszünteti.

E határozat felülvizsgálata a kézhezvételétől számított 30 napon belül, a Fővárosi Bírósághoz címzett, de a Versenytanácsnál benyújtandó keresettel kérhető.

Indokolás

Az eljárás indítása

- 1) Az eljárás megindítását megelőzően az ABB Power Technologies Management Ltd., ill. az ABB Switzerland Ltd. (a továbbiakban együtt: ABB) 2004. április 29-én beadvánnyal fordult a Gazdasági Versenyhivatalhoz (a továbbiakban: GVH), amelyben a tudomására hozta, hogy az ABB, az Alstom S.A. Holdings, a Siemen AG, valamint a VA Tech T&D GmbH vállalkozások – egy nemzetközi kartell tagjaiként – felosztották maguk között a 70 kV-nál nagyobb feszültségű gázszigetelésű kapcsolóberendezések európai piacát. A beadványában a GVH Elnökének és a Versenytanács Elnökének 3/2003. sz. Közleménye (a továbbiakban: engedékenységi politika) alapján a bírság teljes elengedése érdekében vállalta, hogy a fenti kartellról teljes körűen feltárja a rendelkezésére álló információkat, beleértve saját szerepét is. A GVH vállalta, hogy amennyiben az ABB az engedékenységi politikában lefektetett minden feltételnek megfelelően szolgáltat információkat a kartellról, akkor a bírság teljes elengedésében fog részesülni.
- 2) Az eljárás indításának előzményeként az Európai Bizottság COMP/E-2/38.899. számon az EKSz. 81. cikke alapján 2004. május 11-én vizsgálatot kezdeményezett a fent megjelölt gázszigetelésű kapcsolóberendezés-gyártó anyavállalatok, továbbá a feltételezett megállapodásban részt vett japán vállalkozások ellen.
- 3) A rendelkezésre álló információk szerint feltehető volt, hogy a piacfelosztást megvalósító kartell a magyarországi piacot is érintette és az Európai Bizottság a magyar piacot érintő hatásokat nem vizsgálja, mivel a kartell működését még Magyarország uniós csatlakozását megelőzően befejezte. A GVH erre tekintettel a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 11. §-ának megsértése tárgyában versenyfelügyeleti eljárást indított 2004. július 8-án.
- 4) Az eljárás során feltehető volt, hogy a fentebb leírt piacfelosztó magatartás megvalósításában a cégcsoportok magyarországi leányvállalatai is részt vettek, ezért a GVH ezeket is eljárás alá vonta.
- 5) Mivel az Areva cégcsoport 2004-ban átvette az Alstom gázszigetelésű kapcsolóberendezéseket gyártó üzletágát, ezért a GVH az Areva ezen üzletágban érintett vállalkozásait is bevonta az eljárásba.
- 6) Az Alstom eljárás alá vonására azért került sor, mert feltehető volt, hogy a gázszigetelésű kapcsolóberendezéseket gyártó üzletág eladását megelőzően felelőssé tehető az üzletág jogsértő magatartásának folytatásában.
- 7) A Tessag Kft. bevonására azért került sor, mert a GVH által az eljárás során beszerzett információk szerint feltehető volt, hogy az Alstom és a Tessag között külön megállapodás jött létre a Városliget-projektre vonatkozóan.
- 8) A versenyfelügyeleti eljárás indítását követően a GVH a Tpv. 65/A. § szerinti helyszíni kutatást hajtott végre az ABB Kft., az Areva Hungária Kft., a Siemens Rt. székhelyén, illetve telephelyén, valamint a VA Tech Hydro Képviseleti Irodájában, továbbá a Tessag Kft. székhelyén.

Az eljárás alá vont vállalkozások

Az ABB-cégcsoport

- 9) Az I. rendű eljárás alá vont ABB Power Technologies Management Ltd. – a II. rendű eljárás alá vont ABB Switzerland Ltd.-vel, illetve a VII. rendű eljárás alá vont ABB Kft-vel egyetemben – az ABB Asea Brown Boveri Ltd. irányítása alatt álló *ABB-cégcsoport* tagja.
- 10) Az ABB-cégcsoport 1988-ban jött létre a svéd ASEA és a svájci Brown Boveri vállalkozások egyesülésével. A vállalkozás-csoport tevékenységi körébe a villamosenergia-átviteli és elosztási, energetikai és ipari automatizációs, az olaj-, gáz- és petrokémiai technológiák, ipari berendezések gyártása, valamint a vállalkozás-csoport tevékenységével összefüggő pénzügyi szolgáltatások lebonyolítása tartozik. Az ABB Switzerland Ltd. 2004. november 1-től a vállalkozás-csoport svájci tevékenységének és működésének központja. Az ABB-cégcsoport magyar leányvállalata 1988 óta van jelen Magyarországon.
- 11) Az ABB Power Technologies Ltd. tényleges gazdasági tevékenységet nem végez; bevétele a helyi ABB-vállalkozásoknak nyújtott menedzsment szolgáltatások ellenértékéből származik. Ennek megfelelően működésének kizárólagos célja az erőmű-technológiai részleghez tartozó területi és divízió vezetők foglalkoztatása, akik az ABB technológiai részlegének nemzetközi szintű menedzselését végzik.

Az Areva-cégcsoport

- 12) A vállalkozás-csoport egyik fő tevékenysége atomerőművek, energia átviteli és elosztási berendezések gyártása és értesítése. A cégcsoport 2004. január 9-ével vásárolta meg az Alstom villamosenergia-átvitel és -elosztás üzletágát (T&D-üzletág), korábban nem működött ezen a területen. Az Alstom-cégcsoport a T&D-üzletág átruházásának előkészítése érdekében 2003 novemberében létrehozta az Alstom Holding Etranger S.A.-t, hogy ezen holdingvállalat alatt valamennyi, a T&D-üzletágban tevékenykedő leányvállalatát összevonja. Az Alstom Holding Etranger S.A. neve az Areva-csoport általi megvásárlásával változott Areva T&D Holding S.A.-ra.
- 13) Az Areva T&D Holding S.A.-nak nincsenek alkalmazottjai; minden üzleti tevékenységét a IV. rendű eljárás alá vont franciaországi Areva T&D S.A., a vállalkozás-csoport „fő T&D vállalata” végzi.
- 14) A magyar leányvállalat jogelődje 1990-ben a Villamos Állomásszerelő Vállalat kunszentmiklósi gyáranak privatizációja kapcsán jött létre, amely akkor még az AEG-csoporthoz tartozott. A vállalkozás főtevékenysége villamos kapcsolóberendezések gyártása. A vállalkozást 1996-ban a GEC-Alstom csoport szerezte meg. 1998-ban a GEC kivált a tulajdonosi körből, és az Alstom vált az irányítójává. A vállalkozás az Alstom-csoporton belül a T&D-üzletághoz tartozott. Az Areva Hungária Villamos Kapcsolóberendezések Kft. 2004 januárjában vált az Areva-csoport tagjává.

A Siemens-cégcsoport

- 15) A Siemens AG a cégcsoport anyavállalata, tőzsdén jegyzett multinacionális vállalat, amelynek tevékenységi körébe egyebek mellett ipari berendezések, információs és kommunikációs (pl.: optikai hálózatok), közlekedési, számítástechnikai, mobilkommunikációs, orvostechikai eszközök, valamint erőművek, energia-átviteli és -elosztási berendezések gyártása és értékesítése tartozik.
- 16) A Siemens Rt. 1994-ben alakult meg a Siemens AG regionális vállalataként és a konszern általános hazai képviselőjét látja el.

A VA Tech-cégcsoport

- 17) A VA Tech-csoport 1995-ben lépett a villamos kapcsolóberendezések piacára, a holland *Elin Holec High Voltage* megszerzésével. A NEI még 1989-ben beolvadt a *Reyrolle*-ba, amely utóbbi T&D-üzletágát a VA Tech-csoport 1998-ben vásárolta fel. A *Magrini* 1984-ben beolvadt a *Merlin*-be, amelyet más vállalkozásokkal egyetemben 1999-ben felvásárolt a *Schneider*. 41. sz. irat 5. oldalán lévő táblázat)
- 18) A vállalkozás-csoport T&D-üzletága a VA Tech T&D GmbH & Co.-hoz tartozott, amely 2004. október 12-i hatállyal beolvadt a VA Tech Schneider High-Voltage GmbH-ba, melynek neve ezt követően VA Tech T&D GmbH-ra változott.
- 19) A Siemens AG megszerezte a VA Tech-csoport részvényeinek száz százalékát, amelynek eredményeképpen 2005 júliusától a vállalkozás-csoport teljes jogú tulajdonosa lett.

A Tessag Hungária Kft.

- 20) A vállalkozás 1997. július 1-én jött létre. Tevékenységi körébe tartozik egyebek mellett a nagy- és középfeszültségű villamos kapcsolóberendezések és alállomások tervezése, létesítése, üzemeltetése és karbantartása.

Az Alstom-cégcsoport

- 21) A csoport központi anyavállalata a francia bejegyzésű *Alstom société anonyme*, a francia tőzsdére bevezetett társaság, amely a cégcsoport csúcsvállalkozása, a jelen eljárásba bevont *Alstom Holding S.A.* száz százalékos tulajdonosa. Az eljárás alá vont vállalkozás feladata a vállalkozás-csoportba tartozó vállalkozások tulajdonosi irányítása, maga gazdasági tevékenységet nem végez.
- 22) A GIS-tevékenység az Alstom-csoport T&D üzletágának részét képezte, amelyet a 2003. szeptember 25-én aláírt részvényátruházási szerződés alapján az Arevának eladtak. A szerződés záró napja 2004. január 9-e volt.
- 23) Az Alstom cégcsoportnak több, Magyarországon bejegyzett vállalkozása is van, amelyek a cégcsoport különböző üzletágaihoz kapcsolódónak működnek. A T&D üzletág szektorába tartozó *Alstom Hungária Kft.* a fent említett részvényátruházás keretében eladásra került az Arevának.

A kifogásolt magatartás

- 24) A jelen eljárás tárgyát képező magatartást az eljárás alá vont vállalkozások az ún. GIS-rendszerek piacán fejtették ki. A "GIS" angol rövidítés¹, amely a legalább 72 kV feszültségű, gázszigetelésű elektromos kapcsolóberendezéseket jelöli. Ezekhez a kapcsolókhoz esetenként elektromos alállomásokot és egyéb berendezéseket is létesíteni, felújítani kellett. A GIS-rendszer az elektromos kapcsolóberendezések és az alállomások együttese, amelynek fő funkciója a villamosenergia elosztása, kapcsolása és mérése. A GIS-rendszerek viszonylag nagy értékű berendezések, amelyek általában tenderek, illetve közbeszerzési eljárások keretében kerülnek meghirdetésre, és a vállalkozások pályáztatás révén nyerhetik el az egyes beruházási projektek megvalósítási jogát.
- 25) A GIS-piac egyes résztvevői 1988. április 15-én írásos kartell-megállapodást fogadtak el (az ún. "GQ-megállapodás"), amely a piac felosztására irányult.² A kartell nemzetközi tevékenysége és működése a GQ-megállapodásra alapult. A kartell európai tagjai ugyanezen a napon a GIS-kartell európai tagjaira vonatkozó, a GQ-megállapodást kiegészítő további kartell-megállapodást is írásba foglaltak. Ezt a megállapodást a "GQ-megállapodást kiegészítő GQE-megállapodásnak (a továbbiakban: „E-megállapodás”) nevezték. Az európai kartelltagok tevékenysége és működése az E-megállapodáson alapult.
- 26) A kartell célkitűzése az volt, hogy a kartelltagoknak lehetővé tegye a közösen lefoglalt piaci részesedések elérését és megőrzését. A kartelltagok egyezményes piacrészeit tükrözték a rájuk osztott kvóták. A megcélzott piaci kvóták teljesülése érdekében a résztvevők képviselői rendszeresen találkoztak, illetve más módon egyeztettek az egyes projektek elosztását.
- 27) A kartell, megalakulásától (a GQ-megállapodás elfogadásától) folyamatosan működött 2004. áprilisáig.
- 28) A kartell-megállapodás fent leírt kikötései érintették a magyarországi piacot, és alkalmasak voltak versenykorlátozó hatás kifejtésére.

A vizsgálat során feltárt tényállási elemek

- 29) A GIS-kartellról a GVH az ABB által 2004. április 29-én benyújtott beadványból szerzett tudomást. A beadványban az ABB – belső vizsgálata által feltárt tényekre hivatkozva – előadta, hogy az ABB egyes alkalmazottai a gázszigetelésű kapcsolóberendezések (GIS) szektorban szervezett nemzetközi kartellben vettek részt, amelynek Magyarországra nézve is voltak hatásai. Közölte, hogy a kartellben való működését 2004. március 3-án beszüntette, majd ezt követően az Európai Bizottsághoz engedékenységi kérelmet nyújtott be.

¹ GIS - gas insulated switchgear

² "GQ" kifejezés az angol gear (kapcsolóberendezés) és a quota szavak rövidítése.

30) A fenti beadvánnyal együtt az ABB a GVH-hoz is engedékenységi kérelmet nyújtott be.³ A beadványban – egyebek mellett – leírta a kartell működését. A beadványhoz a kartell megalakulásával, illetve működésével kapcsolatos írásbeli anyagokat mellékelte. Vállalta továbbá, hogy a GVH rendelkezésére bocsát minden olyan további adatot és információt a kartell tevékenységéről, amely a vizsgálat megindulását követően jut a tudomására. Az ABB az engedékenységi politika alapján tett vállalása teljesítéseként 2004. május 24-én, 2005. február 24-én, 2005. november 10-én, majd 2005. december 2-án kelt beadványaiban további adatokat szolgáltatott a GVH számára.

Az ABB által beadott és a Versenytanács által felhasznált írásbeli dokumentumok felsorolása és tartalmának ismertetése

31) A VJ-102/2004/126. sz. irat melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat egy táblázat, amelyet az ABB munkatársai készítettek a munkacsoport egyik, 2003-ban lezajlott ülése után. A táblázatban a különböző projektek összefoglaló listája, azok legfontosabb adatainak feltüntetésével, beleértve a projekt elnevezését, a kiíró ország rövidítését, a tender kiírási és beadási határnapját, a projekt értékét, valamint az egyeztetésre utaló különböző bejegyzéseket (az érdeklődő kartelltagok megjelölését, az egyeztetés eredményét). A projektlistán a magyarországi Városliget projekt is látható, amely iránt a 2. sz. kód oszlopában látható bejegyzés.

32) A VJ-102/2004/33. 2. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat az előző pontban említett projektlistához hasonló felépítésű táblázat, a fejlécek azonban hiányoznak. A táblázatban magyarországi projekt nem szerepel. **Miért kell akkor ez?**

33) A VJ-102/2004/33. 3. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat egy elektronikus (e-mail) üzenete szövege, amely 2003. november 12-én kelt. A feladót, illetve a címzetteket a kódszámok (1, 2, illetve 3) jelölték, az üzenetet az 1. küldte a 2. és 3. számnak. Az 1. „new European projects”, azaz az "új európai projektek" megjegyzéssel három új projektről (köztük másodikként a Budaközépről) tájékoztatja az 2.-t-ot és a 3.-t.

Az e-mail második pontjában a Budaközép projekt kapcsán az alábbi bejegyzések olvashatóak:

„2) HU ELMU Budaközép – 8*145 (incl 2*30m busduct)
TDD 18/11
Pack 0 or Pack 3 in ROE?
Who has an interest?”

³ Az engedékenységi politika létezéséről az eljárás alá vontak csak a határozathozattal egyidőben szerezhettek hivatalosan tudomást, ezért a becsatolt dokumentumok önálló sorszámok alatt kerültek az iratanyagba. Az így becsatolt dokumentumok az eljárás alá vontak számára betekinthesek voltak, illetve több ízben is közvetlenül megküldésre kerültek számukra. Az engedékenységi politika keretében benyújtott kérelmet, majd a GVH-val kötött megállapodást, illetve az "első körben" benyújtott iratokat a Versenytanács a határozathozattal egyidőben, Vj-102/2004/173. sz. alatt csatolta az iratokhoz.

A három projekt felsorolása után „a decision has to be taken today regarding the first two projects”, azaz „az első két projektről ma dönteni kell” mondat is szerepel.

34) A VJ-102/2004/33. 4. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat egy elektronikus (e-mail) üzenete szövege, amely 2003. november 12-én kelt, és az előző pontban leírt üzenet után, ugyanabban az üzenetben annak előzményeként olvasható. A feladót, illetve a címzetteket a kódszámok (1, illetve 3) jelölték, az üzenetet az 1. küldte a 3. számnak.

Az üzenet szövegében szerepel a „some outstanding matters”, azaz a „néhány kiemelkedő téma” megjelölés. Az e-mail a „we would like to have your confirmation, answers, instructions or comments to following outstanding matters if possible by return”, vagyis a „szeretnénk a megerősítését, a válaszát, az instrukcióját vagy a kommentárját a következő kiemelkedő témákban, lehetőleg azonnal” mondattal folytatódik. A második pontban az alábbi bejegyzés szerepel:

„2) HU / ELMU Budaközép – 8*145 (incl 2*30m busdrust)

Need your instructions!”

A 1. a Budaközép-projektrel kapcsolatosan kér instrukciókat a 3-tól.

35) A VJ-102/2004/33. 5. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat projektlista táblázat, amely EP1-EP2-EP3-EP0 szerinti csomagokban 2002-2004. közötti projektet foglal össze, szám szerint 49-et. A táblázat oszlopai kódszámok szerint mutatják a "PU targeted" (a megcélzott PU), a "PU realised" (a megvalósult PU), az "M€ targeted" (a megcélzott millió Euró) és a "M€ realised" (a megvalósult millió Euró) értékeket. Minden projektesomag alatt látható összesítés PU-ban, illetve %-ban.

Az EP1-csomagban 12 projekt szerepel, amelyből 9 valósult meg. Az EP1-csomaghoz tartozóan összegezés formájában olvasható: 1-es 35%, 2-es 23 %, 3-as 30 %, és 4-es 13 % volt.

Az EP2-es csomag 9 projektet célzott meg, amelyből 4 valósult meg. Az EP2 összesítő sor alatt található egy "EP1+EP2" sor, amely a két projektköteg alapján a kódszámok együttes részesedését jelöli százalékban. Eszerint a két csomag alapján együttesen: 1-es 31 %, 2-es 22 %, 3-as 33 %, és 4-es 14 % volt. Az EP2-csomagból a 3-nak két, a többi kódszámnak egy-egy projektje nem valósult meg.

Az EP3-as csomagban 21 projekt található. Az EP3 csomag összesítő sora alatt a "EP1+EP2+EP3" összesítő sor látható. Ennek alapján a piaci részesedések: 1-es 32%, 2-es 30 %, 3-as 24 %, és 4-es 14 %. A megvalósulás táblázatában csak az 1-es oszlopában van 4 bejegyzés. Az EP3-es táblázatban 8-es PU értéken látható a Budaközép-projekt is, a 2-es kódszám oszlopában, a megvalósulás oszlopában ebben a sorban nincs bejegyzés.

Az EP0 táblázatban 8 projekt van feltüntetve, közöttük a Városliget-projekt is 7 PU értéken. Az összes projekt PU-értéke 62,5. A projektek közül 7 megvalósult, közöttük a Városliget-projekt is. A Városliget-projekt a 2-es oszlopában látható 7-es PU-értékkel. Az 1. kódszám összes PU-értéke 11, a 2-é 14, a 3-é 37,5 és a 4-é 0. A táblázat utolsó sora a "EP1+EP2+EP3+EP0" felíratot viseli, azaz a négy projektköteg alapján összesen részesedéseket jelöli: 1-es 29 %, 2-es 29 %, 3-as 30 % és 4-es 12 %.

36) A VJ-102/2004/33. 6. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat ugyancsak egy projektlista, amely a "2004. január 9-i állapot" feliratot viseli. A táblázatban összesen 23 projekt szerepel, a projekt szám mellett az országnév, a projekt neve, volumene, a beadás határnapja. A "By" feliratú oszlopban kódszámok, illetve az egyes kódszámok külön oszlopaiban helyenként a "PL" jelölés látható. A 10. sorszám alatt a Budaközép-projekt látható, amelynél a "By" oszlopban az 1-es, 2-es és a 3-as kódszámok láthatók. A tender beadási határideje 2004. március 15. A "PL" jelölés a 2-es oszlopában látható.

37) A VJ-102//2004/33. 7. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat e-mail üzenetek szövegei. A feladót, illetve a címzetteket a kódszámok jelölik. A 7. sz. alatti e-mail 2004. január 15-i keltezésű, amelyet a 2-es küldött az 1-esnek és a 3-nak. Az szövege szerint „EP3. Please find herebelow our position as expressed to 4. We need to resolve EP3 and EP (EP0 to EP3) balance. The following are our requirements in that respect (provided that 4 accept proposal in the message below): Koper and Budakozep are PL2 (confirmation of our SMS to 3 dated 16/12)... Please comment and /or confirm aggrement at your earliest convenience.”

Azaz: „EP3. Alább található a 4-essel közölt álláspontunk. Döntenünk kell az EP3 és az EP (EP0-EP3) egyensúlyáról. A következő az igényünk ebben a vonatkozásban (feltéve, hogy 4-es elfogadja a lenti üzenetben foglalt ajánlatot): Koper és Budaközép PL2 (a 3-asnak december 16-án írott sms-ünk megerősítése)... Kérem, mielőbb fejtse ki álláspontját és / vagy erősítse meg a megállapodást.”

Az e-mailben korábbi üzenetek szövegei is megtalálhatóak. Az e-mailhez csatoltan megtalálhatóak:

- a 4-es 2004. január 12-i, a 2-nek írott, valamint másolatban az 1-nek és a 3-nak is megküldött, az EP3-as csomaggal kapcsolatos e-mailje, amely hivatkozik egy, a 2-vel aznap, szintén e témában folytatott telefon-beszélgetésre is;
- a 2-nek a 4-es felé erre adott, 2004. január 15-i válasza, szintén az EP3-as csomaggal összefüggésben;
- a 4-es 2004. január 15-i, szintén a 2-nek írott, valamint másolatban az 1-nek és a 3-nak is megküldött e-mail-je, amely szintén az EP3-as csomagra vonatkozik.

38) A VJ-102//2004/33. 8. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat e-mail üzenetek szövegei. A feladót, illetve a címzetteket a kódszámok jelölik. A 8. sz. alatti e-mail 2004. január 15-i keltezésű, amelyet a 2-es küldött az 1-esnek és a 3-nak. Az szövege szerint „EP3. Please find herebelow 4's agreement to our proposal. We need to resolve EP3 and EP (EP0 to EP3) balance. The following are our requirements in that respect (provided that 4 accept proposal in the message below): Koper and Budakozep are PL2 (confirmation of our SMS to 3 dated 16/12)... Please comment and /or confirm aggrement at your earliest convenience. We need to implement TR1 & TR2”

Azaz: „EP3. Alább található a 4-essel való megegyezés a javaslatunkra vonatkozóan. Döntenünk kell az EP3 és az EP (EP0-EP3) egyensúlyáról. A következő az igényünk ebben a vonatkozásban (feltéve, hogy 4-es elfogadja a lenti üzenetben foglalt ajánlatot): Koper és Budaközép PL2 (a 3-asnak december 16-án írott sms-ünk megerősítése)... Kérem, mielőbb fejtse ki álláspontját és / vagy erősítse meg a megállapodást. Javítanunk kell a TR1-es és a TR2-t.”

Az e-mailben korábbi üzenetek szövegei is megtalálhatóak. Az e-mailhez csatoltan megtalálhatóak:

a 4-es 2004. január 15-i, a 2-nek írott, valamint másolatban az 1-nek és a 3-nak is megküldött, az EP3-as csomaggal kapcsolatos e-mailje, amelyben a 4-es PL iránti igényét fejezi ki három különböző projekt iránt.

39) A VJ-102//2004/33. 9. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

Az irat e-mail üzenetek szövegei. A feladót, illetve a címzetteket a kódszámok jelölik. A 7. sz. alatti e-mail 2004. január 15-i keltezésű, amelyet a 2-es küldött az 1-esnek és a 3-nak, az EP3 csomaggal kapcsolatban.

Az e-mailben korábbi üzenetek szövegei is megtalálhatóak, amelyekben a 2-es és a 4-es közötti üzenetváltás szövege látható különböző projektekkel összefüggésben.

40) A VJ-102//2004/33. 10. sz. melléklete, amelyet az ABB 2004. ápr. 29-én nyújtott be.

A 10. sz. irat szerinti e-mailban az 1-es megerősíti, hogy a 2-es által az 1-nek és a 3-nak küldött e-mail-üzenet részletezi a 2-es arra vonatkozó kérését, hogy a Budaközép projektet rá osszák. Az üzenet megerősíti a december 16-án sms-ben elküldött kérést. A többiek válaszai a 2-es üzenete alatt jelennek meg, és csak egy dokumentum tartalmaz a Budaközép projektre vonatkozó választ, amit a 11. sz. irat tartalmaz.

A 11. sz. irat e-mailhez csatolt egyi korábbi üzenetben az 1-es *2004. január 19-én* válaszol a 2-es előző pontban említett e-mailjére. Az e-mail felső részében olvasható a 2-es eredeti megkeresése. Az 1-es válaszában elején az „EP3 (answer to above notes and other messages send out regarding same issue)”, azaz a „3. csomag (válasz a fenti és más, ugyanezen tárgyban született üzenetekre)” bejegyzés szerepel. A válasz d) pontjában az „OK with Koper and Budakozep for PL2 in EP3” mondat olvasható. Vagyis, az e-mail az 1-nek arra vonatkozó beleegyezését tartalmazza, hogy a 2-es – kérésének megfelelően – a Budaközép projekt projektvezetője legyen.

41) A VJ-102/2004/33/1/a. sz. irat, amelyet az ABB 2004. május 24-én nyújtott be.

A táblázat egy 1999-es projektlista. A táblázat sorai az egyes projektek jellemzőit tartalmazzák, a hat oszlop a különböző jellemzőket. Az első oszlop a projekt számát és a megrendelő ország nevének rövidítését, a második oszlop a tender kiírás dátumát (TID) illetve a pályázat benyújtásának határidejét (TDD) mutatja, ha több beadási határidő volt, akkor egy sorszámmal kiegészítve (TDD1, TDD2). Az "asap" rövidítés feltehetően az "as soon as possible" (amilyen gyorsan lehet) angol kifejezés rövidítése. A második oszlop a megrendelő (kiíró) nevét, a projekt elnevezését, és további két adatot, "CB x Voltage"⁴, illetve "PUS"⁵ elnevezés alatt. A harmadik oszlop megnevezése "Status" (helyzet), alatta "Datum". A negyedik oszlop megnevezése "Member", alatta "PROPE", illetve "PROPJ" rövidítések láthatók. Az ötödik oszlop megnevezése "GCs", alatta "Remarks", azaz megjegyzések. A hatodik oszlop megnevezése "Level" (szint). A negyedik oszlop valamennyi sorában ugyanazok a feltehetően kódszámok találhatók a

⁴ A kifejezés a megrendelés volumenét jelzi, ami a kapcsolóberendezés összetevők számának és kV értékének szorzata, az ABB magyarázata szerint.

⁵ A kifejezés – az ABB ... magyarázata szerint – projekt értékét, amelyet a „PU” („production unit”) rövidítés jelöl, és a "PUS" feltehetően "production unit size".

PROPE, illetve a PROPJ⁶ rövidítések alatt minden projekt első sorában: a PROPE alatt a 08-as, a 13-as, a 17-es és a 26-os számok, a PROPJ alatt pedig az A, B, C, F, N betűk. Az egyes kódok alatt "Y" vagy "." jelzés található.

A táblázat jobb alsó részén látható a "Page 349 of 270".

A 1142-es sorszámú két sorban is szerepel a Lackovich u. projekt, megrendelő az Elmű Budapest, a kiírás dátuma 1993. november 30., a pályázatok benyújtási határideje 1994. január 20. A "CB x Voltage" alatt a "6x145", a "PUS" alatt pedig "6,000" olvasható. A "Member" PROPE oszlopában egy "Y" látható a 08-as, a 17-es és a 26-os kódszám alatt, a 17-es alatt egy kérdőjellel⁷. A PROPJ oszlopában nem látható jelölés. A "GCs", illetve megjegyzések oszlopban egy "Y" látható. A "Level" oszlopban a "L3x1.05" bejegyzés olvasható. A Lackovich u. projekt két sora a fentiekben teljesen megegyezik egymással, a különbség csak a harmadik oszlopban (Status) és a dátumban tér el. Az egyik sorban a "W0299"⁸ és a "19.02.1998", a másik sorban az "LP" és a "16.12.1993" bejegyzés található.

A 1335-ös sorban a "Candu 6 (main AIS)" a paksi projekt elnevezése, a megrendelő a Paksi Atomerőmű. A kiírás dátuma 1998. március 11., a beadás határideje 1998. március 27. A "CB x Voltage" érték "6x420 6x145", a "PUS" érték "30,000". A Member oszlopban a 17-es PROPE kód alatt látható egy "." jelzés, a PROPJ kódok alatt nem látható jelölés. A Level oszlopban a "L3x1.05 145; 1.1 42" felírás látható. A Status oszlopban a "W0499", illetve a "02.04.1998" dátum olvasható.

42) A VJ-102/2004/33/1/C. sz. irat, amelyet az ABB 2004. május 24-én nyújtott be.

Az irat a GQ-megállapodás teljes szövege.

A megállapodás a 70 kV-nál nagyobb feszültségű gázszigetelésű kapcsolóberendezések piacának elosztási mechanizmusát írja le a megállapodást elfogadó vállalkozások között. A megállapodás kelte 1988. április 15. Az elfogadó vállalkozásokat kódszámok jelölik. A GIS-kartelltagokat két csoportra osztották: az (európai vállalatokból álló) E-csoportra és a (japán vállalatokból álló) J-csoportra (GQ-megállapodás, 1. szakasz).

A GIS-kartellnek két szerve volt: az „Irányító Bizottság” és a „Munkacsoport”. Az Irányító Bizottság évente csak egyszer – általában tavasszal – találkozott a célből, hogy jóváhagyja a kartell működésének folytatását, meghatározza a közös stratégiát és tisztázza a Munkacsoporton belüli nézeteltéréseket. Ezeket a találkozókat a GQ-megállapodás 3. szakasza „közgyűléseknek” nevezte. Az európai és japán Bizottság felváltva szervezte ezeket a közgyűléseket.

A GQ-megállapodás rögzítette a bizottsági ülések rendjét, és a bizottságok tagjait, melyek évente váltották egymást. A GQ-megállapodás 5 d. szakasza értelmében a bizottsági ülések alkalmával hozott döntések mind az E-csoport, mind pedig a J-csoport számára kötelező érvénnyel bírtak.

⁶ Az ABB... megerősítette, hogy a PROPE alatti kódszámok a GQ-megállapodás európai, a PROPJ alatti betűk pedig a japán tagokat jelölik.

⁷ Az ABB szerint a "Y" a "yes" rövidítése, az adott projekt iránt érdeklődő tagot jelzi. Hasonló a jelentése a "." jelzésnek is.

⁸ Az ABB szerint a kifejezés jelentése "1998 februárjáig várni".

Az egyes, adott projekttel foglalkozó kartelltagok úgynevezett "munka-megbeszéléseket" szerveztek (GQ-megállapodás 16. szakasz). A GQ-megállapodás 16. c. szakasza értelmében a munka-megbeszélések alkalmával hozott döntések minden tag számára kötelező érvénnyel bírtak.

A kartell célkitűzése az volt, hogy a kartelltagoknak lehetővé tegye a stabil piaci részesedés megőrzését. A kartelltagok egyezményes piacrészeit tükrözték a rájuk osztott kvóták. A GQ-megállapodás 12. szakasza a kartelltagok európai csoportja tekintetében 62,5 százalékos kvótát, míg a kartelltagok japán csoportja vonatkozásában 37,5 százalékos kvótát állapított meg. A projekteket kreditrendszer szerint osztották fel, amelynek célja annak biztosítása volt, hogy a kartelltagok a projektekből saját piacrészarányos kvótáiknak megfelelően, azaz piaci részesedésük megőrzését lehetővé tévő mértékben, részesüljenek.

A kartellitkarság a soron következő projektekről egy, a résztvevők által a GQ-megállapodás 7. szakaszában meghatározott formában ismeretes kartell-projektlistát vezetett. A pályázható új projektekről információkat helyi értékesítési és üzletkötő munkatársaik révén a kartelltagok képviselői szolgáltatották, és ezekről a kartellt értesítették. E célra a GQ-megállapodás 5. számú melléklete és az E-megállapodás 1. számú melléklete tartalmazott egy értesítési nyomtatványmintát.

Az egyes projektekkel kapcsolatos érdeklődésüket a kartelltagok jelezték. Ha egy adott projekt iránt csupán egyetlen kartelltag érdeklődött, akkor a projektet e vállalat azonnal megkapta. Amennyiben egynél több kartelltag is érdeklődött a projekt iránt, annak felosztását megvitatták. A „sikerrel járó” kartelltag megállapította az árat és ajánlatát közölte a többi kartelltaggal. A többi kartelltag által megajánlott (hamis) árak hasonlóképpen közlésre kerültek, tekintettel arra a tényre, hogy a megrendelők általában 4-5 árajánlatot kérnek be. Ez rendszerint telefon vagy fax útján, illetve az úgynevezett munkamegbeszéléseken történt, melyeket az egyes projektekben részesülők szerveztek (GQ-megállapodás 16. szakasza és az E-megállapodás 5. szakasza).

Amennyiben a projektet a kartellen belül nem osztották fel, mert a kartelltagok nem tudtak dönteni a projektben részesülőről, vagy a projekt egyébként nem volt felosztásra alkalmas (GQ-megállapodás 9. szakasz), az érdekelt kartelltagok árajánlatot tehetek a projektekre. Ilyen esetben azonban a kartelltagoknak egyezményes árszinten (kiegyenlítő áron) kellett ajánlatot benyújtaniuk (GQ-megállapodás 8, 9. és 22. szakaszai).

Abban az esetben, ha a megrendelő a kedvezményes árak és tájékoztató árak benyújtását is kéri, a kartelltagok kötelesek voltak a GQ-megállapodás 9. számú mellékletében, az „ármellékletben” jelölt árlistának megfelelő árat szabni (GQ-megállapodás 23. szakasza).

Amennyiben adott projektet fenntartottak egy bizonyos kartelltag számára, akkor a vállalat számláját „megterhelték” a 13/a szakaszban és a 14/e szakaszban leírtaknak megfelelően, a terhelési érték 50%-ával. Amint a projekt felosztásra került, a terhelést 100%-ra emelték (13/b szakasz és 14/a szakasz). Annak érdekében, hogy projektet érintő bármely változást figyelembe tudjanak venni, a terhelési szint az ajánlattétel ideje alatt (13/b szakasz) vagy a megrendelővel kötött szerződés érvényessé válásától (13/c szakasz) kiigazítható volt. Akkor is, ha egy projekt nem került sem megvitatásra, sem felosztásra, a nyertes vállalat mégis 100%-os terhelési értéket kapott a 13/f szakaszban leírtak szerint.

Amikor egy vállalat az előzetes felosztási megállapodások ellenére szerzett meg egy projektet, akkor büntetésként 300%-os terhelési értéket kapott (háromszoros terhelés) a 13/e szakasz és 25. szakasz alapján.

A GQ-megállapodás 26. szakaszának és az E-megállapodás 10. szakaszának értelmében a megállapodások 5 évre szólóan kötelező érvényűek voltak mindkét csoportra nézve. A lejárat után a tagság 1 éves időszakra automatikusan meghosszabbodott, hacsak azt a tag le nem mondta. A lemondási értesítőt 12 hónappal előre kellett benyújtani. Ha egy csoport felmondja a megállapodást, a korábbi felosztások és ár-rendelkezések érvényben maradtak, minden büntetést letöltéséig viselni kellett, valamint további felosztásokat kellett végezni, amennyiben a piacrész-arány kvóták nem voltak egyensúlyban a visszavonás pillanatában.

A GIS-kartell a világon mindenhol működött, kivételt csak az USA és Kanada jelentett. A kartell tevékenységének földrajzi hatályát a GQ-megállapodás 2. számú melléklete pontosította. Az itt meghatározott kivételt képező országok között Magyarország nem volt felsorolva.

A kartelltagok különböző engedély-felhasználóknak adtak engedélyeket, amely engedélyek általában versenyképes helyzetbe hozták az engedély-felhasználókat a kartelltagokkal szemben. Azonban, a kartelltagok egyes engedély-felhasználójuk által képesek voltak a piac viselkedésének befolyásolására. (továbbiakban, mint „ellenőrzött engedély-felhasználó(k)” a GQ-megállapodás 18. szakasza). Amikor a kartelltag egy ellenőrzött engedély-felhasználója megvalósított egy projektet, ezt az érintett kartelltagot úgy kezelték, mintha ő maga vitte volna véghez a projektet, és a terhelési érték 100 %-át kapta a GQ-megállapodás 13/h. és 14/b. szakaszának megfelelően. A GQ-megállapodás 7. számú melléklete tartalmazott egy listát ezekről az ellenőrzött engedély-felhasználókról.

A 20. szakasz leírja, hogy bármely, meglévő engedély-megállapodásra vonatkozó tervezett változást be kell jelenteni és egyeztetni kell a kartellel.

Voltak olyan engedély-felhasználók, akiket nem tudtak ellenőrizni a kartelltagok (továbbiakban, mint „ellenőrizetlen engedély-felhasználó(k)”, GQ-megállapodás 19. szakasza). Amikor a kartelltag által ellenőrizetlen engedély-felhasználó megvalósított egy projektet, az érintett kartelltag a projekt terhelési értékének 85%-át kapta meg a GQ-megállapodás 13 g. és 14 b. szakaszának értelmében. A 8. számú melléklet tartalmazott egy listát ezekről az ellenőrizetlen engedély-felhasználókról.

A GQ-megállapodás 21. szakasza leírja, hogy a kartelltagok nem hozhatnak létre új, ellenőrizetlen engedélyre vonatkozó megállapodást.

43) A VJ-102/2004/33/1/D. sz. irat, amelyet az ABB 2004. május 24-én nyújtott be.

Az irat a GQE-megállapodás teljes szövege.

A dokumentum rögzíti a kapcsolatát a GQ-megállapodáshoz, azzal, hogy annak minden kikötése az E-csoport tagjaira is vonatkozik.

Meghatározza az európai és a japán közös bizottság megbeszéléseinek rendjét, az egyes projektek az E-csoport tagok közötti elosztásának rendjét, a munkamegbeszélések lebonyolításának menetét.

Meghatározza az E-csoport alapításkori tagjainak kvótáit

Tag	Kvóta
1	5,46 %
3/14	18,70 %
4	1,87 %
8	12,27 %
13	2,79 %
16	9,29 %
26 + 32	7,28
33	4,84

44) A VJ-102/2004/143. sz. irat, amelyet az ABB 2005. február 24-én nyújtott be.

A táblázat egy további projektlista, amely csak a projektek sorszámát, a megrendelők nevét, a projekt elnevezését, a tender kiírásának és a pályázat beadásának határnapját, valamint a projekt volumenét tartalmazza. A listán az 1990-1999. közötti időszakban összesen 11 projekt azonosítható, beleértve a 1142. sorszámú Lackovich u.-i és a 1335. sorszámú paksi projekteket is. Időrendben a legelső projekt kiírási dátuma 1990. évi, a legutolsó pedig 1999. augusztus 3.

45) A VJ-102/2004/165/. sz. irat, amelyet az ABB 2005. december 2-án nyújtott be.

A táblázat a "Projects Review List" címet viseli, a rajta lévő dátum szerint 2002. március 25-i keltezésű, a baloldal felső sarkában a "Page 5 of 15" felirat látható. A harmadik sorban, 1375 sorszámon van feltüntetve az EMA POWER Ltd., Dunaferr projekt, 24-es PUS értékkel, 6x420 volumenben, a 17-es és a KT kódszámú vállalat jelezte az érdeklődését. A "W0402" megjegyzés mellett egy kézzel írt "C1" felirat is látható.

46) A Vj-102/2004/165/22. sz. irat, amelyet az ABB 2005. december 2-án nyújtott be.

A táblázat a 2000 előtti időszakban a kartell által érintett magyar projektek listája, az alábbiak szerint (az alábbi táblázat az eredeti beadványnak csak a releváns információkat tartalmazó oszlopokat tartalmazza):

No.	Projekt	TID	TDD	STATDAT	JOB DAT	PUS	TEND_	PROPE
1380	Borsodchem	1999	asap	05. 07. 1999	7, 15, 2001	2000	03	LP
1034	Bp. Ker. ELMŰ	1990	asap	13. 05. 1993		1000		C1
1124	Debr. Erőmű	1993		28. 08. 1993		4000		C1
1142	Lackovich	1993	1994	16. 12. 1993	20, 12, 1993	6000	03, 08, 17, 26, 33	LP
1113	Virányos	1992	asap	29. 08. 1996		5000		C1
1375	Dunaferr	1999	asap	11. 03. 1999		8000		W
1382	ÉMÁSZ, Salgótarján	1999	asap	12. 08. 1999		5000		W
1180	Hévíz	1994	1994	01. 09. 1994	08, 09, 1994	16000	03, 08, 33	C2
1039	Kelenföld, Hauszma u.	1991	1993	19. 07. 1991	23, 07, 1991	18000	03, 08, 26	OR KT
1335	Paksi Atomerőmű	1998	1998	01. 04. 1999	23, 07, 1998	30000		W
1135	Növény (Dunapark)	1993	1993	07. 10. 1993	07, 10, 1993	5000	01, 03, 08, 26, 33	C2

47) A Vj-102/2004/165/24. sz. irat, amelyet az ABB 2005. december 2-án nyújtott be.

Az irat három projektlista az EP3 projektcsoporttal kapcsolatban. A felirat szerint a táblázatok az EP3 projektcsoport 2003. november 27-i, 2003. december 15-i és a 2004. január 20-i állapotokat tükrözik.

48) A Vj-102/2004/165/25. sz. irat, amelyet az ABB 2005. december 2-án nyújtott be.

Az irat három e-mai üzenet szövegét tartalmazza.

Az 1-es által a 2-esnek 2003. december 17-én küldött üzenet a Budaközép-projektrel kapcsolatban közli, hogy "meg szeretné erősíteni azt, amit [a 2-es] hallott tegnap. Ma a következő információt kapta: Az érdeklődés szünetel, az új januárban fog kijönni. A tender várható beadási határnapja 2004. március 15." Az üzenet alapján az olvasható a nem informált 2-es és 3-as számára, hogy mekkora lesz a projekt körülbelüli MEUR értéke.

Az 1-es 2004. január 19-én a 2-esnek küldött üzenetben közli az álláspontját az utóbbi által korábban kifejtettekkel kapcsolatban az EP projektcsoportok elosztásáról.

A 2-es 2004. február 2-i, 1-esnek küldött üzenetében reagál és ismét kifejti az EP projektcsoportok elosztásával kapcsolatos álláspontját, az 1-es által küldött fenti üzenetre válaszként.

49) A Vj-102/2004/41. sz. irat melléklete, amelyet a VA Tech csatolt be.

Az irat a 2002-2004-es időszak során megtartott "operációs" szintű megbeszéléseknek egy összefoglaló táblázat. A VA Tech táblázata, két bejegyzés kivételével, tartalmazza az ABB által becsatolt táblázatban (Vj-102/2004/68. 13. melléklete) található munkacsoport megbeszélések dátumát, helyszínét és a résztvevőket. A VA Tech táblázatában 14 olyan megbeszélés is látható, amely az ABB táblázatában nincs feltüntetve. A résztvevők köre, a képviselők névsora (egy kivételével) mindenhol fel van tüntetve.

50) A Vj-102/2004/19/II. irat, amelyet az Elmű nyújtott be.

A Budapesti Elektromos Művek Rt. (Elmű) 2003. október 8-án írt ki nyílt közbeszerzési eljárást a Budaközép 120/10 kV-os alállomás 8 darab, 120 kV-os SF6 gázszigetelésű, beltéri kapcsolóberendezésének szállítására, ami a hozzá kapcsolódó védelem- és irányítástechnikai berendezések, a szekunderrendszer tervezését, a mezők relészekrényeinek szerelését, a telepítés során a helyszíni felügyelet biztosítását, a szállított védelmi, irányítástechnikai készülék paraméterezését, üzembe helyezését is felölelte.

Az ajánlattételi határidő 2003. december 23. volt. 2003. december 17-én azonban a kiíró visszavonta ajánlati felhívását. Az Elmű Rt. előadása szerint arról, hogy az adott tárgyban új tendert írnak ki, „nem tájékoztatta az érintett szállítói kört”. (Vj-102/2004/122.)

51) A Vj-102/2004/19/III. irat, amelyet az Elmű nyújtott be.

2004. május 3-án került sor újabb nyílt közbeszerzési eljárás kiírására; a beszerzés tárgya némi módosítással megegyezett a korábbival: a Budaközép 120/10 kV-os alállomás 8 mezős, 120 kV-os SF6 gázszigetelésű, beltéri kapcsolóberendezésének szállítására szólt, beleértve a szekunderrendszer tervezését, a mezők relészekrényeinek szerelését, a telepítés során a helyszíni felügyelet biztosítását, a szállított védelmi, irányítástechnikai készülék paraméterezését, üzembe helyezését.

Az ABB Kft., az Areva Hungária Kft., a Siemens Rt., a VA Tech T&D GmbH & Co., valamint a Ganz Transelektro Villamossági Rt. és az OVIT Rt. adott be ajánlatot. Az ajánlatok benyújtására és bontására 2004. augusztus 2-án került sor. Az eredményhirdetés 2004. október 1-én volt. A nyertes ajánlatot a Siemens Rt. nyújtotta be: ajánlati ára a legalacsonyabb volt, védelem és irányítástechnikai szempontból a legjobban kidolgozott ajánlatot adta, az előírtnál kedvezőbb garanciális feltételeket határozott meg és a karbantartási költségekkel kapcsolatban azt nyilatkozta, hogy a berendezés az ajánlati felhívásban előírt időszakban karbantartás mentes. A Siemens Rt. a nyertes ajánlat mellett még egy másik változatú ajánlatot is tett, amely a nyertes pályázatot követő legjobb ajánlat minősítést kapta. Az Elmű Rt. 2004. október 11-én kötötte meg a Siemens Rt.-vel a szállítási szerződést.

52) A Vj-102/2004/19/I. irat, amelyet az Elmű nyújtott be.

Az Elmű 2002.június 19-én közbeszerzési eljárást írt ki a Városliget 30/10 kV-os transzformátorállomás 120 kV-os bővítésére, melynek keretében 7 db SF gázszigetelésű 120 kV-os villamos kapcsolóberendezés beszerzésére és a hozzá kapcsolódó védelmi, irányítástechnikai berendezések, továbbá a szükséges segédüzemi csatlakozófelület üzembe helyezésére került sor.

A nyílt előminősítéses eljárás részvételi szakaszára az ABB Kft., az Alstom Hungária Kft., a Siemens Rt., a Va Tech Elin GmbH, valamint a Tessag Hungária Kft., a Ganz-Transelektro Rt. és az OVIT Rt. jelentkezett. A részvételi szakasz eredményhirdetésére 2002. augusztus 5-én került sor. A Ganz-Transelektro Rt. jelentkezését a kiíró érvénytelennek nyilvánította, az összes többi vállalkozás azonban alkalmas minősítést kapott.

Az ajánlattételi szakasz során az ABB Kft., az Alstom Hungária Kft., a Siemens Rt., a Va Tech Elin GmbH, a Tessag Kft. valamint az OVIT Rt. tehetett és nyújtott is be ajánlatot. Az eredményhirdetésre 2002. október 3-án került sor. Érvényes ajánlatot egyedül az Alstom Hungária Kft. nyújtott be, a többi vállalkozás ugyanis az ajánlati

dokumentációban meghatározott feltételektől eltérő ajánlatot adott. Az eljárás nyertese az egyedüli érvényes ajánlatot benyújtó Alstom Hungária Kft. lett, mellyel 2002. október 11-én kötötte meg az Elmű Rt. a vállalalkozási szerződést, a beadott ajánlatnak megfelelően mindösszesen 840.666.250 Ft értékben.

Az eljárás alá vontak nyilatkozatai

ABB

- 53) Az ABB több beadványában is részletesen leírta a kartell működését, értelmezte a GQ-, és az E-megállapodásban foglaltakat, azonosította a résztvevőket.
- 54) A 2005. december 2-i beadványban összefoglalja a GIS-kartell működését, részletesen leírja a GIS-termék, illetve a piac jellemzőit. A korábbi beadványában említettek mellett a GIS-kartellben közreműködött vállalkozások munkatársainak személyi körét új nevekkel egészítette ki, pontosítva azt, hogy milyen szerepet töltek be a kartell-megbeszéléseken. Részletesen leírja három ABB alkalmazott kartell-megállapodások végrehajtásában játszott szerepét. Egyetlen táblázatba foglalja valamennyi GIS-kartell találkozóról rendelkezésre álló – többnyire már korábban közölt – információt.
- 55) Előadja, hogy a GIS-kartellel kapcsolatos első találkozókra 1985-ben került sor. Az 1985 és 1988 áprilisa közötti időszakban kizárólag a GIS-kartell megszervezését szolgáló előkészítő munka folyt. Legfőbb mozzanatként kiszámításra került minden egyes, a kartellhez a későbbiekben csatlakozó kartelltag által az 1980 és 1985 között eltelt időszakban birtokolt átlagos piaci részesedés. A kartellen belül ezek az átlagok szolgálták a piacrész-arányos kvóták megállapításának alapjául és tükrözték a kartell egyik célkitűzését, mely a stabil piaci részesedés megőrzése volt.
- 56) 1988. április 15-én a későbbi kartelltagok egy ún. *beavatási találkozó*n gyűltek össze a bécsi Marriott Hotelben, amelyen a jelen eljárás alá vontak közül az ABB, az Alstom, a Siemens, valamint a jelen eljárásba bevonásra nem került további alapító tagok is jelen volt. A kartell e napon kezdte meg licit-manipulációs és árrögzítő tevékenységét.
- 57) A kartelltagok 1988. április 15-én egy írásos megállapodást rögzítettek, amelyre "GQ-megállapodás"-ként hivatkoztak. A kartell nemzetközi tevékenysége és működése a GQ-megállapodásra alapult. Nem ismeretes, hogy mely vállalatok kezdeményezték a GQ-megállapodás létrehozását.
- 58) A GQ-megállapodást nem írták alá. Ennek oka az volt, hogy a megállapodást "gentlemen's agreement"-ként kezelték. A tagok egyetértettek bármilyen kartell-megállapodás aláírásának szükségtelenségében, mivel az aláírások nem szolgáltattak volna biztosítékot a kartell-megállapodásban foglaltak betartására.
- 59) A GQ-megállapodás – a kartelltagok piacrész-arányos kvótáinak időnkénti módosítása és a GQ-megállapodás 9. számú mellékletében jelölt kedvezményes árjegyzék frissítésének kivételével – nem módosult fennállása alatt, azaz az 1988. április 15-től 2004. március 3-ig (az időpont, amikor az ABB beszüntette a kartellben való működését) a megállapodásban foglaltak szerint jártak el.
- 60) A kartelltagok 1988. április 15-én egy, a GIS-kartell európai tagjainak szóló, a GQ-megállapodást kiegészítő további kartell-megállapodást is írásba foglaltak. Ezt a megállapodást a "GQ-megállapodást kiegészítő, az E-csoport működéséről szóló

megállapodásnak (röviden: „GQE-megállapodás”-nak) nevezték, melyben az “E-csoport” a kartelltagok európai csoportját jelölte. Az európai kartelltagok tevékenysége és működése az E-megállapodáson alapult. A GQ-megállapodás 25. szakaszában meghatározott, a kötbérrel kapcsolatos rendelkezések az E-megállapodás értelmében is alkalmazandók. Nem ismert, hogy mely vállalatok kezdeményezték az E-megállapodás létrehozását.

61) Az E-megállapodást nem módosították – a kartelltagok piacrész-arányos kvótáinak időnkénti módosítása kivételével. Az eljárás alá vont vállalkozások 1988. április 15-től 2004. március 3-ig a megállapodásban foglaltak szerint jártak el.

62) A GIS-kartell a világon mindenhol működött, kivételt csak az USA és Kanada jelentett. Ennek a kizárásnak az volt az oka, hogy a kartelltagoknak az USA és Kanada nagyon kockázatosnak tűnt, a szigorú trösztellenes törvényeik miatt. Később (legalábbis 2002 júliusa után) Oroszországot és Kínát is kizárták a kartell-megbeszélésekről. Ez azon a tényen alapult, hogy az ABB helyzete olyan erőssé vált ezeken a piacokon, hogy nem fűződött további érdeke a kartell-megbeszélésekhez e piacok tekintetében. Európában és Észak-Afrikában (körülbelül 50 országot felölelve), csak az európai klubtagok voltak aktívak. A japán vállalatok nem léptek be az EU-ba a kartell japán és európai tagjai között létrejött szóbeli, piac-felosztási megállapodásának értelmében. Japánban, a japán vállalatok saját megbeszéléseket folytattak. Az európai gyártók nem léptek be Japánba, a kartell japán és európai tagjai között létrejött szóbeli piac-felosztási megállapodásának értelmében. Más országokban (az USA és Kanada kivételével, még később Oroszország és Kína kivételével), a projekteket európai és japán kartelltagok vitatták meg.

63) Bár a GQ-megállapodás 2. számú mellékletének megszövegezése azt sugallja, hogy a kartell nem működött az Európai Közösség országaiban, de EK-tag európai országok GIS-projektjei is fel vannak a projektlistákon tüntetve. Ezek az országok valójában nem voltak kizárva a GIS-kartell tevékenységi köréből.

64) Az ABB a 2004. május 24-i beadványában megadja, hogy a GQ-megállapodásban foglalt kódszámok mely vállalkozásokat takartak. Eszerint a J-group tagjai voltak: **A** – Hitachi (jelenleg: AE Power), **B** – Mitsubishi (jelenleg: TMT+D), **C** – Toshiba (jelenleg: TMT+D), **F** – Fuji (jelenleg: AE Power), **N** – Nissin (jelenleg: AE Power). Az E-group tagjai voltak: **1** – AEG (jelenleg: Areva), **2, 3, KT** – ABB, **4** – GEC (jelenleg: Areva), **8** – Siemens, **13** – NEI (később: VA Tech), **16, 17** – Alstom (később: Areva), **26** – Schneider (jelenleg: VA Tech), **32** – Magrini (jelenleg: VA Tech), **33** – Sprecher Energie (jelenleg: Areva).

65) Az E-megállapodás 8. szakasza szerint az alábbi piaci részesedéseket osztották 1988-ban az európai kartelltagokra:

<i>Tag</i>	<i>Kvóta / Piaci részesedés</i>
AEG	5,46 %
ABB	18,70 %
GEC	1,87 %
Siemens	12,27 %

Northern Engineering Industries /Reyrolle	2,79 % (1,87 % a 420 és 550 kV-os szinthez)
Alstom	9,29 %
Schneider + Magrini	7,28 %
Sprecher Energie	4,84 %

Később, az európai kartelltagok módosították ezeket a részesedéseket. A piaci részesedések ABB által ismert legutolsó felosztását mutatja alábbi táblázat:

Tag	Kvóta / Piaci részesedés
GEC + Alstom + Sprecher Energie + AEG	32,24 %
Schneider (később: VA Tech)	10,94 %
Siemens	18,43 %
ABB	28,09 %
Northern Engineering Industries/Reyrolle (később: VA Tech) + Elin	10,3 %

- 66) A GIS-kartellnek két szerve volt: az „Írányító Bizottság” és a „Munkacsoport”. Az Írányító Bizottság évente csak egyszer – általában tavasszal – találkozott a célból, hogy jóváhagyja a kartell működésének folytatását, meghatározza a közös stratégiát és tisztázza a Munkacsoporton belüli nézeteltéréseket. Ezeket a találkozót a GQ-megállapodás 3. szakasza “közgyűléseknek” nevezte. Az európai és japán Bizottság felváltva szervezte ezeket a közgyűléseket. Ennek megfelelően a találkozó helyszíne hol Európában, hol pedig Ázsiában volt.
- 67) A Munkacsoport különböző repülőtéri konferencia-központokban és hotelekben találkozott kéthetente (később pedig körülbelül havi rendszerességgel), hogy megvitassa és felossza a projekteket, rögzítse az árakat. Rendszerint két találkozó zajlott két egymást követő napon. Az első napon az európai kartelltagok egy “előkészítő bizottsági ülésen” (más néven “európai munkatalálkozó”) vettek részt. A kartell képviselők gyakran hoztak magukkal olyan embereket, akik ismerték a találkozók témáját képező projektek részleteit. A következő nap bizottsági ülésen találkozott az ún. európai bizottság a japán bizottsággal. Az európai bizottság az ABB, Alstom, Siemens, az AEG vagy a Schneider vállalatokból állt, melyek évente váltották egymást. A japán bizottság a Hitachi, a Mitsubishi és a Toshiba vállalatokból állt.
- 68) A Munkacsoport további felosztásra került, s létrejött egy ún. operatív szint és egy vezetői szint. A vezetői szint tagjai kevésbé rendszeresen találkoztak, mint az operatív szint tagjai, főként a fontosabb témákban döntéshozó és konfliktuskezelő testületként szolgált.
- 69) A kartell gyanú elkerülése érdekében és abból kiindulva, hogy a megrendelők többsége minden egyes tender esetében 3-4 árajánlatot kér, a kartell általi felosztás ellenére általában több kartelltag indult egy tenderen. A munka-megbeszéléseken a projektfelosztásban részesülő és a többi, a tenderen induló kartelltag az árajánlat részleteit vitatta meg. Ami a legfontosabb, a projektfelosztásban részesülő közölte az általa

megajánlandó árat a többi kartelltaggal. Ők aztán vagy eldöntötték, mennyivel magasabb árat kellene, hogy megajánljanak, vagy megegyeztek a megajánlandó pontos árban.

- 70) A GQ-megállapodás biztosított egy mechanizmust (az úgynevezett „terhelést”), amelyet azért alakítottak ki, hogy a projekt értékét felmérje, és lehetővé tegye a projektek felosztását a kartelltagok között azok vonatkozó, előzetesen megállapodott piaci részesedésük kvótája alapján. Minden egyes bejelentett projekt terhelési értékét a GQ-megállapodás 12. számú szakaszában meghatározott képlet szerint számolták ki: az árammegszakítók számát megszorozták a GQ-megállapodás 6. számú mellékletében meghatározott kalkulációs szorzótényezővel. A szorzat eredményét „termelő egységnek” nevezték el („PU”). Minden egyes bejelentett projekt PU értéke szerepelt a kartell projekt listáin. Minél magasabb volt a PU értéke, annál vonzóbb volt a projekt.
- 71) A projekt PU értékének meghatározását követően, azt felszorozták a „csoportfaktor”-ral (0,625 az európai tagoknak és 0,375 a japán tagoknak). A csoportfaktor (group factor) tükrözte a vonatkozó piacrész-arányos kvótákat. Az ABB vizsgálati eredményei arra utalnak, hogy ezt a szorzótényezőt kompenzációnyújtásra tervezték az akkoriban viszonylag alacsony világpiaci részesedéssel rendelkező japán vállalatok számára. A csoport faktor hatására a japán vállalatoknak adott projektekre kevesebb terhelési értéket számítottak fel, mint az európai vállalatoknak.
- 72) Egy projekt terhelési értéke annak a kartelltagnak a számláján került jóváírásra, akinek a projektet leosztották. Több projektet mindig összefogva jöttek létre az úgynevezett „csomagok”, legalábbis a kartell fennállásának utolsó szakaszában. Az ilyen csomagban lévő projekteket elküldték a különböző kartelltagoknak. Amennyiben egy kartelltag számlája túl sok PU értékkel volt terhelt a piaci részesedésének kvótájához képest, akkor ez a kartelltag addig nem volt új projekt felosztására választható, amíg a többi kartelltag is a vonatkozó piacrész-arányos kvótájának megfelelő terheltséget el nem érte. Amikor a kartelltagok terhelése kiegyensúlyozott volt számos projekt tekintetében (általában legfeljebb 12, de néha legfeljebb 20 projekt), akkor a csomagot felbontották és új projektekké teremtettek egyensúlyt egy új csomagon belül.
- 73) Amikor egy vállalat az előzetes felosztási megállapodások ellenére szerzett meg egy projektet, akkor 300%-os terhelési értéket kapott (háromszoros terhelés) a 13/e szakasz és 25. szakasz alapján. Következésképp a kartell által eredetileg nyertesnek szánt vállalatot a „terheléstől mentesítették”, hiszen egy másik vállalat vitte el a projekt. Azok a vállalatok, amelyek büntető terhelést kaptak, hosszabb időre kimaradtak a felosztásból, mert túl magas lett a számlájuk.
- 74) Az ABB nem rendelkezik pontos ismeretekkel a foglalási terhelés rendszerének funkciójáról. A GQ-megállapodás 11. szakaszából úgy tűnik, hogy ez a mechanizmus az E-csoport (azaz, az Európai kartelltagok) vagy a J-csoport (azaz, a Japán kartelltagok) kereteiben történő felosztásnál adott lehetőséget a megrendelőnek jövőbeni igényének foglalására. Ilyen piacfelosztásra a terhelési értéket úgy számolták ki, hogy biztosítsa a kartelltagok megállapodásában szereplő piaci részesedést.
- 75) A kartell döntéseinek nem megfelelően eljáró kartelltagokra büntető terhelést szabtak ki. A GQ-megállapodás nem tett különbséget a kartell megállapodásaitól való eltérés különféle indokai között, feltehetően azért, mert a kartell csak nehézségek árán tudta volna meghatározni, hogy mi volt az engedetlenség oka. Azonban különbséget tettek a kedvezményezett engedetlensége és más, adott projektből nem részesülő kartelltagok

engedetlensége között: Amennyiben a kedvezményezettnek olyan okokból kifolyólag nem sikerült a tendert megnyernie, mint a benyújtási határidő túllépése, vagy nem elfogadható ajánlati biztosíték benyújtása, akkor nem szabtak ki a kedvezményezettre büntetést és elengedték a projektet elnyert kartelltag büntető terhelését is. Azonban, ha a többi kartelltag nem járt el a kartell döntéseivel összhangban, nem tettek különbséget azok viselkedésének indokai között.

76) A GQ-megállapodás értelmében a megállapodások 5 évre szólóan kötelező érvényűek voltak mindkét csoportra nézve. A lejárat után a tagságot 1 éves időszakra automatikusan meghosszabbították. A lemondási értesítőt 12 hónappal előre kellett benyújtani. Ha egy csoport felmondja a megállapodást, a korábbi felosztások és ár-rendelkezések érvényben maradtak, minden büntetést letöltéséig viselni kellett, valamint további felosztásokat kellett végezni, amennyiben a piacrész-arány kvóták nem voltak egyensúlyban a visszavonás pillanatában.

77) A GIS-kartell 1988. áprilistól 1999. szeptemberig tartó kezdeti időszakában a (Theiss és Zellmann urak által képviselt) Siemens működött az európai kartelltagok titkárságaként. A Siemens e szerepkörében felelt a kartell teljes körű adminisztrációjáért: előkészítette a kartell projektlistáját, megállapította az egyes kartelltag által beadott értékeket, megszervezte a találkozót, stb.⁹ A Siemens egy külön irodát tartott fenn és gondoskodott az ehhez szükséges infrastruktúráról is. A Siemens szolgáltatásai és az ezzel kapcsolatban felmerülő költségek fejében éves díjat szedett, melyet minden egyes kartelltag egy liechtensteini bankszámlára fizetett be. Az egyes kartelltagok által fizetett díj összege tükrözte a kartellen belüli megegyezés szerinti kvótákat. Az ABB kvótája például 28 százalék körül alakult (kezdetben 18,7 százalék volt), ezért a Siemens által szolgáltatásai és költségei fejében szedett összeg 28 százalékát fizette, ami 200.000,00 és 250.000,00 svájci frank értékű éves díjat jelentett.

78) A 2004. ápr. 29-i beadványának 12. sz. mellékletében látható táblázat egyes eljárás alá vont vállalkozásokat a különböző szintű kartell megbeszéléseken képviselő vezetők, ill. munkatársak neveit és beosztásait sorolja fel. A lista szerint a kartellben az ABB-t Joseph Dürr, Leo Widenhorn és Mats Persson, az Alstom-öt, ill. később az Arevát Michel Sierra, Jean Nakache és Jean Hug, a Siemens-t Michel Rohde, Wolfgang Zellman és Karl-Heinz Schröder, a VA Tech-et K. Brenner, J. Leblond, Roland Zitoun és egy további André keresztnevű személy képviselte.

1999-2001

79) A Siemens és a Hitachi ideiglenesen kilépett a kartellból 1999 végétől 2001 tavaszáig terjedő időszakban. A Siemens még részt vett 1999. április 19-24. között a Sydneyben megrendezett éves, vezetői szintű GIS-találkozón, ám elhagyta a kartellt körülbelül 5 hónappal később, 1999 szeptemberében. A kartellból való távozásáról hozott döntést a GIS-kartell genfi dolgozói szintű találkozásán jelentette be Theiss úr, aki a Siemens dolgozói szintű kartell képviselője volt akkoriban. Körülbelül 18 hónappal később, 2001 tavaszán a Siemens újra csatlakozott a kartellhez.

80) A Hitachi körülbelül a Siemens után fél évvel, azaz 2000 tavaszán lépett ki a kartellból és 2001 elején, a Siemenset megelőzve, újra csatlakozott a kartellhez. A többi kartelltag

⁹ A projektlistákon található rövidítések jelentését több beadványában is megadta.

(ABB, Alstom, VA Tech, Schneider, Mitsubishi, Toshiba és Fuji) folytatta a kartell tevékenységeket a Siemens és a Hitachi távolmaradása alatt is.

81) Az ABB – a GVH információkérésére – 2005. november 10-i beadványában további információkat közölt a kartell 2000-2001. évi tevékenységéről. Ebben megerősítette, hogy a kartell tagjai 1999 végétől 2002 elejéig – a Siemens és a Hitachi kiválása alatt – is rendszeresen találkoztak és beszéltek egymással telefonon, illetve faxon. A beadványhoz csatolt egy táblázatot, amely az ABB belső vizsgálata során került elő, és amely a fenti időszakban megtartott kartell-megbeszélések időpontját és szervezőjét rögzíti. A táblázatot a Versenytanács az előzetes álláspontjához csatoltan megküldte azt az eljárás alá vontaknak. (Vj-102/2004/161. sz. irat)

82) Az ABB által becsatolt táblázat a kartell-megbeszélések időpontjait és a találkozók megszervezésével megbízott kartell-tagok megnevezését tartalmazza. Állítása szerint a táblázatot a kartell akkori titkára, az Alstom készítette. A táblázat 13 megbeszélést jelöl meg, az első időpontja 2000. május 18., az utolsóé 2001. május 17. Mind a 13 megbeszélésnek volt egy előkészítő ülése (PCM¹⁰) és maga a kartell-megbeszélés (CM). A táblázat második oszlopában látható "E", illetve "J" jelölések azt jelzik, hogy a megbeszélésen a japánok is részt vettek-e vagy sem. A harmadik és negyedik oszlopban látható kódok jelölik az adott megbeszélés előkészítésével megbízott kartell-tagot, amelyek alapján a résztvevők köre azonosítható. A 2000-2002 közötti időszakban használt kódok és a vállalkozások nevei a következők voltak: **13** – NEI/Reyrolle (később: VA Tech), **17** – Alstom, **26** – Schneider (később: VA Tech), **JB** – Mitshubishi (később: TMT&D), **JC** – Toshiba (később: TMT&D), **KT** – ABB.

83) 1999. szeptemberétől 2004. március 3-ig a (Nakache és Hug urak által képviselt) Alstom működött a GIS-kartell titkárságaként.

84)

2002-2004

85) A 2004. ápr. 29-i beadványának 13. sz. mellékleteként benyújtott irat a 2002-2004. évek során, az egyes eljárás alá vontak részvételével megtartott kartell-megbeszélések időpontját, helyszínét, a résztvevő vállalkozásokat, illetve jelenlévő képviselőik neveit tartalmazó táblázat. Eszerint 2002. július 3. és 2004. január 21. között 3 management szintű és összesen 19¹¹ munkacsoport szintű megbeszélést tartottak. A management szintű megbeszélések közül a 2002. július 3-i megbeszélést a Siemens szervezte, a résztvevők köre nem ismert. 2002. szeptember 27. és november 28. között ugyancsak sor került egy management megbeszélésre, amelynek a helyszíne sem ismert, csak annyi tudható, hogy a "japánok is résztvettek". A harmadik management találkozóra Zürich-ben került sor, a szervező nem ismert, valamennyi tag két résztvevővel képviseltette magát.

A munkacsoportok megbeszélései közül ismert a szervezője a 2003. január 24-i nürnbergi (Siemens), a 2003. június 30-i párizsi (Alstom), a 2003. október 30-i párizsi (Alstom), a 2003. november 28-i zürichi (Siemens), a 2004. december 15-i bécsi (VA Tech) és a 2004. január 19-21-i zürichi (Siemens) megbeszéléseknek.

¹⁰ Pre-Cartel Meeting

¹¹ A két egymást követő napon tartott munkacsoport megbeszéléseket külön számolva.

A résztvevők köre ismert (kettő kivételével) valamennyi 2003-ban, illetve 2004-ben sorra került megbeszélés esetében. Valamennyi európai kartell-tag jelen volt minden megbeszélésen. A japán tagok rendszerint csak az európai tagok által tartott megbeszéléseket követő napokon tartott megbeszéléseken vettek részt.

86) A Vj-102/2004/33/1. b. sz. táblázat a különböző projektlistákon látható rövidítések jelentését foglalja össze. Eszerint a PUS a production unit értéke, a TID a tender kiírási, a TDD a tender beadási időpontja, az LP jelentése: nincs megállapodás, csak kiegyenlítő árazás, W___ jelentése: várni a megjelölt időpontig. Egy kartelltag érdeklődését egy pont vagy egy kérdőjel jelzi.

87) Az ABB 2005. február 24-i beadványában arról tájékoztatta a GVH-t, hogy az egyik, a kartell működtetésében részt vett munkatársától egy CD-ROM-hoz jutott, amely további GIS-projektek listáját tartalmazta, amelyek között olyan olyan magyarországi projektek előfordulnak, amelyek a korábbi beadványaiban nem szerepeltek. A beadványhoz mellékelte a tényállási részben leírt Vj-102/2004/143. sz. iratot, amely annak az ügyvédi irodának a fejlécét viseli, amelyhez az adott munkatárs valamennyi, a kartell-üggyel kapcsolatos anyaga letétbe került az EK Bizottság eljárásának megindulását követően.

88) Előadása szerint a VJ-102/2004/126. sz. irat mellékletében látható projektlistát a résztvevők nem cserélték ki egymás között, de minden résztvevő készített hasonló táblázatokat a munkacsoport ülését követően. A VJ-102/33. 2. sz. melléklet táblázata jövőbeni projektekre vonatkozik, amelyben a kartell tagjai jelzik, hogy nagyon érdeklődnek a projekt iránt (si), érdeklődnek a projekt iránt (i), vagy nem érdekli őket a projekt (ni). A VJ-102/33. 3. sz. mellékletében az ABB az Alstom-tól és a Siemens-től azt kérdezte, hogy „a Budaközép-projektet melyik projektcsoportba (a „0-s Csomagba”, vagy a „3-as Csomag”-ba) osszák be, és hogy melyik fél érdekelt a projektben. A „TDD” a tender beadásának határidejét jelöli. A „ROE” a „rest of Europe” rövidítése, ami „Európa fennmaradó részét” jelenti.

89) Az ABB előadta, hogy egy bizonyos, pontosan nem meghatározott időponttól kezdődően a kartelltagok elektronikus levélváltás (e-mail) útján (is) kommunikáltak. Közismert szolgáltatók, úgymint a Yahoo vagy a Hotmail által biztosított magán e-mail fiókokat használtak. Ezeket a fiókokat olyan álnevek alatt hozták létre, mint “Boulevard Rosa”, vagy “Robert Noireau”, aki valójában a francia ellenállás vezetője volt. A postafiókokat és álneveket rendszeresen változtatták. Az e-mailekhez Word dokumentumokat csatoltak, melyek tartalmazták a többi kartelltagnak szóló üzeneteket. Ezeket a csatolmányokat a “Bluefish” titkosító szoftverrel védték le. Ennek alátámasztására csatolta be a 18. sz. mellékletben látható e-maileket.

90) Előadta, hogy a GQ-megállapodásban részt vett vállalkozásokhoz képest a Club¹² tagjainak száma 2002-ben – a konszolidációk után – hatra csökkent az alábbiak szerint:

A Club tagjainak kódja és a vállalkozás neve:

1 – ABB

2 – Alstom (Areva)

3 – Siemens

¹² A kartell-megállapodás ezen harmadik időszakára a résztvevők a "Club" elnevezést használták.

4 – VA Tech

6 – AE Power (Hitachi/Fuji)

7 – TMT+D (Mitsubishi/Toshiba)

- 91) Előadta, hogy az elektronikus levélváltás során, a 2001-2004 időszakban a következő kódokat használták: "1" jelölte az ABB-t, "2" jelölte az Alstomot (később: Areva), "3" jelölte a Siemens-t és "4" jelölte a VA Tech-et. Az e-mailek fejlécében ezek a kódok jelölték, mely vállalat melyiknek küldte az e-mailt. Ennek megfelelően, az "1-->2,3" fejléccel ellátott, 2003. november 12-i e-mailt az ABB küldte az Alstomnak és a Siemensnek. Az "1-->3" fejléccel ellátott, 2003. december 4-i e-mailt az ABB küldte a Siemensnek. Az "1-->2" fejléccel ellátott, 2003. december 17-i e-mailt az ABB küldte az Alstomnak. A "2-->1,3" fejléccel ellátott, 2004. január 15-i e-maileket az Alstom küldte az ABB-nek és a Siemensnek. A "2-->4" fejléccel ellátott, 2004. január 15-i e-maileket az Alstom küldte a VA Tech-nek. A „4-->2” fejléccel ellátott, 2004. január 15-i e-maileket a VA Tech küldte az Alstomnak. Az "1-->2" fejléccel ellátott, 2004. január 19-i e-mailt az ABB küldte az Alstomnak. A „2-->1” fejléccel ellátott 2004. február 2-i e-mailt az Alstom küldte az ABB-nek.
- 92) A kartelltalálkozót két vagy három nappal megelőzően a kartellitkarság a kartelltagoknak átadta a frissített kartell-projektlistákat.
- 93) A kartell operatív szintű találkozási közül sok a zürichi repülőtér Konferencia Központjában zajlott, de más repülőterek konferencia központjai és szállodái is adtak otthont ilyen találkozóknak. A találkozókat a kartellitkarság kezdeményezte és szervezte meg. A találkozók időpontjáról és helyszínéről a résztvevők telefonon vagy faxon, később saját e-mail postafiókjukon keresztül, vagy e célból titkosító funkcióval ellátott, a kartelltagoknak a Siemens által rendelkezésére bocsátott speciális mobiltelefonokon keresztül SMS-ben értesültek. A találkozókon a kartell-projektlisták nyomtatott változatait kiosztották, majd a listán szereplő projekteket egyenként megvitatták. Az egyes projektekkel kapcsolatos érdeklődésüket a kartelltagok jelezték. A projektek felosztásának pontos menete az E-megállapodás 4. szakaszában került rögzítésre.
- 94) Ha egy adott projekt iránt csupán egyetlen kartelltag érdeklődött, akkor a projektet e vállalat azonnal megkapta. Amennyiben egynél több kartelltag is érdeklődött a projekt iránt, annak felosztását megvitatták. A felosztásban fontos szerepet játszott az egyes kartelltagok „terhelése”, csakúgy, mint műszaki szempontok és a vállalat kapcsolatrendszere.
- 95) A felosztásról a kartelltalálkozókon (a projekt iránt érdeklődést, illetve erős érdeklődést tanúsító felek között) gyakran nem született végső döntés. Ilyen esetekben kizárólag az egyes vállalatok érdeklődését jegyezték. E vállalatok képviselői pedig a vitát a találkozó után folytatták. A következő operatív szintű találkozóon a döntést közölték a többi kartelltaggal és dokumentálták azt a kartell-projektlistában.
- 96) A konkrét projekteken való magatartás egyeztetése rendszerint telefon vagy fax útján, illetve az úgynevezett munkamegbeszéléseken történt, melyeket az egyes projekteken részesülők szerveztek. Az utóbbi években – a kartell leleplezéséig – a kartelltagok e-mail útján és e célból titkosító funkcióval ellátott, a kartelltagoknak a Siemens által rendelkezésére bocsátott speciális mobiltelefonokon keresztül SMS-ben is kommunikáltak.

97) A GIS-kartellben az ármegállapítás folyamatának első lépése adott projekt kartellen belüli felosztása volt. A projekt kartelltagok általi sikeres felosztása után a projektben részesülő tag üzletágainak belső vitára bocsátja az árat. Mivel a neki megadott projektekre általában a többi kartelltag is árajánlatot nyújt be, a projektben részesülő közli saját árát a többi kartelltaggal. A kartell ez után megvitatja, hogy a többi vállalat mennyivel (általában 5-7 százalékkal) magasabb árat ajánljon meg. A kartelltagok sokszor a többi kartelltag által megajánlandó pontos árban is megegyeznek. A projektben részesülő az árajánlat részleteinek megvitatása céljából a tender benyújtásának határidejét röviddel megelőzően általában munkamegbeszélést szervez.

98) A kartell belső eljárásrendje nem követelte meg azt, hogy a kartellben résztvevő anyavállalkozás a helyi leányvállalat tudomására hozza a kartell létezését, illetve döntéseit. Az árképzési döntések központi befolyásolása nélkül is lehetséges volt (központi jóváhagyás vagy központi ármeghatározás).

99) A kartell az 1991 és 2004 közötti időszakban 13 magyarországi GIS-projektet tárgyalt. Ezek a projektek feljegyzésre kerültek a kartell titkársága által őrzött és terjesztett GIS-projektlistákban. A kartell tevékenysége az alábbi magyarországi GIS-projektet érintette:

a) BORSODCHEM: Borsodi Vegyiművek (Ext. ANS) – No. 1380

A Borsodi Vegyiművek projekt (hivatkozási száma 1380) 145 kV feszültségű GIS és két darab megszakító beszerzésére vonatkozott a Borsodchem, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1990. júniusban volt, tender benyújtásának határideje pedig „azonnal”. A projektet a kartell az 1999. július 8-i találkozón vitatta meg. A kartell nem osztotta fel a projektet, hanem úgy döntött, hogy a kartelltagok a megállapodott kiegyenlítő ár alapján tesznek ajánlatot. Az ABB szándékában állt részt venni a tenderen. A Siemens nem kívánt ajánlatot tenni. A kartelltagok részt vettek egy ún. munkacsoporti megbeszélésen 1999. július 14-én az ajánlat részleteinek megvitatása érdekében. Az ABB-nek nincs tudomása a kérdéses projekt további alakulásáról.

b) BUDAPESTI KERÜLETI ELEKTROMOS VÁLLALAT: Fejlesztési és fokozási program – No. 1034.

A fejlesztési és fokozási program (hivatkozási száma 1034) 145 kV feszültségű GIS és egy darab megszakító beszerzésére vonatkozott a Budapesti Kerületi Elektromos Vállalat, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1990. február 6. volt, a tender benyújtásának határideje pedig „azonnal”. A projektet a kartell az 1993. május 13-i találkozón vitatta meg. A kartell projektlistája szerint a projektet törölte a megrendelő.

c) DEBRECENI ERŐMŰ KOMBINÁT: Debreceni Erőmű (AIS) – No. 1124.

A debreceni erőmű projekt (hivatkozási száma 1124) 145 kV feszültségű GIS és négy darab megszakító beszerzésére vonatkozott a Debreceni Erőmű Kombinát, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1993. június 30. volt, a projektet a kartell az 1997. augusztus 28-i találkozón vitatta meg. A kartell projektlistája szerint a projektet törölte a megrendelő.

d) ELMŰ: Budaközép – No. C 10

A Budaközép projekt (hivatkozási száma C 10) 145 kV feszültségű GIS kulcsrakész állomás és nyolc darab megszakító beszerzésére vonatkozott az ELMŰ, mint

megrendelő részéről. A tender benyújtásának első határideje 2003. november 18., a második pedig 2004. március 15. volt. Az ABB, az Alstom, a Siemens és a VA Tech erről a projektről egyeztettek e-mailben 2003. november 12. és 2004. február 2. között. Ezekben az e-mail-ekben kérte az Alstom, hogy „projektvezető” lehessen.

A kartellitkár Alstom által készített, 2003. november 27-i, 2003. december 15-i, 2004. január 9-i és 2004. január 20-i projektlistái szerint az Alstom és a Siemens egyaránt erős érdeklődést jelzett a projekt iránt. 2004. januárjában az Alstom került feljegyzésre „projektvezetőként”. A kartell egyes dátum nélküli belső, az ABB kartellképviselőjénél lévő projektlistái szerint a Siemens szerepelt "projektvezetőként", míg az Alstom erős érdeklődését jegyezte fel. Más dátum nélküli belső listák szerint azonban a projektet az Alstomre osztották.

Az e-mail-váltások szerint a kartelltagok tudták vagy feltételezték, hogy a projekt a későbbiek során újra pályáztatásra kerül, ezért 2003. december 17-t követően is rendelkeztek a projekt felosztásáról.

A projektet a kartell felbomlását követően, 2004. októberében (???) a Siemens nyerte el.

e) ELMŰ: Városliget – No. O 2

A Városliget projekt (hivatkozási száma O 2) 145 kV feszültségű GIS és hét darab megszakító beszerzésére vonatkozott az ELMŰ, mint megrendelő részéről. A tender benyújtásának első határideje 2002. szeptember 19. volt. A projektet az Alstom-ra osztották, amely végül is a projektet megnyerte.

f) BUDAPESTI ELMŰ: Laczkovich utcai alállomás (alternatívák) – No. 1142.

A Laczkovich utcai alállomás projekt (hivatkozási száma 1142) 145 kV feszültségű GIS és hat darab megszakító beszerzésére vonatkozott a Budapesti ELMŰ, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1993. november 30. volt. A tender benyújtásának első határideje 1994. január 20. A projektet a kartell az 1993. december 16-i, az 1998. február 19-i és az 1999. február 18-i találkozókön vitatta meg. Az első találkozón a kartell nem osztotta fel a projektet, hanem úgy döntött, hogy a kartelltagok a megállapodott kiegyenlítő ár alapján tesznek ajánlatot. Az ABB, az Alstom, a Schneider, a Siemens, és a Sprecher Energie kívántak részt venni a tenderen. Ezek a kartelltagok részt vettek egy ún. munkacsoporti megbeszélésen 1993. december 20-án az ajánlat részleteinek megvitatása érdekében. A második találkozón, a kartelltagok még mindig nem osztották fel a projektet, de megállapodtak a tárgyalás 1999. februárra való elhalasztásában. A kartell-projektlista szerint a megrendelő később törölte a projektet.

g) BUDAPEST ELMŰ: Virányos – No. 1113.

A Virányos projekt (hivatkozási száma 1113) 145 kV feszültségű GIS és öt darab megszakító beszerzésére vonatkozott a Budapesti ELMŰ, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1992. december 14. volt, a tender benyújtásának határideje pedig „azonnal”. A projektet a kartell az 1996. augusztus 29-i találkozón vitatta meg. A kartell-projektlista szerint a megrendelő törölte a projektet.

h) EMA ERŐMŰ Kft.: Dunaferr alállomás – No.1375.

A Dunaferr alállomás projekt (hivatkozási száma 1375) 145 kV feszültségű GIS és nyolc darab megszakító beszerzésére vonatkozott az ERŐMŰ Kft, mint megrendelő

részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1999. február 26. volt, a tender benyújtásának határideje pedig „azonnal”. A projektet a kartell az 1999. március 11-i és a 2001. április 5-i találkozókön vitatta meg. A projekt egyik kartelltagra sem lett kiosztva, de megállapodtak a tárgyalások elhalasztásában először 2000 márciusáig, majd 2002. áprilisáig. A második találkozón, az ABB és az Alstom jelezte érdeklődését a projekt iránt. A projektet törölte a megrendelő.

i) ÉMÁSZ: Salgótarján – No. 1382.

A salgótarjáni projekt (hivatkozási száma 1382) 145 kV feszültségű GIS és öt darab megszakító beszerzésére vonatkozott az Émász mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1999. augusztus 3. volt, a tender benyújtásának határideje pedig „azonnal”. Egyik kartelltagra sem lett kiosztva a projekt, viszont megállapodtak a tárgyalások elhalasztásában először 2000 augusztusáig. A projekt további alakulásáról az ABB-nek nincs információja.

j) ERŐTERV: Hévíz – No.1180.

A hévízi projekt (hivatkozási száma 1180) 420 kV feszültségű GIS és négy darab megszakító beszerzésére vonatkozott az Erőterv, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1994. augusztus 5. volt. A tender benyújtásának első határideje pedig 1994. szeptember 30. A projektet a kartell az 1994. szeptember 1-i és az 1996. október 10-i találkozókön vitatta meg. A kartell nem osztotta fel a projektet, hanem úgy döntött, hogy a kartelltagok a megállapodott kiegyenlítő ár alapján tesznek ajánlatot. Az ABB, a Siemens és a Sprecher Energie kívántak részt venni a tenderen. Ezek a kartelltagok részt vettek egy ún. munkacsoporti megbeszélésen 1994. szeptember 8-án az ajánlat részleteinek megvitatása érdekében. További kartelltárgyalásokra nem került sor, ugyanis a megrendelő a projekt AIS-berendezéssel való megvalósítása mellett döntött.

k) ERŐTERV: Kelenföld/Hauszmann utca GTP – No. 1059.

A Kelenföld/Hauszmann utcai GTP projekt (hivatkozási száma 1059) 145 kV feszültségű GIS és tizennyolc darab megszakító beszerzésére vonatkozott az Erőterv, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1991. június 15. volt. A tender benyújtásának határideje pedig 1993. március 24. A projektet a kartell az 1991. július 18-i és az 1994. április 7-i találkozókön vitatta meg. A kartell nem osztotta fel a projektet, hanem úgy döntött, hogy a kartelltagok a megállapodott kiegyenlítő ár alapján tesznek ajánlatot. Az ABB, a Schneider és a Siemens kívántak részt venni a tenderen. Ezek a kartelltagok részt vettek egy ún. munkacsoporti megbeszélésen 1993. július 23-án az ajánlat részleteinek megvitatása érdekében. A megrendelő a projektet végül 1994. március 25-én az ABB-től rendelte meg.

l) PAKSI ATOMERŐMŰ: Candu 6 (fő AIS) – No.1335.

A Candu 6 projekt (hivatkozási száma 1335) 145 kV feszültségű GIS és hat darab megszakító, illetve 420 kV feszültségű GIS és hat darab megszakító beszerzésére vonatkozott a Paksi Atomerőmű, mint megrendelő részéről. A tender kibocsátásának dátuma 1998. március 11. volt. A tender benyújtásának első határideje pedig 1998. március 27. A projektet a kartell az 1998. április 2-i és az 1999. április 1-i találkozókön vitatta meg. Egyik kartelltagra sem lett kiosztva a projekt, viszont megállapodtak a tárgyalások elhalasztásában először 1999 áprilisáig, majd 2001. áprilisáig.

m) ERŐTERV-en keresztül: Budapest Növény (Duna Park) – No.1135.

A Budapest Növény (Duna Park) projekt (hivatkozási száma 1135) 145 kV feszültségű GIS és öt darab megszakító beszerzésére vonatkozott az Erőterven, mint fővállalkozón keresztül. A tender kibocsátásának dátuma 1993. szeptember 28. volt. A tender benyújtásának első határideje pedig 1993. október 15. A projektet a kartell az 1993. október 7-i és az 1996. október 31-i találkozókön vitatta meg. A kartell nem osztotta fel a projektet, hanem úgy döntött, hogy a kartelltagok a megállapodott kiegyenlítő ár alapján tesznek ajánlatot. Az ABB, az AEG, a Schneider, a Siemens és a Sprecher Energie kívántak részt venni a tenderen. Ezek a kartelltagok részt vettek egy ún. munkacsoporti megbeszélésen 1993. október 7-én az ajánlat részleteinek megvitatása érdekében. További kartelltárgyalásokra nem került sor, ugyanis a megrendelő a projekt AIS-berendezéssel való megvalósítása mellett döntött.

- 100) Az ABB által, 2005. december 2-án benyújtott irat (Vj-102/2004/165/18. sz. melléklet) két, Yahoo-mail-en keresztüli üzenet fejlécét és tartalmát adja meg. Az ABB szerint a 2004. március 4-i üzenetet a VA Tech küldte a másik három kartell-tagnak, amelyben értesíti őket, hogy a "+49"-el kezdődő telefonszámát nem használja többet, és megad egy új "bizalmas" telefonszámot. A 2004. március 3-i üzenetet az Areva/Alstom küldte az ABB-nek, amelyben közli, hogy több napja sikertelenül próbálkozik kapcsolatba lépni vele és kéri, hogy vegye fel vele a kapcsolatot a lehető leghamarabb.
- 101) Az ABB Power Technologies Management Ltd. és az ABB Switzerland Ltd. elismerték az anyavállalatok közötti megállapodás tényét, illetve azt, hogy azok a vizsgált magyarországi projektekre is vonatkoztak.
- 102) Az ABB-csoporton belül a projekteket az ABB Power Technologies Ltd. koordinálta, amely a vállalkozások közötti megbeszéléseken is képviselte a vállalkozás-csoportot. Nyilatkozata szerint belső vizsgálataik nem utalnak arra, hogy a magyarországi vállalkozások között esetlegesen létezett volna a vizsgált projektekre vonatkozó megállapodás. (Vj-102/2004/104.)
- 103) Az ABB szerint a kartell összesen tizenhárom magyarországi projekttel foglalkozott. Előadta, hogy a kartellben nem egyes projektekről, hanem projektcsomagokról vagy -kötegekről határoztak.
- 104) A Budaközép-projekttel kapcsolatban előadta, hogy "a Budaközép-projekttel kapcsolatos folyamatban lévő tárgyalások arra utalnak, hogy a kartell tagok tudták, vagy feltételezték, hogy a projekt egy későbbi időpontban újra kiírásra kerül. egyébként nem rendelkeztek volna ezen projekttel kapcsolatban". (Vj-102/2004/124.)
- 105) Előadta, hogy a 2003. nov. 13-i e-mailt az ABB küldte az Alstomnak és a Siemensnek annak érdekében, hogy a Budaközép-projektet melyik csomagba, a "0"-ás vagy a "3"-as európai csomagba osszák be és melyik fél érdekelt a kivitelezésben. A 2004. dec. 4-i e-mailt ugyancsak ő küldte a Siemensnek választ kérve a Budaközép-projekttel kapcsolatban.
- 106) A 2004. jan. 15-i e-mailekkel kapcsolatban előadja, hogy azok részletezik az Alstomnak a Budaközép projekt iránti igényét. Hozzáteszi, hogy a fent említett e-maileket szokásszerűen személyes és telefonon történt megbeszélések egészítették ki.
- 107) Az 1994. évi Lackovics u.-i projekttel kapcsolatban előadja, hogy csak informatív ajánlat készülhetett, mivel a beruházás nem valósult meg. Az ajánlatot az ABB

Mannheimben dolgozta ki, az ABB Kft-nek nem volt ráhatása. Az 1998-as paksi beruházás elkerült az ABB-től.

- 108) A 2002-es Városliget-projekt és a 2003-as Budaközép-projekt esetében is a GIS-készülék ajánlatot a német anyacég adta, amelyre a Kft-nek nem volt hatása. A Városliget-projekt esetében alvállalkozóként adott GIS-berendezésre ajánlatot az OVIT Rt-nek és a Tessag Kft-nek, a Budaközép-projekt esetében pedig az OVIT Rt-nek. Az ABB Kft-nek a kartell-tevékenységről semmiféle tudomása nem volt, nem tudott a megbeszélésekről, ilyeneken nem vett részt. A Budaközép-tenderen az ABB Kft. adta a legkedvezőbb árajánlatot, ami bizonyítja, hogy semmi köze nem volt a kartellhez.
- 109) Az ABB Kft. döntött a Városliget- és a Budaközép-projekteken történő indulásról, tekintettel azok értékhatárára. Az anyavállalat nem utasította az ajánlati ár meghatározása kapcsán sem. Az ABB Power Technologies Managemet Ltd.-nek „azonban mégis lehetősége volt az ajánlati árak befolyásolására azáltal, hogy a GIS termelőket utasította a gyári termelői ár, és ezáltal az ABB cégek közötti transzfer ár kialakítása tekintetében. A transzfer ár természetesen hatással volt az ABB Kft. által kialakított árra”. A projektek kapcsán a magyarországi versenytársak között folytatott esetleges megbeszélésekről nincs tudomása. (Vj-102/2004/51.)
- 110) A Vj-102/2004/126. sz. iratban látható „táblázatot az ABB egy dolgozója készítette a Working Group (Munkacsoport) ülését követően abban az időszakban, amely 2002. végén kezdődött és 2004. március 3-ával zárult le. A dokumentumot a Working Group (Munkacsoport) ülését követően a résztvevők nem cserélték ki egymás között, azonban valamennyi résztvevő készített hasonló táblázatot.” (Vj-102/2004/104.)
- 111) A táblázatban szereplő rövidítésekkel kapcsolatban az alábbi magyarázatot adta. A „TK” („turnkey project”) kulcsrakész projektet jelent. A kulcsrakész projekt megjelölés a kapcsolóberendezés mellett a transzformátor berendezés biztosítását is tartalmazza. Vannak ugyanis olyan projektek is, ahol a megrendelés csak a kapcsolóberendezés biztosítását foglalja magában. A már említett „PU” „a kartell belső fizetőeszköze volt. A kartell résztvevői az egyes projekteket számokkal minősítették, mely számok a szállítások szerinti projekt értékét mutatták. Minél magasabb volt a szám, a projekt annál kedvezőbbnek bizonyult. A kartell résztvevőinek az volt a szándéka, hogy minden egyes résztvevő teljes PU száma a résztvevők GIS-piacon elért részesedését mutassa, továbbá cél volt az is, hogy a piaci részesedések, amennyire lehetséges, változatlanok maradjanak”. A „MEUR” (million euro) a szerződéses érték meghatározása, a már szintén említett „TID” a tender kibocsátásának napja, a „TDD” pedig a tender benyújtásának napja, az 1-4. számok a vállalkozások kódszamos hivatkozásai. (Vj-102/2004/104.)
- 112) Előadta, hogy a Vj-102/2004/165/22. sz. irat táblázatában a STATDAT oszlopa annak a találkozóznak az időpontját jelzi, amikor a projektet megbeszélték. A JOB DAT oszlop a projekttel kapcsolatos munkamegbeszélés kedvezményezett általi összehívásának dátuma a beadandó ajánlatok egyeztetése céljából. A TEND_ oszlopban a projekt iránt érdeklődő vállalkozások kódja szerepel. A PROPE oszlop pedig a projekt további sorsát mutatja.
- 113) Hangsúlyozta, hogy az ABB Kft-vel szemben semmiféle bizonyíték nem merült fel arra vonatkozóan, hogy bármilyen szerepe volt a GIS-kartell működésében, ill. megvalósításában.
- 114) Az ABB szerint a GIS-kartell tagjai által használt kódok ugyanazok voltak, mint amelyet az International Electric Association (Nemzetközi Villamos Szövetség) használ.

A 26. kódszám ahhoz a kartell-taghoz tartozott, amely eredetileg a Merlin Gerlin volt, majd a Schneider lett.

- 115) Az ABB legalább egy olyan projektről tudott, amely a 2000 és 2002 közötti ülések témáját képezte. Ezt mutatja a kartell projektlistája, amelyet 2003. március 25-én az Alstom küldött el faxon a kartell tagjainak (Vj-102/2004/165. 21. melléklet), amelyben 1375. számon szerepel az Dunafer S/S projekt. A pályázatot 1999. február 26-án írták ki, az esedékesség (TDD) időpontja "minél előbb" (asap) volt. A projektet az 1999. március 11-én beszélték meg először, de a kartell egyik tagjának sem osztották ki a projektet és abban állapodtak meg, hogy a megbeszélést elhalasztják 2000. márciusára. A második megbeszélést végül is 2001. április 5-én tartották meg, amelyen újabb halasztásban állapodtak meg 2002 áprilisára. Ezen a második megbeszélésen az ABB és az Alstom jelezte, hogy érdeklődik a projekt iránt. Erik Mayr kézzel írott feljegyzései szerint, melyek a kartell 2003. március 25-i ülésén készültek, a projektet a kiíró visszavonta.
- 116) Az előzetes álláspont 101. pontjában foglalt megállapítás alátámasztására előadta, hogy az ABB kartellbeli képviselője tudott arról, hogy a kiíró 2003. december 17-én visszavonja a Budaközép-projekt pályázatát, és 2004 januárjában új pályázatot készült kiírni a projektre. Ezt bizonyítja az Alstom-nek 2003. december 17-én elküldött e-mail (Vj-102/2004/165/25. melléklet).
- 117) A magyar projekteket tartalmazó, általa becsatolt táblázatban, több eljárás alá vont által szóvá tett ellentmondásokkal kapcsolatban a kiírás és megtárgyalás időpontjára vonatkozóan azt jegyezte meg, hogy ezek a projektek jellegüknél, természetüknél fogva hosszú időtartamú projektek, ahol a projekt felmerülésének és tényleges kiírásának dátuma között jelentős idő is eltelhet, példaképp hozta fel a 4-es metrót, illetve a MÁV-tendereket. Továbbá ugyanezt eredményezi az, ha a projekt kiírója a pályázatot visszavonja, de a vállalkozások ismereteik révén tudják, hogy azt újra ki fogják írni, erre specializált üzletszerzőknek éppen az a dolga, hogy ilyen információkat beszeressenek.
- 118) Az általa becsatolt e-mailek formátumára vonatkozó kérdéssel kapcsolatosan előadta, hogy ő maga beismeri azok valóságát. Ezen túlmenően a projekttel való összefüggés is bizonyítja az e-mailek eredetiségét. Egyébként műszakilag és technikailag is bizonyítható az e-mailek eredetisége.
- 119) Harmadszor előadta, hogy az a Siemens által a 2005. december 22-i tárgyaláson előadott érv, hogy a tenderen hosszú ideig dolgoznak és arra jelentős energiákat fektetnek, a kartell működésével nem áll szoros összefüggésben, mert a kartell lényege az, hogy ki mondja meg az ára (ármeghatározás, az ár kimondása, az ár eldöntése), amelyhez elegendő egy személy is.

VA Tech

- 120) A VA Tech szerint két külön koordinációs rendszer volt. Az első rendszer a "Grand Export" volt, amelyre "GQ"-ként is hivatkoznak. A VA Tech az UK Reyrolle (Royce Roll) 1998. évi végi felvásárlása révén lépett be. Tudomása szerint a tagok között a projektek koordinálása nem az Európai Gazdasági Térségre – amelybe Magyarországot is beleérti – ("EGT") vonatkozott, hanem az arab és ázsiai régiókra. Állítása szerint a Grand Export 1999 végén felbomlott. A VA Tech a GQ-rendszerben egyetlen projekt

koordinálásában vett csak részt (a szaud-arábiai "SCECO" projekt, 1998-ban). (Vj-102/2004/41. sz. irat)

121) Két és fél évvel később a "főbb piaci szereplők" létrehozta egy új koordinációs rendszert, amelyhez 2002 közepén csatlakozott. Az új rendszer management szintű megbeszélései közül részt vett két Zürich-ben tartott találkozón 2003-ban. Az első megbeszélésen csak az európai, a másodikon a japán GIS gyártók képviselői is jelen voltak. Megvitatták a GIS üzletág helyzetét, világméretű statisztikákat és a piacfejlesztés kérdéseit, valamint a résztvevők kinyilvánították azt a szándékukat, hogy operációs szinten készek együttműködni. Konkrét projektekről nem esett szó. (Vj-102/2004/41. sz. irat)

122) Az operációs szintű megbeszéléseken az értékesítéssel foglalkozó szakemberek felosztottak egyes tendereket és projekteket. A projektek koordinációja oly módon történt, hogy az Alstom/ titkári feladatkörben elkészítette a projektek listáit, amelyekre vonatkozóan az érintett résztvevők bejelentették saját prioritásaikat. Ennek alternatívájaként egy résztvevő tárgyalta a többiekkel az általa elnyerni kívánt konkrét tenderekről. Az operációs megbeszélésekre átlagosan kéthavonta került sor. Ennek alternatívájaként a résztvevők a projekteket faxon, e-mailen vagy telefon útján is egyeztetették. (Vj-102/2004/41. sz. irat)

123) A VA Tech T&D "GIS" divíziója az új rendszerben sem vett részt semmilyen magyarországi projekt koordinálásában, kivéve a Budaközép-projektet, amely szerepelt egy projektlistán, de nem került felosztásra a résztvevő vállalkozások között. A Budaközép-projekt egyeztetésével kapcsolatos e-mailekről nem volt tudomása, az adatbázisában nem található fel. (Vj-102/2004/41. sz. irat)

124) A VA Tech tett ajánlatot mind a Budaközép-, mind pedig a Városliget-tenderen, de nem nyert, illetve az utóbbiból kizárták. A tenderen való részvételre vonatkozó döntést Ausztriában hozták meg. Egyébként az alvállalkozók kiválasztása, az ajánlati árak és a műszaki specifikáció meghatározása kizárólag a VA Tech T&D hatásköre. (Vj-102/2004/41. sz. irat)

125) A GQ-, illetve az E-megállapodás 1999-ben megszűnt, ezért a GVH nem volt jogosult vizsgálatot indítani az ebben foglalt kartell vonatkozásában, mert a Tpv. 67. § (4) bekezdésében foglalt hároméves elévülési idő valamikor 2003-ban lejárt. A VA Tech nem vett részt semmiféle összehangolt versenykorlátozó magatartásban vagy megállapodásban 1999 és 2002 októbere között. (Vj-102/2004/170. sz. irat)

126) A VA Tech nem bírt tudomással a Városliget-projekttel kapcsolatos, akár szándékolt, akár tényleges egyeztetett versenykorlátozó magatartásról, mivel

a) a Városliget-projekt az EP0 projektcsomag részét képezte, amely ismeretlen volt a VA Tech előtt;

b) az ezzel kapcsolatos egyeztetésből a VA Tech-et teljes egészében kihagyták, ezért az EP0 koordináció egy különálló kartellnek minősült;

- c) a Városliget tenderre vonatkozó ajánlatok 2002. szeptember 19-én kerültek benyújtásra, jóval azelőtt, hogy a VA Tech a Club működésében (Második Kartell) állítólag részt vett volna.¹³
- 127) A VA Tech nem tehető felelőssé azon vállalkozások jogsértéséért, amelyek azt megelőzően követték el, hogy a VA Tech irányítást szerzett felettük. Ebből következően a VA Tech semmiféleképpen nem tehető felelőssé a kartell 1998 előtti tevékenységéért, mert a Reyrolle feletti irányításszerzés 1998-ban történt.
- 128) A VA Tech 1993-ban szerzett irányítást a Elin Energieversorgung GmbH felett, amely utóbbi vállalkozás. 1994/95-ben az Elin Energieversorgung GmbH irányítást szerzett a "Holec" vállalkozás felett, amelynek nevét Elin Holec-re változtatta. Ekkor és ezáltal lépett a Va-Tech-csoport 1995-től a GIS-üzletágba. 1998-ban az Elin Energieversorgung GmbH megszerezte a Rolls Royce Power Engineering Plc-től a Reyrolle cégcsoportot. Az Elin Energieversorgung GmbH neve 1999 januárjában VA TECH ELIN GmbH-ra változott.
- 129) 2000 szeptemberében döntés született arról, hogy a VA TECH-csoporton belül szétválasztásra kerül az áramfejlesztési üzletág, valamint a nagyfeszültségű továbbítási és elosztási üzletág. Ebből a célból a továbbítási és elosztási üzletág céljaira egy új holding került megalapításra. Ez az új holding társaság (betéti társaság, limited partnership) a VA TECH Transmission & Distribution GmbH & Co KEG volt, amely a VA Technologie AG. kizárólagos tulajdonában állt. A Reyrolle-csoport és az Elin Holec ekkor átkerült a VA TECH Transmission & Distribution GmbH & Co KEG-hez.
- 130) Az, hogy a VA Tech a Reyrolle feletti irányításszerzés révén részt vett a GQ-, illetve az E-megállapodásokban 1998 és 1999 között, nem érintette a magyar piacot, mert csak egy szaud-arábiai projekt egyeztetésében vett részt.
- 131) A VA Tech nem vett részt semmiféle összehangolt magatartásban vagy magatartásban a Budaközép-projekttel kapcsolatban.
- 132) A VA Tech vitatja, hogy a GQ-megállapodás alapító tagjai között felsorolt 26. kódszámú vállalkozás egyértelműen a Schneidert takarja, és hivatkozik az Areva 2005. július 22-i beadványára (Vj-102/2004/86.), amelyben az utóbbi azt közölte, hogy a 26. kódszámhoz a Merlin tartozott. Ugyanakkor megjegyzi, hogy a Merlin cégcsoport tagjai jelenleg a Schneider cégcsoporthoz tartoznak.
- 133) A csatolt iratokkal alátámasztva előadja, hogy a VA Tech és a Schneider között versenyjogi értelemben vett kapcsolatról csak 2001-ben kezdődően lehet beszélni, amikor a VA Tech átvette a Schneider-csoport egy részét egy, a Schneider Electric Industries S.A.-val létrehozott közös vállalat formájában. A közös vállalat feletti közös irányítás 2004-ben szűnt meg, amikor a VA Tech teljes egészében átvette az irányítást a közös vállalat alá tartozó vállalkozások felett. Álláspontja szerint ezt megelőzően a Schneider-, illetve a Merlin-csoport magatartásáért a VA Tech semmiképpen nem tehető felelőssé.
- 134) Vitatja azt az ABB-állítást is, miszerint a 32. kódszám a Magrinit jelenti. Ezt arra alapozza, hogy a Magrini mint "Ellenőrzött Licenciavevő" is említésre kerül a GQ-

¹³ A Versenytanács megjegyzi, hogy a ...171. sz. beadványának 6. oldalán a VA Tech a 2.1.5. pontban azt közli, hogy a VA Tech 1998. szeptember 20-án szerzett ellenőrzést a Reyrolle felett. Ez az időpont már korántsem minősíthető "jóval azelőtti"-nek.

megállapodás 7. sz. mellékletében. Márpedig egy vállalkozás nem lehet egyidőben tag is (amely "licenciaátadó" pozíciót jelent) és licenciavevő is. Álláspontja szerint ebből az következik, hogy a Magrini nem szerepelhetett a GQ-megállapodás alapítói között.

- 135) Ugyanez a következtetés adódik az ABB által a 13. kódszámhoz kapcsolt NEI vállalkozásra is, azzal a különbséggel, hogy a NEI a "B"-vel jelölt kartelltag "Nem Ellenőrzött Licenciavevő"-i között van megemlítve. Ugyanez vonatkozik a Nissin vállalkozásra is.
- 136) Álláspontja szerint az ABB által becsatolt Vj-102/2004/33/1. a. sz. ábra az ABB által belső célokra készített lista, amelyből legfeljebb arra lehet következtetni, hogy a GQ-, illetve az E-megállapodáson alapuló utolsó egyeztetésre 1998. március 12-én került sor.
- 137) Ugyancsak kétségbe vonja az ABB által Vj-102/2004/143. sz. alatt becsatolt második projektlistájának hitelességét. Álláspontja szerint a projektek számozása lehet az ABB belső számozási konvenciója, amelyből az egyeztetésre nem lehet következtetni. Az e lista szerinti utolsó egyeztetés dátuma 1999. augusztus 3. Az ABB által 2005. december 2-én benyújtott 22. sz. melléklet szintén csak 1999 előtti projekteket tartalmaz, ugyanakkor a 23. és 24. sz. mellékletek csak 2002 utáni projekteket sorolnak fel. A Vj-102/2004/161/III. 1. sz. mellékletében felsorolt megbeszélések – szerinte – az Alstom által 2002. május 12-én összeállított előre tervezett üléseket tartalmazhatják, nincs bizonyíték arra, hogy az ülésekre ténylegesen sor is került. Ha el is fogadnánk azt hitelesnek, akkor sincs bizonyíték arra, hogy 1999. augusztus 3. és 2000. május 18-a között bármiféle egyeztetés történt volna. Ugyancsak a kartell hiányát mutatja a GIS-piacon 1999-2002 között megvalósult jelentős árcsökkenés. Mindezek alapján megállapítható, hogy a kartell 1999 vége előtt megszűnt.
- 138) A fentiekből következően 1999. augusztus 3-a utáni bármely egyeztetés csak egy új kartell része lehet, amelyre az ABB is más néven – Clubként – hivatkozik. A Clubot létrehozó három vállalkozás a VA Tech-et azért hívta meg a Club-ba, mert előzetesen nem sikerült a piacról kiszorítaniuk. 2002 nyarának elején az Alstom lépett kapcsolatba a VA Tech-el, kétoldalú tárgyalásokra hívta, amelyekre a lyoni Holiday Inn szállodában került sor 2002. július 2-án. A VA Tech ezt követően részt vett a Club működésében.
- 139) Az ABB által becsatolt e-mailek is mutatják, hogy a Budaközép-projekt átkerült az EP0-ba, és ez automatikusan a VA Tech kizárását jelentette az egyeztetésből, ezt a projektet nem tarták fel a VA Tech előtt. Nincs bizonyíték arra, hogy a VA Tech tudott az EP0-s csomag létezéséről.
- 140) A jogutódlás jogelvének Európai Bizottság általi alkalmazásával összefüggésben hivatkozott az *All Weather Sports Benelux BV vs Commission (C-204/00.)* sz. határozatára, illetve az Európai Bíróság a *Commission vs Anic (1999) ECR I-4125*, a *Stora Kopparbergs Berglags AB vs Commission (2000) ECR I-9925*. és a *Cascades vs Commission (2002) ECR II-813*. sz. ítéleteire. Eszerint, a jogutódlással összefüggésben a gazdasági folyamatosság elve csak akkor alkalmazható, ha a vállalkozás irányításáért felelős jogi személy jog szerint megszűnt a jogsértés elkövetése után. Következésképpen, egy vállalkozást nem lehet felelősségre vonni az általa megszerzett vállalkozások azon cselekményeiért, amelyeket azok megszerzésük előtt követtek el, ha az e cselekményekért felelős jogi személy továbbra is létezik. Az ezen cselekmények miatti jogi felelősséget annak a jogi személynek a terhére kell megállapítani, amely vállalkozás tevékenységét irányította a szerzést megelőzően.

- 141) A fenti jogelvnek megfelelően a VA Tech-et nem lehet felelőssé tenni a Schneider cégcsoport és a NEI magatartásáért, illetve a Reyrolle, a Nouva Magrini Galileo S.p.A., a Schneider Electric High Voltage S.A.-tól átvett Schneider-cégek, valamint a Merlin Gerlin nagyfeszültségű üzletága azon cselekményeiért, amelyet a VA Tech általi megszerzését megelőzően követtek el.
- 142) A Tpv. hatályba lépését megelőző, azaz 1997. január 1. előtti időszakra vonatkozóan az 1991. január 1-től hatályos Vtv. alkalmazható. Az 1991. január 1. előtti időszakra vonatkozóan versenyjog sértés nem állapítható meg.
- 143) Az ABB 2005. december 2-i beadványának 22. sz. mellékletében felsorolt magyar projektekkal kapcsolatban előadta, hogy az egyes projektek egyeztetésére megjelölt dátumok esetenként a projekt megjelölt beadási határnapja után évekkel későbbi időpontokat jelölnek, ami megkérdőjelezi a beadvány hitelességét.
- 144) Összességében megkérdőjelezte az ABB által önként benyújtott dokumentumok hitelességét, amelyeket nem lehet pártatlan és elfogulatlan bizonyítékokként kezelni. Az ABB által benyújtott táblázatokon nincs feltüntetve a készítés kelte, a szerzője, az e-mail üzenetek nincsenek aláírva, és nem tüntetik fel a küldő címét, a küldés és a fogadás dátumait, illetve a címzett címét. Véleménye szerint a kivonatokat az ABB abból a konkrét célból készítette, hogy benyújtsa a hatóságához.
- 145) Álláspontja szerint a Versenytanács nem veheti figyelembe az ABB által 2005. december 2-án benyújtott beadványában foglaltakat, mert a benyújtásra az előzetes álláspont megfogalmazása és kiküldése után került sor. Az ügyfél védekezéshez való joga sérül, ha a félnek nincs módja az ellene felhozott vádak és következtetések megismerésére. A Versenytanácsnak módosítania kellett volna az előzetes álláspontját, és ezt követően megfelelő időt kellett volna hagynia a feleknek védekezésük kifejtésére.

Areva

- 146) Az Alstom és az Areva közötti átruházási szerződés tartalmaz az Alstom részéről olyan kijelentést, amely szerint az átruházott T&D tevékenységet végző vállalkozások tevékenysége megfelelt a versenyjogi jogszabályoknak és előírásoknak. Nincs kifejezett rendelkezés arra vonatkozóan, hogy az Areva felelős lenne az Alstom átruházás előtti jogszerűtlen magatartásáért. (Vj-102/2004/86. sz. irat)
- 147) Azt az állítását, hogy az első kartell 1999-ben befejeződött az alábbiakkal támasztotta alá. Először, a T&D munkavállalóinak visszaemlékezése alapján a "rég" kartellben résztvevő személyek nem ugyanazok voltak, mint akik a második kartellben részt vettek. A második kartellben résztvevők úgy hallották, hogy volt egy korábbi kartell, de az több évvel korábban véget ért. Másodszor, az első kartell végét mutatja az 1999 után tapasztalható komoly árcsökkenés. Harmadszor, az a szervezet, amely 2004 elejéig létezett, csak 2002-ben került felállításra.
- 148) Állítása szerint a Bizottságnak átadott iratok nem vonatkoznak a vizsgált magyar projektekre és a dokumentumok nem tartalmazzak hivatkozást Magyarországra.
- 149) 2002. június 13-án valóban szóba került a Tessag Kft.-vel való jövőbeni együttműködés kérdése az Alstom budapesti, Váci úti épületében, de általánosságban, nem konkrét projekt kapcsán. A „win-win base” jelentésével kapcsolatban előadta, hogy

az egy közismert szakkifejezés, azt jelenti, hogy „mindkét fél számára előnyös módon”. Hozzátette, hogy a kifejezés a vállalkozások közötti alvállalkozói együttműködésre vonatkozott. (Vj-102/2004/56.)

- 150) A 2002. június 13-i megbeszélést követően a Tessag Kft. ügyvezetője, Dékány László megkereste a vállalkozást, annak budapesti, Zalatnai úti telephelyén. Ezen a megbeszélésen Eke István szerint a „Tessag közölte, hogy ők nem indulnak ezen, abban maradtunk, hogy ők adnak nekünk alvállalkozói ajánlatot, és mi beépítjük az ajánlatunkba, és úgy fogunk indulni”. Szintén Eke István szerint „beadás előtt nem sokkal jelezték, hogy akkor ők mégis fognak beadni egy fővállalkozói ajánlatot is, pontosan nem emlékszem már, hogy ők mire hivatkoztak, de azt is mondotta, hogy ez egy magasabb árszint lesz”. (Vj-102/2004/56.)
- 151) 2002. szeptember 19-én Eke István szerint a Tessag Kft. a végső alvállalkozói árát közölte. Hozzátette ugyanakkor, hogy „... a telefonbeszélgetésnek a végén elhangzott az is, hogy a várható árszint az 900 millió forint fölött lesz, ezt Dékány úr közölte velem, hogy miért közölte, nem tudom... nekünk akkor már kész volt a kalkulációnk, igazából én akkor ezzel már nem foglalkoztam, mert ez annyira távol állt véleményem szerint a realitástól, hogy befejeztük az ajánlatkészítést, és beadtuk a kalkulációnk szerint az ajánlatot.” (Vj-102/2004/56.) Előadta azt is, hogy a Tessag Kft.-t nem tekinti versenytársának, mert az nem gyárt a projekt értékében meghatározó nagyságrendű GIS-berendezést. (Vj-102/2004/56.)
- 152) Az Areva Hungária Kft. előadta, hogy ha – mint az a vizsgált projekteknél is történt – saját nevében tesz ajánlatot, annak teljes tartalmáért felelős. Hatáskörébe tartozik a szekunder berendezésekről és az alvállalkozókról való döntés; a vizsgált projektek esetében a végső árát is a vállalkozás határozta meg, a kapcsolóberendezés áráról azonban a vállalkozás-csoport svájci gyára döntött. A Városliget-projekt kapcsán előadta még, hogy a vállalkozás a fizetési feltételek kialakítása során eltért a gyár által megadottaktól, és a pályázati felhívásban előírt feltételeket szerepeltette ajánlatában annak érdekében, hogy elkerülje a kizárást. (Vj-102/2004/85.) Eőadása szerint az Alstom T&D-üzletágát a 2003 novemberében indult átruházási folyamat eredményeképpen szerezte, ezért nem terheli felelősség az Alstom korábbi magatartásáért.
- 153) Az Alstom az átruházási szerződésben „egyebek mellett kijelentette és szavatosságot vállalt, hogy az átruházott üzletágot minden alkalmazandó jogszabállyal, így különösen a versenyjogi szabályokkal összhangban működtette”. A szavatosság keretében az átruházást megelőző cselekmény miatti kár bekövetkezése esetére kártalanítást helyezett kilátásba. A szavatossági kötelezettségből adódóan az Areva által benyújtott válaszokat is áttekintette. (Vj-102/2004/86.)
- 154) Bár nyilatkozata szerint folytattak tárgyalásokat az EP0 csomag részét képező Városliget projektről, a megkérdezett alkalmazottak „úgy vélték, hogy néhány előzetes megbeszélés ellenére sosem született e tárgyban megállapodás”. Bár ezt utóbb az Alstom nyerte meg, ez azonban előadása szerint egy esetleges megállapodástól függetlenül történt.
- 155) Azt is beismerte, hogy az EP3 csomag részét képező Budaközép-projektről is tárgyaltak a vállalkozások, ugyanakkor előadása szerint e vonatkozásban sem jött létre megállapodás ennek az Alstom, illetve az Areva részére történő átengedéséről.

- 156) A Budaközép-projekt kapcsán váltott, általa hangsúlyozottan csak a GVH vizsgálata során megismert e-mailekről előadta, hogy „megkérdőjelezi az e-mail üzenetek keltezésének hitelességét, anélkül azonban, hogy képes lenne bizonyítani annak ellenkezőjét. Általánosságban beszélve, és egyes munkavállalók visszaemlékezései alapján úgy tűnik, az ABB által rendelkezésre bocsátott dokumentumokat valamikor módosították. Kifejezetten valószínűtlennek tűnik, hogy még 2004. január 15-én egy olyan projekt odaítéléséről folytattak volna tárgyalásokat, amelyről már egyértelműen létezett döntés 2004. január 9-én. ... Továbbá, mivel a projektet már 2003 decemberében törölték, semmilyen indok nem volt arra, hogy e projektekről 2004. január közepén tárgyalást folytassanak.”
- 157) A 2003. december 4-i e-mail véleménye szerint azt tanúsítja, hogy „az ABB és a Siemens megpróbált megállapodásra jutni az Alstom nélkül, és a projektet nemrégiben a Siemens nyerte”.
- 158) A magyarországi leányvállalatok közötti esetleges egyeztetésekről nem volt tudomása.
- 159) Előadta, hogy a vizsgált projektek esetében a magyarországi leányvállalat a saját nevében nyújtott be pályázatot, annak teljes tartalmáért viselte a felelősséget, illetve annak feladata volt a járulékos berendezésekről és az alvállalkozókról való döntés, azzal, hogy a GIS-berendezés árait a vállalkozás-csoport gyára határozta meg, amelyet az Alstom T&D S.A., az Alstom T&D szektorának fő vállalata hagyott jóvá. (Vj-102/2004/86.)
- 160) Az Areva az Alstom T&D üzletágát 2004. január 9-én szerezte meg, ezért minden, a kartellel kapcsolatos esetleges jogsértésért csak ezen időpont és 2004. márciusa közötti időszakra vonatkozóan tehető felelőssé.
- 161) Az Areva azt megelőzően, hogy átvette a fenti üzletág irányítását, nem vett részt a GIS-szektorban. Az Alstom nem figyelmeztette semmilyen módon arra, hogy az üzletág esetlegesen a versenyjogi szabályokkal összhangban nem lévő módon működött. Az Areva az üzletág átvételét követően nem fedezte fel a feltételezett jogsértést.
- 162) A Budaközép-projektre vonatkozó bizonyítékok egymásnak ellentmondanak, mert a 2004. január 9-i állapotot mutató táblázat azt sugallja, hogy a projektet a felek már felosztották, miközben a 2004. január 15-i dátumú e-mailek még a projekt egyeztetésének folyamatára, annak lezáratlanságára utalnak. Ha az előbbi értelmezés lenne igaz, akkor a jogsértésre az Alstom T&D Areva általi megszerzése előtt került sor. A 2004. január 15-i egyeztetésnek az mond ellent, hogy a felek nem tudtak arról, hogy a projekt újból kiírásra fog kerülni, az ABB erre vonatkozó nyilatkozat csupán saját feltevése. Az Elmű nyilatkozata szerint nem adott ki tájékoztatást arról, hogy új tendert fog kibocsátani.
- 163) Az ABB által 2005. dec. 2-án benyújtott dokumentáció – különösen nagy terjedelmére, valamint annak kizárólag magyar nyelven történő megfogalmazására – megfosztotta az eljárást a lehetőségtől, hogy ezeket a dokumentumokat megvizsgálják és kialakítsák védekezésüket.
- 164) Az Areva a 2005. december 22-i tárgyaláson, az Alstomnak azzal a nyilatkozatával kapcsolatban, miszerint a T&D üzletág önálló, előadja, hogy az üzletág nem lehet önálló jogi alany, vállalkozás, meg kell találni a szektor működéséhez felelős személyt, abban az időben, amikor a vélt jogsértés kifejtésre került. Elfogadja az Alstom álláspontját abban a tekintetben, hogy nem tudott, vagy nem tudhatott az üzletág (szektor) több éves

magatartásának minden részletéért, erre tekintettel azonban a felelősség nem ruházható át az Arenára a 2004. január 9. előtti magatartásokkal kapcsolatban.

165) A „komplex kartell” kifejezéssel kapcsolatban előadja, hogy az hosszú időszak alatti versenyjogsértés esetén alkalmazható, de ebben az esetben is meg kell vizsgálni, hogy az egyes időszakokban, egyes időpontokban és az egyes projektekre vonatkozóan mi történt: kik mikor, hogyan és mit követtek el.

Siemens

166) A Siemens AG kijelentette, hogy a vizsgálat rendelkezésére álló iratok nemzetközi vonatkozásaival kapcsolatban nem tesz nyilatkozatot, azonban ez a tény „semmilyenképpen sem tekinthető a Siemens AG részéről olyan hallgatóságos nyilatkozatnak, amellyel a Siemens AG bármilyen a részére átadott dokumentumokkal összefüggő, jogsértő magatartást ismerne el”. Nincs tudomása arról sem, miszerint olyan megállapodás jött volna létre, ami magyarországi projektet érintett. Beismerte ugyanakkor, hogy három alkalmazottja részt vett a „working level” és a „management level” „néhány” ülésén, azokon azonban kelet-közép európai, így magyar projektek nem kerültek szóba. A Siemens AG belső vizsgálata szerint „a megnevezett személyek a társaság vezetésének tudta nélkül, saját kezdeményezésükre cselekedtek”. (Vj-102/2004/66.)

167) Megemlítette azt is, hogy a kartell-magatartások kizárása érdekében a vállalkozásnál 1997 óta ellenőrzési rendszer működik. Az előzőekben említett három alkalmazott is rendszeresen tett olyan nyilatkozatot, miszerint betartják a „kartellügyek megelőzésével kapcsolatos vállalati szabályozás”-t. A vállalkozás az alkalmazottak nyilatkozatait be is csatolta. Kiemelte, hogy azok kifejezetten utalnak a „kartelljogi jogsértéseket megvalósító magatartások elkerülésének kötelezettségére”. (Vj-102/2004/66.)

168) A vizsgálat által elküldött iratokkal kapcsolatban azt is előadta, hogy azok a vállalkozásnál nem fellelhetőek. Álláspontja szerint azok egyébként sem támasztják alá, hogy a vállalkozás „tevőleges” magatartást tanúsított volna a vizsgálat tárgyával kapcsolatban. Előadása szerint „önmagában az a körülmény, hogy bizonyos, a Siemens AG-nál nem fellelhető iratokon a Siemens AG-t címzettként vagy egyéb módon feltüntették, nem jelenti annak bizonyítékát, hogy a Siemens AG bármilyen jogellenes cselekményt hajtott volna végre”. Ezt igazolja véleménye szerint, hogy a Városliget- és a Budaközép-projektek eredménye nem – az általuk hangsúlyozottan csak a GVH vizsgálata során megismert – iratokban foglaltaknak megfelelően alakult. (Vj-102/2004/66.)

169) A paksi projekttel kapcsolatban előadta, hogy az azzal kapcsolatos esetleges jogsértés a Tptv. 67. § (4) bekezdése alapján elévült. Nyilatkozata szerint az azzal kapcsolatos dokumentáció sem áll rendelkezésükre.

170) A Városliget-projekt kapcsán előadta, hogy az ajánlat kidolgozására jelentős erőforrásokat fordítottak, ami gazdaságilag teljesen értelmetlen lett volna, ha valóban létezett volna a Siemens részvételével egy, az Alstom javára szóló megállapodás. Kiemelte, hogy a Siemens Rt. ajánlati ára alacsonyabb volt, mint a nyertes vállalkozásé; utóbbi csak azért nyerte meg a projektet, mert a kiíró valamennyi pályázó – így a Siemens Rt. - ajánlatát is érvénytelennek nyilvánította. A Budaközép-projekt kapcsán kiemelte,

hogy az állítólagos megállapodás szerint ezt a pályázatot nem a Siemens-nek kellett volna megnyernie, ennek ellenére a pályázat mindkét változatában a Siemens adta a legjobb ajánlatot. (Vj-102/2004/66.)

- 171) A vállalkozás-csoporton belüli döntési mechanizmus a következő: a Siemens Rt. értesíti a Siemens-t a közbeszerzési eljárásról és összefoglalja a közbeszerzési eljárás legfontosabb adatait. A részvételtől, illetve az ajánlattételtől a Siemens dönt. Amennyiben a Siemens az ajánlattétel mellett határoz, a Siemens Rt. az összes vonatkozó iratot lefordítja, és megküldi a Siemens-nek. A Siemens készíti el az ajánlatnak – egyebek mellett – a kapcsolóberendezésre és az összeszerelés felügyeletére vonatkozó részét, melyet szintén a Siemens Rt. fordít le. A Siemens Rt. kiegészíti azt az összeszereléssel, a biztonsági előírásokkal, a vezérléssel kapcsolatos résszel, valamint az alvállalkozók ajánlataival. Az alvállalkozók kiválasztása is a Siemens Rt. feladata, de ennek kapcsán szintén egyeztet a Siemens-sel. A Városliget- és a Budaközép-projektek esetében is a Siemens döntött az ajánlattétel mellett. (Vj-102/2004/37.)
- 172) A Siemens Rt. megerősítette a Siemens által leírt döntési mechanizmust. Nem volt tudomása az anyavállalatok közötti egyeztetésekről. Nem volt arról sem tudomása, hogy az alvállalkozói kapcsolatok kialakításán túlmenően a magyarországi vállalkozások egyeztettek egymással. (Vj-102/2004/46.)
- 173) Az ABB 2002. december 2-i beadványát a Versenytanács – annak mellékletei nélkül – 2005. december 6-i e-mailjében megküldte számára. Mivel a beadvány az előzetes álláspont kiküldését követően érkezett, nem szabad az ebben foglaltakat figyelembe venni a határozathozatal során, mert sérülnének a Tptv. 73. §-ában foglaltak, valamint ezáltal az ügyfél védekezéshez való joga is, mert nem volt világos számára, hogy a Versenytanács a beadványból milyen állításokat fogad el és milyen következtetéseket von le.
- 174) Előadja, hogy a Siemens-csoport magyarországi leányvállalat, a Siemens Rt. nem vett részt semmiféle együttműködésben a magyarországi versenytársakkal, nem volt tudomása arról, hogy az anyavállalatok tárgyalásokat folytattak az említett magyar projektekről. Erre vonatkozóan az ABB sem tett szolgáltatott terhelő bizonyítékot, sőt a magyarországi leányvállalatok közötti megállapodás lehetőségét maga is kizártnak tartotta a belső vizsgálata alapján. Haonlóképpen nyilatkozott a többi eljárás alá vont vállalkozás is. Mindennek alapján a Siemens Rt. semmilyen módon nem tehető felelőssé a GIS-kartell működéséért, ezért vele szemben az eljárást meg kell szüntetni.
- 175) Felhívja a figyelmet arra, hogy a Versenytanács által megnevezett bizonyítékok többsége az ABB-től származik, részben irat formájában, részben pedig volt munkatársainak vagy képviselőinek kijelentése, illetve következtetései formájában. Ezen, lényegében véve egyetlen forrásból származó bizonyítékoknak az értékelése során nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy az ABB a többi eljárás alá vont versenytársa, ily módon közvetlen érdeke fűződik ahhoz, hogy amennyiben azokkal együttműködni nem tud vagy nem akar, minél nagyobb mértékben befektítse és ellehetetlenítse azokat. Különösen igaz az a Siemens vonatkozásában, hiszen az ABB maga is elismerte, hogy az áramelosztás terén a Siemens a legfőbb vetélytársa. Ilyen esetben a versenyhatóságnak különös gonddal kell eljárni és a versenytárs állításait csak akkor szabad elfogadnia, ha azt más bizonyítékok is alátámasztják.
- 176) A fentiekkel összefüggésben kiemelte, hogy a Budaközép projekt újrakirásáról szóló információkról csak az ABB állítása szerint tudtak a többiek, mindenki más ezt tagadta.

Nem bizonyult valósnak az ABB azon állítása sem, hogy a kartell-tagok nem adtak ajánlatot GIS-berendezés szállítására külső fővállalkozó számára. Valójában bebizonyosodott, hogy a Városliget- és a Budaközép projektek pályázata során több nem gyártó vállalkozásnak is adtak ajánlatot berendezés szállítására.

- 177) Az ABB által becsatolt bizonyítékok hitelessége általában is megkérdőjelezhető. A GQ-, illetve az E-megállapodás nem tartalmazza a felek megnevezését, sem pedig aláírásaikat. Az ABB 2004. szeptember 29-i beadványából (Vj-102/2004/76.) kiderül, hogy a becsatolt táblázatokat és egyéb iratokat az ABB, kartellben aktívan közreműködő munkavállalói készítették és az ABB egy belső vizsgálat során fedezte fel azokat. Nincs azonban információ arról, hogy ezek az iratok mikor készültek, ki készítette azokat, kinek a részére, pontosan mikor és hol, milyen célból és kik kapták meg azokat. Megjegyezte, hogy készülhettek akár a folyamatban lévő versenyhatósági eljárásban történő felhasználás céljából is.
- 178) A szintén az ABB-től származó, Budaközép-projektre vonatkozó e-mailek nem felelnek meg az e-mailek szokásos formájának, nem tartalmazzák a feladó, a címzett, ill. a küldés időpontjának megjelölését. Nincs bizonyíték arra, hogy a Siemens a fent említett e-maileket ténylegesen megkapta, vagy ezekre válaszolt volna. Megjegyzi továbbá, hogy az e-mailek olyan időpontban születtek, amikor a Budaközép-projektet a kiíró Elmű már visszavonta, amely a pályázói kört nem tájékoztatta az új pályázat kiírásának szándékáról.
- 179) Az ABB állításán kívül semmi sem bizonyítja, hogy a GQ-megállapodásban felsorolt 8. kódszám a Siemenst takarja. Semmi sem bizonyítja, hogy a Siemens az állítólagos kartellben részt vett 1988 és 2000 között.
- 180) Korábbi beadványában nem vitatta, hogy munkatársai részt vettek a GIS projektekkel kapcsolatos megbeszéléseken. Ugyanakkor ezek a volt munkatársai határozottan állítják, hogy a megbeszéléseknek magyarországi projektek elosztása képezte volna tárgyát. Állításuk szerint, ezeknek a megbeszéléseknek sokkal inkább az volt a célja, hogy a résztvevők piaci ismereteiket osszák meg egymással, elsődlegesen az ázsiai és az afrikai térséggel kapcsolatban.
- 181) Álláspontja szerint nem bizonyított, hogy a GIS-kartell 1988-tól 2004-ig folyamatosan fennállt. Amennyiben volt is kartell, az 1999-ben, a Siemens állítólagos kilépésével megszűnt és csak 2002-től indult újra. Megjegyezte, hogy ezért az 1999 előtti cselekmények a Tpv. 67. § (4) alapján elévültek.
- 182) A táblázatok nem tartalmazzák a projekteket 1999 és 2002 között, erre csak az ABB által becsatolt táblázat utal, amely a 2000. május 18. és 2001. május 17. közötti tárgyalásokat sorolja fel. A táblázat 2000. május 12-én, a felsorolt tárgyalások előtt készült, így az ténylegesen csak egy előzetes tárgyalásmenetrend és nem bizonyítja a tárgyalások tényleges megtörténtét.
- 183) Tényleges versenykorlátozó hatás a magyar piacra vonatkozóan sem az 1988-2000, sem pedig a 2000-2002 közötti időszakra nem állapítható meg, sőt ez utóbbi időszakban magyarországi projektek sem voltak. Ennek alapján a GIS-kartellnek nem is lehetett hatása.
- 184) Ha a Siemens AG csupán 2001-ben csatlakozott ismét (az újabb) kartellhez, akkor az általa esetlegesen elkövetett cselekményt nem lehet 1988-tól 2004-ig tartóan folyamatos jogsértésnek tekinteni. Hivatkozott arra, hogy az 1997. január 1. előtti magatartásokra

kizárólag az akkor hatályos Vtv. alkalmazható, az 1991. január 1. előtti magatartások viszont mindenféle versenyjogi sérelem megállapíthatóságát kizárják, hiszen nem volt versenytörvény hatályban. Felhívta a figyelmet a Vtv. 14. § (1) bekezdése és a Tpv. 11. § (1) bekezdése megfogalmazásainak különbségére, aminek alapján az 1997. január 1. előtti magatartásokkal kapcsolatban valószínűsíteni kell azt, hogy egy megállapodás vagy összehangolt magatartás a verseny korlátozását eredményezheti. A projektek pusztá felsorolása ehhez nem elégséges.

- 185) A paksi projekttel kapcsolatban megjegyezte, hogy a GQ-megállapodás szövege szerint az atomerőművekkel kapcsolatos projektek kikerültek a megállapodás hatálya alól, ezért nem világos, hogy az miért szerepel az ABB által becsatolt táblázatokban.
- 186) A Városliget projekttel kapcsolatban előadta, hogy nemcsak az esetleges kartelltagok ajánlata lett érvénytelen, hanem például az OVIT-é is, ami arra utal, hogy nem szándékosan készült érvénytelen ajánlat. Ezt támasztja alá az, hogy az ajánlat kidolgozása 3,6 millió Ft-ba került, ami nem olcsó és egy érvénytelen ajánlatra nem fordítottak volna ekkora összeget.
- 187) Kijelentette, hogy a Városliget projekttel kapcsolatos egyeztetésben a Siemens nem vett részt, szándékosan érvénytelen ajánlatot nem tett. A Budaközép projekttel kapcsolatban előadja, hogy az ajánlat kidolgozása nem egy-két napos, hanem hosszabb, több hónapos munkát igénylő folyamat és ezért nem valószínű, hogy erre a Siemens időt és energiát fordított volna, ha egyébként a megállapodásban részt vett volna.

Tessag Kft.

- 188) A Tessag Kft. előadása szerint általában alvállalkozóként indulnak a projekteken, mert sem ő, sem anyavállalata nem gyárt GIS-berendezést, melynek értéke előadása szerint a tender kb. nyolcvan százalékát teszi ki. (Vj-102/2004/50.)
- 189) Megerősítette, hogy a 2002. június 13-i, az Alstom Hungária Kft.-vel való általános együttműködésre vonatkozó megbeszélés után 2002 júliusában valóban ismét tárgyaltak, egyebek mellett az alvállalkozói együttműködésükről. Ekkor előadása szerint „beszélgettünk, és a dolgok akkori állása szerint úgy nézett ki, hogy mi azt mondtuk, hogy úgy gondoljuk most, hogy alvállalkozóként fogunk indulni”. Kiemelte, hogy ez nem „megállapodás” volt, hanem „tájékoztatás”.
- 190) Elismerte, hogy a pályázat beadásának napján felhívta Eke István, az Alstom Hungária Kft. alkalmazottja; állítása szerint azonban csak a Tessag Kft.-nek a nekik ajánlott alvállalkozói díjáról volt szó, a fővállalkozói ajánlatokról, illetve árukról nem beszéltek.
- 191) Előadta, hogy az e-mail-t író Peter Morawek-vel akkor nem beszélt, és ráadásul az e-mail jóval a történetek után született. Előadta továbbá, hogy minden vállalkozásnak ugyanolyan kalkulációs elven készített alvállalkozói ajánlatot.

Alstom

- 192) A GIS-projektekre vonatkozó stratégiai döntések rendszerint a "szegmens" vagy "szektor" szintjén születtek, csak különleges esetekben és csak korlátozott mértékben döntött az anyavállalat központi menedzsmentje, illetve avatkozott be a tenderek

jóváhagyási mechanizmusába. Az Alstom nyilatkozata szerint nem talált adatot arra vonatkozóan, hogy az Alstom csoport vezetősége bármilyen formában is részt vett volna bármely magyarországi GIS-tenderrel kapcsolatos versenytársi egyeztetésen vagy tárgyaláson.

- 193) Az Alstom Holdings-nak nem volt tudomása a GIS-kartell keretében zajló Clubról, illetve az ennek keretében lebonyolított megbeszélésekről. Az e találkozókra részt vett korábbi munkatársai (Jean Nakache, Jean Hug és Michel Serra) 2004. január 9-e után az Areva munkatársai lettek.
- 194) Kifogásolta, hogy az Alstom eljárásba történő bevonására vonatkozó, 2005. szeptember 27-i határozaton kívül minden további dokumentumot csak magyar nyelven kapott meg. Bár az Alstom Holdings S.A.-t az eljárásban magyar jogászok képviselik, jelentős hátrány érte, minthogy kénytelen volt lefordíttatni saját munkanyelvére a legtöbb dokumentumot, amely az iratanyagban feltalálható volt. Külön nehezményezte, hogy a 2005. május 4-i dátumú vizsgálati jelentést csak külön kérésére és csak december 7-én kapta kézhez, az ABB 2005. december 2-i beadványát csak december 8-án, egyes részeket pedig csak 2005. december 14-én ismerhetett meg a saját munkanyelvén. Ezért mindössze hat napja maradt arra, hogy a 2005. december 22-ére kitűzött tárgyalásra felkészülhessen. Kérte továbbá, hogy a GVH biztosítson számára angol nyelvű tolmácsot a tárgyaláson.
- 195) Általában is kifogásolta, hogy mivel csak az eljárás késői szakaszában került sor az eljárásba történő bevonására, nem kapott elegendő időt védelmének előkészítésére. Nem látja indokát annak, hogy miért csak ekkor (és nem hamarabb) került erre sor, holott a GVH-t már 2004. október 24-i dokumentumában tájékoztatta a GVH-t arról, hogy a jelenleg az Areva tulajdonában lévő üzletág előző tulajdonosa az Alstom volt.
- 196) Kifogásolta, hogy az Alstom Holdings nem juthatott hozzá időben és teljes körűen az eljárás dokumentumaihoz. Nem volt tudomása a Kartell Csoport által készített vizsgálati jelentésről, az nem került megküldésre számára a Versenytanács előzetes álláspontjával egyidőben. Az előzetes álláspont kézhezvételekor értesült a kérdéses dokumentum létezéséről a Versenytanács által számára megküldött iratjegyzékből és kérte a GVH-tól annak másolatát. Mindezen körülmények által sérültek az Alstom védekezéshez fűződő garanciális jogai.
- 197) Álláspontja szerint a Versenytanács nem használhatja fel az ABB 2005. dec. 2-i beadványában foglaltakat határozathozatala során, minthogy az nem volt – és az időbeli eltolódás miatt nem is lehetett – megemlítve az előzetes álláspontban. A közösségi esetjogra hivatkozott, amelynek alapján minden olyan dokumentumot ki kell venni az eljárás iratai közül, amelyek a Bizottság Kifogásolási Nyilatkozatában (Statement of Objections) nem kerültek megemlítésre.
- 198) Az EK Elsőfokú Bírósága az *Atlantic Container Line AB and Others vs Commission (2003) ECR 8T-191/98, T-212/98 és T-214/98* sz. egyesített ügyekben hozott ítélet indoklásában rögzítette, hogy a védekezéshez való jog megköveteli, hogy az adott vállalkozásnak lehetősége legyen álláspontjának tényleges kifejtésére azokról a dokumentumokról, amelyre a Bizottság álláspontját alapozza. Következésképpen, általánosságban csak azokat a dokumentumokat lehet bizonyítékként felhasználni, amelyeket a Kifogásolási Nyilatkozatban megemlítettek.

- 199) A *Cimenteries CBR nad Others vs Commission (1992) ECR T-10-12/92 és a T-52/92* sz. egyesített ügyek ítéletében leszögezte, hogy a versenyjogi eljárásokban az iratanyaghoz való hozzáférés intézményének célja az, hogy a kifogási nyilatkozat címzettje számára lehetővé tegye, hogy megvizsgálhassa a Bizottság iratanyagában található bizonyítékokat, hogy képes legyen kifejtetni álláspontját a Bizottság iratanyagból levont következtetésére vonatkozóan.
- 200) Kifogásolta, hogy a GVH nem indokolta meg a vizsgálati jelentésben foglalt azon álláspont elvetését, mely szerint az Areva tehető felelőssé az Alstom T&D üzletágának versenyellenes gyakorlatáért. Az Alstom ezzel kapcsolatos álláspontját a 2005. október 29-i iratában fejtette ki a GVH számára. Eszerint, az Alstom Holdings S.A. nem tehető felelőssé az Alstom T&D bármely versenyjogsértő magatartásáért, mert i) az Alstom T&D önálló entitás (T&D Holding Etranger S.A.), amely saját maga felelős saját magatartásáért, illetve ii) a felelősség teljes mértékben az Arevára száll át az Alstom T&D eladása következtében.
- 201) Az Alstom Holdings, amint azt a fent említett (2004. október 24-i) iratban is kifejtette, nem tudott a GIS-kartell létezéséről és az állítólagos megbeszélésekről. Mivel az Alstom T&D eladásakor minden információ és munkavállaló átkerült az Arevához, az Alstom Holdings nincs abban a helyzetben, hogy az ügy tényeihez megjegyzéseket fűzhessen.
- 202) Állítása szerint az Alstom T&D tevékenysége Arevára történő átszállásának dátuma 2003. szeptember 25-e, amikor a részvényadásvételi szerződést aláírták. E szerződés szerint az Alstom csoport valamennyi T&D tevékenysége, ezzel kapcsolatos vagyontárgyak, jogok, kötelezettségek és munkavállalók, ill. az Alstom T&D (amely az Areva T&D AG nevet veszi fel) átszállt a vevőre, azaz az Arevára. Az adásvételi szerződés tartalmazta azt is, hogy az aláírás dátumától az záró dátumig (2005. január 9.) bizonyos, a T&D tevékenységre vonatkozó döntések az Alstom T&D részéről nem voltak megtehetőek az Areva előzetes írásos hozzájárulása nélkül. Ezen feltételek között szerepelt a közbeszerzési árajánlatok felülvizsgálásának joga is. Mindezek alapján az Areva versenyjogi felelősségének kezdete nem 2003 novemberre vagy 2004. január 9-e, hanem 2003. szeptember 25-e, a szerződés aláírásának napja.
- 203) Állítása szerint csak korlátozott lehetőséget kapott az Areva beadványainak vizsgálatára. Félrevezető az Areva azon állítása, hogy az Alstom Holdings – az említett adásvételi szerződésből eredően – az Areva által a GVH-nak benyújtott valamennyi beadványát megismerhette. Utal arra, hogy az Alstom Holdings az Areva észrevételeinek pontosságát érdemben nem tudta észrevételezni, mivel a fentiek szerint a T&D szektorral kapcsolatos valamennyi információ, adat, akta, dokumentum, és maguk a munkavállalók is teljes egészében átkerültek az Arevához.
- 204) Egyes Areva beadványokba nem is tekinthetett be, mielőtt azokat az Areva a GVH-nak benyújtotta volna. Ezek között említette az Areva 2004. december 23-i, 2005. január 14-i, 2005. február 7-i levelét, amelyben a korábbi válaszát helyesbíti és a 2005. április 15-i levelet, amely a Makache, Serra és Hug urak munkakörével kapcsolatos választ tartalmazta. Ezen dokumentumokat ténylegesen csak 2005. november 25-én ismerte meg, amikor a GVH-nál betekinthezt az akta irataiba.
- 205) Kijelentette, hogy az – Areva előzetes álláspontra benyújtandó válaszában tervezetét megismerve – az Areva észrevételei nem tükrözik az Alstom Holdings jelen ügyben képviselt álláspontját. Az Alstom Holdings teljes mértékben vitatja az Areva azon

álláspontját, hogy az Arevát nem lehet felelőssé tenni olyan versenyjogi jogsértésekért, amelyek az Areva T&D szektorba való belépését megelőzően történtek. Az Alstom T&D üzletága az eladáskor jogi személlyel bíró entitás (vállalkozás) volt, amelynek következtében mindenféle hozzákapcsolódó versenyjogi felelőssége a vállalkozásnak az eladáskor az Arevára szállt át. Kijelenti, hogy a fentebb felsorolt személyek az egész T&D szektorral egyetemben 2004. január 9-én az Arevához kerültek. Serra úr csakis ennek a szektornak dolgozott, annak ellenére, hogy az "Alstom Resources Management" fizetési listáján szerepelt. Serra úr egyike volt azoknak az alkalmazottaknak, akik 2004. január 1-i hatállyal az Alstom T&D S.A.-hoz kerültek, amely társaság maga is a T&D Holding Entranger S.A. részévé vált. Serra úrnak gyakorlatilag nem volt vezetői funkciója a T&D szektoron kívül.

A vizsgálat megállapításai

- 206) A GVH vizsgálói a Városliget- és a Budaközép-projektekkel kapcsolatos magatartásaik alapján megállapította, hogy az ABB Power Technologies Management Ltd., az Areva T&D S.A., a Siemens AG és a VA Tech T&D GmbH magatartása a fentiek alapján a Tptv. 11. § (1) bekezdését és (2) bekezdésének d) és e) pontjait sérti, ezért a vizsgálat indítványozza a Tptv. 77. § (1) bekezdésének d) pontja alapján ennek törvénybe ütközésének megállapítását és bírság kiszabását.
- 207) A vizsgálok álláspontja szerint az Alstom irányításszerzést megelőző magatartásáért is az Areva T&D Holding S.A.-nak kell helyt állnia, ezért az Areva T&D Holding S.A. esetében is az előzőekre tett indítványt a vizsgálat.
- 208) Az ABB Switzerland Ltd.-vel, az ABB Kft.-vel, – az anyavállalatok közötti megállapodással kapcsolatban – az Areva Hungária Kft.-vel és a Siemens Rt.-vel szemben a vizsgálat az eljárás megszüntetését indítványozta.
- 209) Az Areva Hungária Kft.-vel és a Tessag Kft.-vel szemben a vizsgálat a Tptv. 11. § (1) bekezdésének és (2) bekezdése a) és e) pontjainak megsértése miatt a Tptv. 77. § (1) bekezdésének d) pontja alapján magatartásuk törvénybe ütközésének megállapítását, valamint bírság kiszabását indítványozta.

A jogszabályi háttér

- 210) A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló, 1990. évi LXXXVI. törvény (Vtv.) 14. § (1) bekezdése szerint tilos a versenytársak között az olyan összehangolt magatartás, illetőleg megállapodás, amely a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezheti, tekintet nélkül arra, hogy a megállapodást a Magyar Köztársaság területén kötötték-e vagy sem. A (2) bekezdés szerint ez a tilalom különösen vonatkozik az áru árának meghatározására, a piac felosztására vagy a fogyasztók meghatározott körének valamely áru beszerzéséből, értékesítéséből való kizárására, a beszerzési források vagy az értékesítési lehetőségek közötti választás korlátozására, az áru kibocsátásának korlátozására, a műszaki fejlődés akadályozására, a piacralépés akadályozására, továbbá valamely piaci résztvevő hátrányba hozására.

- 211) A Tpv. 11. §-ának (1) bekezdése értelmében tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek (a jelen tanulmányban a továbbiakban: vállalkozások társulásának) a döntése, amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre.¹⁴ Ugyanezen cikkely (2) bekezdése - nem taxatív jelleggel - felsorolja, hogy e tilalom különösen mely esetekre vonatkozik, megemlítve például a vételi vagy az eladási árak, valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározását, az előállítás, a forgalmazás, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozását vagy ellenőrzés alatt tartását, illetőleg a piac felosztását.
- 212) A Tpv. 11.§-a igen széles körben határozza meg az általa tilalmazott magatartásokat. Egyaránt tiltja a két vagy többoldalú, megállapodás vagy összehangolt magatartás formáját öltő versenyellenes magatartásokat. A Tpv. 11. §-ának (1) bekezdése három olyan önálló magatartásformát sorol fel, amelyek a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását valósíthatják meg: a) ha a magatartás ezen hatást célozza meg, b) ha az ilyen hatás kifejtésére alkalmas, vagy c) ilyen hatást – a résztvevők szándékától függetlenül – ténylegesen kifejt.¹⁵
- 213) A Tpv. 11. §-a versenynek mind horizontális, mind vertikális típusú korlátozását tiltja,¹⁶ a versenytársak közötti versenyellenes megállapodások vagy összehangolt magatartás azonban közvetlenül, károsabban hat a törvény által oltalmazott szabad versenyre.¹⁷ Ez tükröződik a csekély jelentőségű versenykorlátozásokat érintő szabály alóli kivételekben is. A Tpv. 13. § (2) alapján a csekély jelentőség nem alkalmazható a versenytársak közötti, árakra és piacfelosztásra vonatkozó megállapodások esetében.¹⁸

A Versenytanács döntése

¹⁴ Az EK-Szerződés 81. cikke (1) bekezdésének első fordulata szerint a közös piaccal összeegyeztethetetlen és ezért tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amellyel hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre és amelynek célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.

¹⁵ Ezt állapította meg a Legfelsőbb Bíróság Kf. IV. 37. 387/2000/7. számú ítéletében.

¹⁶ Ennek közösségi jogi megállapítását illetően lásd pl. az Európai Közösségek Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) a Consten-Grundig kontra Bizottság 56/64 és 58/64 sz. ügyben 1966. július 13-én hozott ítéletét. A Tpv. 11-20.§-ához fűzött indokolás szerint vertikális kartellről akkor van szó, ha a megállapodást a piaci rendszer különböző szintjein elhelyezkedő, a forgalmi folyamat különböző szakaszaiban működő vállalkozások (pl. termelők és kereskedők) kötik. A vertikális megállapodásokról lásd a Bizottságnak a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatásról alkotott közleményét (2000/C 291/01). A közlemény hivatalos magyar nyelvű fordítását lásd a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló Európai Megállapodás 62. cikke (3) bekezdésén alapuló, a Társulási Tanács 2/96. számú verseny végrehajtási szabályokról szóló határozata helyébe lépő, a 2002. évi X. törvénnyel kihirdetett 1/02. számú társulási tanácsi határozata Függelékében felsorolt közösségi szabályok kihirdetéséről szóló 39/2002. (III. 12.) Korm. rendelet mellékletében.

¹⁷ Erre a megállapításra jutott a Versenytanács a Rónahir Észak-alföldi Hírlapkereskedelmi Rt. és a Lap-96 Kft. elleni Vj-7/2002. számú ügyben.

¹⁸ Amint azt a Legfelsőbb Bíróság Kf. V. 39.079/2001/9. számú ítéletében megállapította, a minimum árak előírása korlátozza a szabad versenyt és kizárja a piaci mechanizmus érvényesülését az árak mozgásában, a kereslet-kínálat törvényéhez való igazodását. A Bíróság a Imperial Chemical Industries Ltd. kontra Bizottság 48/69. sz. ügyben 1972. július 14-én hozott ítéletében leszögezte, ellentétes a versenyszabályokkal minden olyan cselekmény, amely az árak alakulására és a bizonytalanság kiküszöbölésére vonatkozóan a vállalkozások versenytársakkal való összejárását valósítja meg.

Az érintett piac

- 214) A jelen eljárásban érintett piac meghatározásának törvényi feltételeit a Tpv. 14. §-a rögzíti. E törvényhely (1) bekezdése szerint az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és a földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni. A GIS-megállapodás alapján az érintett termékpiacon a legalább 72 kV feszültségű, gázszigetelésű elektromos kapcsolóberendezések (GIS-berendezések), illetve az ezekhez kapcsolódó egyéb berendezések és szolgáltatások (alállomások), együtt a GIS-rendszerek alkotják. A kartell szempontjából elsősorban a GIS-berendezések gyártása, előállítása kerül számításban, különös tekintettel arra, hogy az erre irányuló projekt-beruházások bekerülési értékének a GIS-berendezések 80-90 százalékát teszik ki. Ezen a piacon az eljárás alá vont vállalkozások az európai (és a magyar) piac jelentős szereplőinek számítanak.
- 215) Bizonyos mértékű verseny van a GIS rendszerek és a levegővel szigetelt (továbbiakban: „AIS”), technikailag kevésbé kifinomult és kevésbé költséges kapcsolóberendezések között (az AIS költsége a GIS költségének körülbelül 30%-a). A GIS ugyanakkor az AIS helyigényének mindössze 20%-át követeli meg, ennek következtében szívesebben használják nagyvárosi területeken. Továbbá a GIS zárt rendszerű, és ez által védve van a homoktól, ezért a Közel-Keleten előnyt élvez az AIS-szel szemben.
- 216) A GIS-termékek élettartama hosszú, 60-70 év. Az alkalmazott technológia igen fejlett és már legalább 30 éves múltra tekint vissza. A piacra jellemző a kapacitásfelesleg és a magas piacra-lépési költség (csak egy tesztlaboratórium megközelítően jelentős összegű befektetéssel jár). A piac növekedése nem várható. Új belépők nem várhatók a piacon (eltekintve néhány kínai vállalatától, melyek a piac főbb szereplői révén rendelkeznek engedéllyel). A rendelkezésre álló ilyen lehetőségeket vagy a meglévő rendszerek bővítését mindig az a vállalat végzi, amely a meglévő berendezést is szállította (a szavatosságnak megfelelően).
- 217) A GIS-kartell tagjain kívül az európai piac jelentős szereplőjének számít a magyar Ganz Transelektro is. A világpiacon, főképp ázsiai és kínai cégek lehettek a kartell-tagok fő versenytársai.
- 218) A GIS-kartell tényleges földrajzi kiterjedését a GQ-megállapodás erre vonatkozó melléklete rögzítette, amely szerint a megállapodás – az ott felsorolt országok kivételével – lényegében véve az egész világra kiterjedt. A Tpv. 1. §-ában rögzítettek szerint a törvény hatálya vállalkozások külföldön kifejtett piaci magatartására is kiterjed, ha annak hatása Magyarország területén (is) érvényesülhet. Ebből következően elvileg a GVH-nak lehetősége van arra, hogy a GIS-kartell hatásait Magyarországnál szélesebb érintett piacon vizsgálja. Erre azonban jelen eljárásban nem volt szükség, hiszen a GVH-nak tudomása volt arról, hogy a Bizottság ugyanezen megállapodást a magyar hatóság eljárásával párhuzamosan vizsgálja. Ennek figyelembevételével a Versenytanács a jelen eljárásban érintett földrajzi piacot Magyarország területében határozta meg.

A GIS-kartell alapítása

- 219) A Versenytanács szerint a GQ-, illetve az E-megállapodás becsatolt szövegének hitelességéhez nem férhet kétség. A megállapodás részletesen kidolgozott szövegezése, a rendelkezések részletezettsége és logikai felépítése alapján kizárható, hogy a

megállapodásokat az ABB fabrikálta volna a Bizottság, illetve a GVH számára az engedékenységi politika adta lehetőséggel visszaélve, pusztán egyes versenytársainak "befektítési" szándéka által vezérelve.

220) Ennek alapján minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy *a GIS-termékek piacán 1988-tól létezett egy olyan kartell (GIS-kartell), amelyet európai és japán vállalkozások alapítottak és amelyet ettől részben különböző, időben változó összetételben ugyancsak európai és japán vállalkozások működtettek.*

221) A kartell-megállapodást írásba foglalták, de a megállapodás titkos jellegéből következően azt az alapító vállalkozások nem írták alá. Ugyanezen okból ésszerű és elfogadható az ABB magyarázata arra vonatkozóan, hogy a vállalkozásokat miért csak kódszámokkal jelölték.

222) A kódszámok jelentésével kapcsolatban a Versenytanács megjegyzi, hogy azok jelentését – Siemensen kívül – érdemben egyik eljárás alá vont sem vonta kétségbe. Ez a tény valószínűsíthetően összefügg a jelen eljárással párhuzamosan, az Európai Unió Bizottsága által, ugyanezen kartell ügyében folyó vizsgálattal, amelynek eredménye jelen eljárás határozatának meghozatalakor még nem volt ismeretes. Ezért nem tudható, hogy a Siemens a Bizottság előtt zajló vizsgálat során e kérdésben milyen álláspontot foglalt el. A Siemens nem cáfolta, hogy a 8. kód őt jelöli, mindössze annyit jegyzett meg, hogy ezt – az ABB állításán túlmenően – más, közvetlen bizonyíték nem támasztja alá. Ugyanakkor számos közvetett bizonyíték utal arra, hogy a Siemens a kartell alapító tagja volt. Ilyennek tekinthető, hogy az ABB meg tudta nevezni a Siemens azon munkatársait, akik az 1988-1999 közötti időszakban a Siemenset a kartell megbeszéléseken képviselték (Theiss és Zellmann urak), a kartell működtetéséhez a Siemens titkári szerepkörben egy külön irodát tartott fenn és gondoskodott az ehhez szükséges infrastruktúráról is, amelyért szolgáltatásaiért éves díjat szedett. A Siemens még részt vett 1999. április 19-24. között a Sydneyben megrendezett éves, vezetői szintű GIS-találkozón, ám elhagyta a kartellt körülbelül 5 hónappal később, 1999 szeptemberében. A kartellból való távozásáról hozott döntést a GIS-kartell genfi dolgozói szintű találkozásán jelentette be Theiss úr. Az ABB további hét Siemens alkalmazottat nevezett meg, mint akik különböző időszakokban és minőségben képviselték a Siemenset a kartell-megbeszéléseken. Az ABB pontosan felsorolta és megnevezte, hogy az 1988-as alapítást (beavatási találkozót) is beleértve a rendszeres éves közgyűléseken a Siemenset kik képviselték. Mindezek a Versenytanács szerint kellően alátámasztják azt, hogy a Siemens GQ-kartell egyik alapító tagja volt. A Versenytanács ugyanakkor megjegyzi, hogy mindennek jelen eljárásban – Siemensen nézve – nincs jogi következménye, mert vele szemben az 1999-es kilépését megelőző időszakra vonatkozóan jogsértés nem került megállapításra. A kartell egészének létezéséhez és folyamatos működéséhez kérdéséhez azonban kapcsolódik az, hogy a Siemens milyen szerepet töltött be 1988 és 1999 között.

223) Sem az Alstom, sem pedig az Areva nem vonta kétségbe azt, hogy az Alstom a GQ-kartell egyik alapító tagja volt, amelyet a 16., ill. a 17. kódszám takart a megállapodás szövegében.

224) Az alapításkori helyzet pontos leírásában közvetlenül nem érintett VA Tech olyan kódszámok azonosításával kapcsolatban tett megjegyzéseket, amelyek valamilyen módon a későbbiek során vele irányítási kapcsolatba kerültek, illetve ilyen kapcsolat létezése a

Versenytanács előzetes álláspontjában felvetődött. Az általa felvetett azonosítási problémákkal kapcsolatban a Versenytanács az alábbi álláspontra helyezkedett:

- a) a kartell létezése szempontjából másodlagos kérdés, az hogy a 26. kódszám a Merlin vagy a felette később irányítást szerző Schneidert jelölte;
- b) a 32. kódszámú Magrini, illetve a 13. kódszám alatt jelölt NEI pozíciójával kapcsolatos bizonytalanság valószínűsíthetően abból ered, hogy a vállalkozások között, a későbbiekben bekövetkezett összefonódások miatt az ABB munkatársai nem tudták pontosan azonosítani az alapításkori állapotot;
- c) az Ellenőrzött, illetve a Nem Ellenőrzött Licenciavevők listáján való feltüntetés a Versenytanács szerint önmagában még nem zárja ki azt, hogy a vevőként feltüntetett vállalkozás egy másik minőségben a kartell tagja lehessen.

225) Mindezek alapján megállapítható, hogy jelen eljárás alá vont vállalkozás-csoportok közül a GIS-kartell alapító tagjai között kétség kívül szerepelt az ABB a 1., a 3. ill. (később KT) sz., a Siemens a 8. sz. és az Alstom a 16. és a 17. kódszámon. Ezen túlmenően nem merült fel kétség az alábbi alapítói kódokkal kapcsolatban: 1. sz. AEG, a 4. sz. GEC. A 32. kódszámmal jelölt vállalkozás feltehetően a Magrini volt, amely – az ABB szerint – az alapítást megelőzően irányítási kapcsolatban került a Merlin Gerlinnel.¹⁹ A 13. kódszám az ABB szerint a NEI-t jelölte. A NEI az alapításkor irányítója volt a Reyrolle-nak, tehát a kódszám ezért mindkettőt jelölhette. A Reyrolle illetően módon közvetlenül vagy közvetve (a NEI-en keresztül) alapító tagja volt a GIS-kartellenk. A NEI később nevet változtatott (Rolls Royce Power Engineering Plc-re, amelytől 1998. szeptemberében a VA Tech átvette a Reyrolle cégcsoportot. Ettől kezdve a VA Tech – általa is elismerten – részt vett a GIS-kartell működésében.

226) A Magrini, ill. a Merlin Gerlin 2001. március 1-ig a Schneider Electric csoport tulajdonában és irányítása alatt volt. Ezt követően egy, a VA Tech-el közösen alapított vállalkozáshoz került. Majd 2004-ben a vállalkozás felett a VA Tech egyedüli irányítást szerzett. A Magrini, ill. a Merlin Gerlin vállalkozások későbbi sorsának alakulása jelen eljárás szempontjából két okból bírhat jelentőséggel:

- a) befolyásolhatja a VA Tech felelősségét a GIS-kartell működésében;
- b) felmerülhet a mai is létező Schneider csoport felelőssége is a GIS-kartell működéséért.

227) A VA Tech felelősségét a kérdés valójában nem befolyásolja, mivel a Reyrolle feletti irányításszerzésre már jóval ezt megelőzően sor került, és a VA Tech GIS-kartellben való érintettsége ettől az időponttól kezdődően állapítható meg. A 2001-től kezdődő időszakban – függetlenül a GIS-kartell folytonosságának kérdésétől – a VA Tech "saját jogán" (néven) vett részt a kartell (Club) működésében. Mindezek miatt a VA Tech által a Schneider egyes vállalkozásai feletti – közös vagy egyedüli – irányításszerzés dátumának – a VA Tech szempontjából jelen eljárásban nincs jelentősége.

228) A Schneider-csoport felelősségével kapcsolatban a Versenytanács az alábbi szempontokat vette figyelembe:

¹⁹ Vj-102/2004/165. 12. o.

- a Schneider részvétele a kartell 2001-től kezdődő időszakában semmiféle formában nem merült fel közvetlenül (saját nevéen), nem szerepelt a projektlistákon, az ABB semmilyen összefüggésben sem említette;
- a fentiekből következően, a VA Tech és a Schneider által létrehozott közös vállalatot – ha az egyáltalán érintett volt az elosztásban – akkor azt csak a VA Tech képviselhetette a kartellben;
- a közös vállalat létrehozására 2001. március 1-én került sor, amely időpontot követő időszakra vonatkozóan – fentiek miatt, a Schneider cégcsoport nem tehető felelőssé;
- a Schneider cégcsoport versenyjogi felelőssége tehát csak a 2001. március 1. előtti időszakra vonatkozóan vetődhet fel, közvetlenül vagy az általa átvett más vállalkozások miatt;
- a GIS-kartell GVH általi észlelésére, illetve ezzel kapcsolatban az eljárás indítására 2004. július 8-án került sor.

229) A fentiekből következően a Versenytanács megállapította az ekkor hatályos Tpv. 67. § (4) bekezdése alapján, hogy a törvénybe ütköző magatartás elkövetése óta több mint három év telt el, ezért a Schneider ellen vizsgálat nem indítható.

230) A 4. sz. kóddal jelölt alapító vállalkozás a GEC volt, amely később az Alstomhoz került. A 33. sz. kóddal jelölt Sprecher Energie előbb az Alstom, majd az Alstom-mel együtt az Arevához került. Mivel az Alstom-ról a Sprecher feletti irányításszerzéstől függetlenül is megállapítható, hogy a GIS-kartell alapító tagja volt, e két vállalkozás feletti későbbi irányításszerzésnek a jogsértés megállapíthatóságát illetően nincs jelentősége.

231) Mindezek alapján a Versenytanács megállapítja, hogy a GIS-kartell alapításában az ABB, a Siemens és az Alstom részt vettek. Ami jelen eljárás szempontjából jogi következményekkel járóan fontos ebből az, hogy mindhárom vállalat kétséget kizáróan 1991. január 1-től folyamatosan, később meghatározott időpontokig részt vettek a GIS-kartell működésében. A VA Tech nem volt a kartell alapító tagja, csak a Reyrolle, illetve a NEI vállalkozások közötti irányításszerzések eredményeképpen 1998-tól (a Reyrolle feletti irányításszerzéstől) kezdődően tekinthető a kartell résztvevőjének.

A kartell működése

232) A GIS-kartell – működése lényegét tekintve – a résztvevőknek a GIS-termékek piacának felosztására vonatkozó megállapodása, amely kiterjedt a piac európai és a japán résztvevői közötti megosztásának arányára, az európai együttes részesedés európai vállalkozások közötti megosztásának arányaira, valamint arra a mechanizmusra, amelynek keretében a konkrét projektek a megcélzott piaci részesedési arányok (kvóták) elérése érdekében a résztvevők között allokálásra kerültek. Ez utóbbi mechanizmus különböző konkrét formákban működött a kartell fennállásának egyes időszakaiban, de a lényegét tekintve ugyanúgy valósult meg.

233) A GIS-kartell működési mechanizmusának közös lényegi elemei voltak, hogy

- a) a vállalkozások képviselői rendszeresen találkoztak,
- b) informálták egymást a piacon elérhető projektekről,

- c) egyeztetést folytattak arról, hogy az egyes projektek hogyan osszák el egymás között,
- d) egyes projekteket ténylegesen fel is osztottak.

234) Az egyeztetés során a tagvállalkozások kifejezték egymás felé az egyes elérhető projektek iránti érdeklődésüket, amelynek eredményeképpen a konkrét projektek elosztásra vagy kiegyenlítő árazásra kerültek, illetve – a kartell későbbi szakaszában – egyes projektkötegekbe sorolták be azokat. A kartell elé került projektek egy része – a különböző szintű egyeztetések után – nem került ténylegesen a tagok között allokálásra.

235) A ténylegesen elosztásra került projektek esetében az ajánlati árak is meghatározásra kerültek, illetve kijelölésre kerültek azok a tagvállalkozások, amelyeknek a feladata a nyertesnek kijelölt tag-vállalkozás támogatását célzó fals ajánlatok megtétele volt.

A kartell folyamatossága

236) A GIS-kartell működést az 1988-1999 közötti időszakra vonatkozóan bizonyítják azok a táblázatok, amelyek az ebben az időszakban a kartell elé került projekteket tartalmazzák. A Vj-102/2004/33/1a. sz. táblázatban található információk, az ABB által közölt értelmező információkkal együtt azt is mutatják, hogy milyen konkrét formában egyeztetették, illetve osztották el kerültek az egyes projekteket. A dokumentumon látható oldalszám megjelölésből arra lehet következtetni, hogy a kartell elé kerülő projektek köre és száma ebben az időszakban az itt felsoroltaknál lényegesen bővebb, illetve nagyobb volt. A Vj-102/2004/143. mellékletében lévő táblázat csak töredékes információkat tartalmaz kizárólag magyarországi projektekre vonatkozóan. Az előző táblázatban is feltalálható két magyar projekt sorszámának megegyezése arra enged következtetni, hogy a kartell elé egyeztetés céljából nem csak a vizsgálati jelentésben említett Lackovich u. és paksi projektek kerülhettek, hanem a magyarországi érintett projektek köre is szélesebb ennél. Ezt – az előzetes álláspontban lefektetett álláspontot – erősítette meg az ABB 2005. dec. 2-i beadványának 21. sz. melléklete.

237) A GIS-kartell fennállása – az ABB nyilatkozatai, illetve az általa közölt információk alapján – a Siemens, illetve a Hitachi átmeneti kilépésének időszakára is megállapítható. Az ABB által becsatolt táblázat felsorolja az ezen időszak több mint egy éves szakaszára vonatkozóan, hogy mikor, milyen körben, kinek a szervezésében tartottak megbeszéléseket. A szervezőket jelölő kódok megegyeznek a GQ-megállapodásban használt kódokkal. A szervezőként megjelölt vállalkozások köre, a kilépett két vállalkozás kivételével, kiterjed valamennyi, az 1988-as megállapodásban részt vevő vállalkozásra, vagy annak jogutódjára.

238) A Siemens 1999 szeptemberében jelentette be a kartellból való kilépési szándékát, amelyet a Siemens képviselőjében Theis úr tett meg a GIS-kartell genfi találkozásán. Mivel a Siemens volt addig a kartell titkára (erre, illetve a titkári szerepkör számos konkrét vonatkozására az ABB beadványa utal), vélhetően ezen a genfi találkozón döntöttek arról, hogy a titkári szerepkört a továbbiakban az Alstom fogja betölteni.

239) A kartell folyamatosságát bizonyítja továbbá az ABB által becsatolt 161. sz. iraton látható táblázat is, amelyet – az ABB állítása szerint – a kartell új titkára, az Alstom készített. A táblázat feltehetően 2000. május 12-én készült, ezért feltehetően helytálló a Siemens és a VA Tech azon állítása, hogy a dokumentum az abban megjelölt időszakra

előre tervezett találkozók mutatja. A Versenytanács szerint ez a körülmény semmiben nem csökkenti a táblázat bizonyító erejét, hiszen már jóval azt követően készült, hogy a Siemens és a Hitachi kilépett, és egyértelműen utal arra, hogy a kartell a táblázatban meghatározott egy év során tovább kíván működni. Ésszerű és logikus, hogy a kilépések változást eredményeztek a kartell működésének tényleges módjában és résztvevők körében, de a lista készítésének dátuma és tartalma, a tervezett találkozók időpontjának megnevezése, a találkozók előkészítésével megbízott kartelltag kódszáma, a japán vállalatok részvételének, ill. távolmaradásának meghatározása a kartell titkára részéről egyértelműen jelzi, hogy a kartell a kilépett tagok nélkül is működni fog. A tervezett utolsó ülés dátuma 2001. május 17., ami arra utal, hogy a kartell tevékenységét 2000 májusban lényegében véve egy évre előre tervezte meg. Mivel a Siemens visszalépésére 2001 nyarán került sor, a táblázat lényegében véve lefedi azt az időszakot, amelyben az eljárás alá vontak védekezése szerint a GIS-kartell nem működött.

240) A 161. sz. táblázat arra is magyarázatot ad, hogy a Siemens, illetve a Hitachi kilépését követően mely kartelltagok folytatták a GIS-kartell tevékenységét. A 13. kódszám a Reyrollet jelölhette, hiszen a NEI 1998-ban már eladta a Reyrolle-t az Arevának, ezért a NEI semmiképpen nem képviselhette a Reyrolle-t a kartellben. Az Areva a kartellben való érintettségét 1998-tól, a Reyrolle felvásárlása következtében beismerte és arra vonatkozóan semmiféle információ nem volt, hogy akár a Reyrolle, akár az Areva a Siemens ki- és visszalépése közötti időszakban formálisan kilépett a kartellből. A NEI 1993-tól Rolls Royce-ra változtatta a nevét, ami akkora már nyilván köztudomású volt. Ezért nem valószínűsíthető, hogy az Alstom által 2000. májusában készített táblázatban a 13. kódszám a Rolls Royce-t jelölje volna. A 17. kódszám az Alstom-öt, a KT az ABB-t, a JB a Mitsubishit, a JC a Toshiabát, a 26. sz. pedig a Schneidert jelölte. A Schneider a táblázat készítésének időpontjában még semmiféle irányítási kapcsolatban nem állt a VA Tech-el, amely megállapítás érvényes a táblázatban feltüntetett legutolsó megbeszélés időpontjában is (2001. május 17.).

241) A kartell 2000-2001. évekbeli tevékenységéről ismeretes legalább egy olyan projekt, amely a 2000 és 2002 közötti ülések témáját képezte. Ezt mutatja a kartell projektlistája, amelyet 2003. március 25-én az Alstom küldött el faxon a kartell tagjainak (Vj-102/2004/165. 21. melléklet), amelyben 1375. számon szerepel az Dunafer S/S projekt. A pályázatot 1999. február 26-án írták ki, az esedékesség (TDD) időpontja "minél előbb" (asap) volt. A projektet a kartell az 1999. március 11-én beszélték meg először, de a kartell egyik tagjának sem osztották ki a projektet és abban állapodtak meg, hogy a megbeszélést elhalasztják 2000. márciusára. A második megbeszélést végül is 2001. április 5-én tartották meg, amelyen újabb halasztásban állapodtak meg 2002 áprilisára. Ezen a második megbeszélésen az ABB és az Alstom jelezte, hogy érdeklődik a projekt iránt. Erik Mayr kézzel írott feljegyzései szerint, melyek a kartell 2003. március 25-i ülésén készültek, a projektet a kiíró visszavonta.

242) Mindezek a Versenytanács szerint kielégítően bizonyítják azt, hogy a GIS-kartell a Siemens, illetve a Hitachi kilépését követően sem szüntette be a tevékenységét. A Versenytanács ezzel kapcsolatban nem tartja a VA Tech védekezését megalapozottnak, mert igaz ugyan, hogy a Siemens 1999. szeptemberi kilépésének bejelentése és az Alstom által 2000. májusában készített megbeszélés-tervezetek időrendi táblázatának dátuma közötti időszakra vonatkozóan nincs információ arról, hogy a kartell megbeszélést tartott volna, de ez önmagában nem tekinthető olyan körülménynek, amely a kartell megszűnését támasztaná alá. A "hiányzó" hét hónap során került sor a Hitachi kilépésére is, amely

indokolja azt, hogy a kartellnek "újra kellett rendezni a sorait". Ha figyelembe vesszük, hogy egy jelentős európai és egy japán résztvevő majdnem egyidőben vált ki a kartellből, a visszarendeződés viszonylag gyorsan megtörtént. Az 1999-2002 között a VA Tech szerint megvalósult jelentős árcsökkenés sem elegendő magyarázat a kartell megszűnésére. A Versenytanács szerint ez a körülmény éppúgy felhozható a kartell fenntartása mellett is az alábbi gondolatmenet alapján. A GIS-piacnak mindig is volt nem kartell-tag szereplője, amely körülmény bizonyos versenynyomást gyakorolt a kartellre korábban is. Ez a versenynyomás a két tag kilépésével nyilvánvalóan erősödött, amely elleni védekezés igénye a kartell fenntartása mellett szólt. A versenynyomás fokozódásához hozzájárulhatott az a, többek által is említett körülmény, hogy ebben az időszakban a megrendelések száma a megszokotthoz képest visszaesett.

243) A Hitachi már 2001 elején, a Siemens pedig 2001 nyarán ismét csatlakozott a kartellhez. A Hitachi tehát kevesebb mint egy évig, a Siemens pedig kb. másfél évig nem vett részt a kartell működésében. A Versenytanács a fentiek alapján bizonyítva látja azt, hogy a kartell a két tag átmeneti kiválása után is folyamatosan tovább működött, mert rendszeresen voltak megbeszélések a megmaradt európai tagok között, illetve a japán tagok és az európai tagok között. Továbbá, legalább egy olyan projekt volt (a Dunaferr S/S), amelynek egyeztetésének megbeszélései részben erre az időszakra esnek. A projekt iránt az ABB és az Alstom fejezte ki érdeklődését, de a projektet később a kiíró törölte.

244) A kartell működésének ezen (a Siemens ki- és belépése közötti) időszakában részt vett az ABB, az Alstom (a kartell titkáráként), a Reyrolle és a Schneider az európai tagok közül, illetve a Mitshubisi és a Toshiba a japán tagok közül. A Reyrolle ekkor már kétséget kizáróan a VA Tech cégcsoportjába tartozott, a fentebb ismertett bonyolult vállalat-átalakítási lépések eredményeképp. Emiatt a VA Tech versenyjogi értelemben felelőssége erre az időszakra is megállapítható.

245) A GIS-kartell 2001-2004 közötti időszakára (Club) vonatkozóan az egyeztetés tényét a Siemens ugyan tagadja, ugyanakkor elismeri, hogy egyes alkalmazottai egyes megbeszéléseken részt vettek, de nem a cég képviselésében, hanem "saját nevükben". Ez a védekezés a Versenytanács szerint nem szünteti meg a Siemens AG versenyjogi felelősségét. Nincs ugyanis versenyjogi relevanciája annak, hogy a kartellben egy vállalkozást alkalmazottak, munkatársak vagy tulajdonosok képviselték, ha a kartell többi résztvevője e személyeket a vállalkozást érdemben képviselő személyeknek tekintette. Már pedig jelen esetben nyilvánvalóan ez a helyzet, hiszen a Siemens képviselésében az egyes találkozókra részt vevők "képviseleti jogát" a többiek nem vonták kétségbe, ellenkező esetben értelmetlenné válna minden, a kartellben végbemenő megállapodás, illetve egyeztetés. A kartell-megbeszéléseken való képviselethez nyilván nem szükséges formális megbízó-levél. A Siemens részt vevő munkatársai a többiek előtt hosszú ideje ismert személyek voltak, akiknek a "hitelességéhez" nem fért kétség. Az sem mentené a Siemens AG-t, ha a T&D üzletágának jogsértő tevékenységéről a vállalkozás tulajdonosi körének nem lett volna tudomása. Mivel a Tpv. értelmében versenyjogi felelősség csak vállalkozásokat terhelhet, nincs jelentősége annak, hogy a Siemensen belül személy szerint kik és milyen mértékben hibáztathatók a kartellben való részvételért.

246) A VA Tech elismerte a "Club" létezését és működését, valamint azt, hogy képviselői részt vettek a különböző szintű megbeszéléseken, külön említve két, Zürichben tartott management szintű megbeszélést 2003-ban, amelyek egyikén csak az európai tagok vettek részt, a másikon a japánok is ott voltak. Elismerte, hogy a résztvevők

kinyilvánították operációs szintű együttműködési szándékukat. Nem ismerte el azonban azt, hogy e megbeszéléseken projektszintű egyeztetések folytak. Elismerte ugyanakkor az operációs szintű megbeszélések tényét, amelyekre az Alstom készítette el a projektlistákat. Beismerte, hogy egyes projektekre a résztvevők kifejezték prioritásaikat. Előfordult, hogy az egyik kartelltag külön tárgyalt a többiekkel az általa elnyerni kívánt konkrét tenderekről. Beismerte, hogy az operációs szintű megbeszélésekre kéthavonta került sor, illetve hogy a résztvevők a projekteket faxon, e-mailen vagy telefon útján is egyeztették. Elismerte, hogy részt vett a Budaközép-projekt koordinálásában.

- 247) Az Areva – az Alstom-tól átvett T&D üzletág munkatársainak beszámolóí alapján – ugyancsak elismerte, hogy 2002-ben egy "új" kartell került felállításra. Elismerte, hogy az EP3 projektcsomag részeként a kartell-tagok tárgyaltak a Budaközép-projektről.
- 248) A kartell folyamatosságát mutatja az is, hogy az erre az időszakra vonatkozó projektlistákon a korábbi időszakra vonatkozóan hasonló projektlistákhoz hasonlóan az egyes projektek valamennyi lényeges információja fel volt tüntetve. A projektek számozása különböző, a projektek kötegekbe való besorolása újszerű elem és a kartell-tagok kódszámai is mások lettek. A Versenytanács azonban ebben a tekintetben döntő bizonyítéknak azt tartja, hogy a projektek elosztási elve nem változott. A GIS-kartell és a Club lényegi azonosságára utal továbbá az is, hogy a Siemens és a Hitachi visszalépését követően a kartell-tagok köre – az összefonódások miatt előállt változásokat figyelembe véve – megegyezett az 1999. év végi állapottal.
- 249) A kartell működési mechanizmusa lényegét tekintve nem változott: a különböző szintű megbeszélések keretében eléjük kerülő projektek allokálását ugyanazon elvek (a világszerte részesedések európai és a japán cégcsoportok közötti felosztása, az egyes vállalkozások megcélzott egyedi piaci részesedésének biztosítása, a nyertesnek kijelölt vállalkozás támogatása, a projektek besorolása az irántuk való érdeklődés szerint). Az egyes konkrét projektekről a tagok kölcsönösen tájékoztatják egymást, azok felkerülnek összegező-értékelő listára, amelyek segítségével a konkrét allokáció végbemegy. Új elem az egyes projektkötegek kialakítása, ezzel összefüggésben a VA Tech külön kezelése, de ez nem érinti az elosztási mechanizmus lényegét.
- 250) Mindezek alapján a Versenytanács megállapítja, hogy a Club a GIS-kartell néhány formai vonása tekintében megváltozott, megújult formája. Mivel a korábbiak szerint a kartell folyamatos működése az 1999 szeptembere és 2001 nyara közötti időszakra is megállapítható volt, a Club a GIS-kartell részének, időben folyamatos folytatásának tekinthető. Ebben az időszakban a kartell európai tagja voltak az 1. kóddal jelölt ABB, a 2. kóddal jelölt Alstom, a 3. kóddal jelölt Siemens és a 4. számmal jelölt VA Tech. A japán tagokat a 6. AE Power (Hitachi/Fuji) és a 7. TMT+D (Mitsubishi/Toshiba) kódszámok jelölték.
- 251) Az Alstom T&D üzletágát az Areva még a kartell megszűnését megelőzően átvette, ezért az üzletág működéséért a versenyjogi felelősség megoszlik a két vállalkozás között. A jogutódlás kérdésével kapcsolatban a Tpv. 53. § (2) szakasza arról rendelkezik, ha egy, már az eljárásba bevont ügyfél az eljárás alatt megszűnik, akkor a jogutód az eljárásba bevonható. A (3) bekezdés arról rendelkezik, hogy ha az iratokból megállapítható, hogy az eljárás nem a megfelelő ügyféllel szemben indult, akkor, a megfelelő ügyfél az eljárásba, az előző ügyfél egyidejű elbocsátásával bevonható. A Tpv. nem rendelkezik arról, hogy minek alapján dönthető el, hogy mely vállalkozás számít "megfelelő" ügyfélnek. A Versenytanács – vonatkozó hazai versenyjogi gyakorlat hiányában –

elfogadta és osztotta a VA Tech álláspontját, és a kérdés eldöntésével kapcsolatban az Európai Bíróság kialakult joggyakorlatát fogadta el kiindulási alapnak²⁰. A Versenytanács szerint a jogutódra csak abban az esetben száll át az átvett vállalkozás által az irányításszerzést megelőzően kifejtett magatartásáért való versenyjogi felelősség, ha az irányításszerzéssel együtt az átvett vállalkozást korábban irányító jogi személyiség is megszűnik. Ilyen helyzet áll elő akkor, ha az átvett vállalkozás nem volt része egy nála (és az általa irányított vállalkozásoknál) nagyobb vállalkozás-csoportnak, vagy ha a vállalkozás-csoport teljes egészében átkerül az irányítást megszerző vállalkozáshoz, illetve annak vállalkozás-csoportjához. Az Alstom és az Areva közötti adásvétel során azonban az Alstom-nek csak a T&D üzletága, illetve ezen tevékenységet végző vállalkozás került át az Arevához, az Alstom mint vállalkozás-csoport, illetve mint önálló jogi személyiség továbbra is megmaradt. Ezért az Alstom T&D Areva általi átvételét megelőzően kifejtett magatartásáért az azt korábban irányító vállalkozásnak, jelen esetben az Alstom Holdings S.A.-nak kell helyt állnia.

252) A Versenytanács szerint a fenti tranzakcióval kapcsolatban az Areva versenyjogi felelőssége a szerződés teljesülésének (záró napjának), jelen esetben 2004. január 9-től kezdődik. Ezzel összefüggésben a Versenytanács azt tartotta döntő jelentőségűnek, hogy a adásvételi szerződés aláírását követően az Areva tényleges irányítási lehetőségei (beleértve például az átvett részleg mindenre kiterjedő átvizsgálását) korlátozottak voltak. Önmagában az, hogy egyes üzleti döntések beleegyezése nélkül nem voltak meghozhatók, még nem jelenti azt, hogy például az esetlegesen elért árajánlatokat érdemben képes lett volna ellenőrizni.

253) A fentiek alapján a Versenytanács a GIS-kartell 2001-2004. évi működésével kapcsolatos felelősséget úgy osztotta meg, hogy a korábbi irányító Alstom Holdings A.S. versenyjogi felelőssége az Alstom T&D üzletág magatartásáért 2004. január 9-ig állapítható meg, mely időpontot követően kifejtett cselekményeiért már az Areva felel.

A GIS-kartell hatása a magyarországi piacra

254) A magyar eljárás indításakor a GVH-nak tudomása volt arról, hogy a Bizottság a GIS-kartell vizsgálatára korábban eljárást indított. A GVH azért indított saját vizsgálatot ugyanazon kartell ügyében, mert a GIS-kartell Bizottság általi észlelésére és annak ezzel egybeeső megszűnésére Magyarország 2004. május 1-i csatlakozása előtt került sor, ezért a Bizottság nem jogosult a kartell magyarországi piacra gyakorolt hatásának vizsgálatára. Jelen eljárásban ebből következően, az egyébként világméretű kartell hatásai csak a magyarországi piacra vonatkozóan kerültek vizsgálat alá. Ezért a jelen eljárásban érintett földrajzi piac Magyarország területe.

255) A magyarországi projekteket felsoroló táblázatok bizonyítják, hogy a kartell elé magyarországi projektek is kerültek. Az 1991-1999 közötti időszakban 10 projektet tárgyalt meg a kartell az alábbiak szerint

²⁰ A Bizottság *All Weather Sports Benelux BV vs Commission* (C-204/00.) sz. határozatára, illetve az Európai Bíróság a *Commission vs Anic* (1999) ECR I-4125, a *Stora Kopparbergs Berglags AB vs Commission* (2000) ECR I-9925. és a *Cascades vs Commission* (2002) ECR II-813. sz. ítéleteire.

- a) a 1380. sz. Borsodchem (a kiíró a Borsodi Vegyiművek): igaz, hogy a projekt 1990-ben került kiírásra, de nem ismert körülmények között a kiíró visszavonta a pályázatot. Az egyik projektlistán azonban az egyeztetés dátumaként 1999. július 8-a szerepel, amelyen felosztás helyett kiegyelítő árajánlatok megtételéről határoztak.
- b) a 1034. sz. Fejlesztési és fokozási program (a kiíró a Bp. ker. Elmű): a tender kiírás dátuma itt is 1990-es, de a projektlista szerint a kartell-egyeztetésre 1993. május 13-án került sor. A GVH-nak nincs tudomása felosztásról vagy kiegyelítő árazásról. A projektet a kiíró törölte.
- c) a 1124. sz. Debreceni Erőmű Kombinát projekt (kiíró a Debreceni Erőmű). A projektet a kartell 1997. augusztus 28-án vitatta meg. A GVH-nak nincs tudomása felosztásról vagy kiegyelítő árazásról. A projektet a kiíró törölte.
- d) a 1142. sz. Laczkovich u. alállomás (kiíró: Bp. Elmű). A projektet a kartell három alkalommal is megvitatta, végül is felosztásra nem került sor, kiegyelítő árajánlatok megtételéről határoztak.
- e) a 1113. sz. Virányos projekt (kiíró: Bp. Elmű). A kartell-megbeszélés időpontja 1996. augusztus 29. A megrendelő később törölte a projektet.
- f) a 1382. sz. Salgótarján projekt (kiíró: ÉMÁSZ). Nem ismert időpontban a kartell-megbeszélés 2002 augusztusáig történő elhalasztásáról állapotok meg. A projekt megvalósulásáról a GVH-nak nincs információja.
- g) a 1180. sz. Hévíz projekt (kiíró: Erőterv). A projektet kétszer is megbeszélték, elosztásra nem került, kiegyelítő árajánlatok megtételéről határoztak.
- h) a 1059. sz. Kelenföld/Hauszmann u. projekt (kiíró: Erőterv). A kartell kétszer egyeztetett az ügyben, kiegyelítő árajánlatokban maradtak. A projekt iránt az ABB, a Schneider és a Siemens érdeklődött, akik 1993. július 23-án munkacsoporti megbeszélésen rögzítették az ajánlatok részleteit. A megbízást végül az ABB kapta meg 1994-ben.
- i) a 1335. sz. Candu 6 projekt (kiíró Paksi Atomerőmű). A projektet a kartell kétszer is megbeszélte és a tárgyalások elhalasztásáról állapotok meg.
- j) a 1135. sz. Bp. Növény (Duna Park) projekt (kiíró: Erőterv). A projektet kétszer is megbeszélték, elosztásra nem került, kiegyelítő árajánlatok megtételéről határoztak. Az ABB, az AEG, a Schneider, a Siemens és a Sprecher Energie kívántak részt venni a tenderen. Ezek a kartelltagok részt vettek egy ún. munkacsoporti megbeszélésen 1993. október 7-én az ajánlat részleteinek megvitatása érdekében. További kartell tárgyalásokra nem került sor, ugyanis a megrendelő a projekt AIS-berendezéssel való megvalósítása mellett döntött.

256) Az 1999-2001 közötti időszakban a kartell elé – a GVH információi szerint – csak egy projekt került

- a) a 1375. sz. Dunaferri alállomás projekt (kiíró EMA Erőmű). A projektet a kartell az 1999. március 11-i és a 2001. április 5-i találkozókra vitatta meg. A projekt egyik kartelltagra sem lett kiosztva, de megállapodtak a tárgyalások elhalasztásában először 2000 márciusáig, majd 2002. áprilisáig. A második találkozón, az ABB és az Alstom jelezte érdeklődését a projekt iránt. A projektet törölte a megrendelő.

257) A 2002-2004 közötti időszakban a kartell elé két projekt került:

- a) az O 2 sz. Városliget projekt (kiíró az Elmű). A projekttel kapcsolatos megbeszélések időpontja nem ismert. Az egyeztetés tényét bizonyítja, hogy a projekt számos projektlistán is szerepel, amelyeken az Alstom érdeklődése volt feltüntetve. Továbbá, a pályázat lebonyolódásának körülményei is megegyezésre utalnak azért, hogy az Alstom-on kívül valamennyi pályázatot érvénytelennek nyilvánították és végül a megbízást az Alstom kapta meg.
- b) a C 10 sz. Budaközép projekt (kiíró az Elmű). Az egyeztetés tényét bizonyítja, hogy a projekt számos projektlistán is szerepel. A projekt iránt az Alstom és a Siemens egyaránt érdeklődést mutatott. A projekt egyeztetésének tényét számos e-mail szövege is alátámasztja. A kiíró a pályázatot 2003. decemberében visszavonta, majd a kartell megszűnését követően írta ki újra.
- 258) A Versenytanács a feltárt bizonyítékok alapján megállapította, hogy a GIS-kartell hatást gyakorolt a magyar GIS-piacra. A hatás tekintetében különbséget kell tenni aszerint, hogy a táblázatokban felsorolt projektek ténylegesen felosztásra kerültek-e (lényegét tekintve ennek minősül a kiegészítő árajánlatokban való megállapodás is), ill. hogy az egyeztetés tárgyát adó projektet később a kiíró visszavonta-e vagy az ténylegesen is megvalósult.
- 259) A Versenytanács szerint a piacra gyakorolt potenciális hatás azon projektek esetében is megállapítható, amelyeknél a versenyellenes megállapodás megkötését követően végül nem volt ténylegesen kiírt beszerzési eljárás, mert a potenciális versenykorlátozó hatás az olyan pályázatok esetében is fennáll, amelyeket a kiíró – ismeretlen okból – az első kiírást követően visszavont, majd később nem írt ki újra. A versenykorlátozásra való alkalmasság magából a GIS-megállapodásból, illetve a hozzá kapcsolódó egyeztetési mechanizmusból ered. A versenykorlátozás (versenykorlátozó hatás) nyilvánvalóan bekövetkezett volna, ha a projekteket a kiíró nem vonja vissza. A fenti értelemben potenciális versenykorlátozó hatás állapítható meg az 1991-2001 között kiírt 11 projekt közül egy esetben állapítható meg a tényleges felosztás. Ez a 1059. sz. Kelenföld/Hauszmann u. projekt volt 1993-94-ben, amelyet a felosztást követően az ABB ténylegesen meg is kapott. A 11 közül 4 esetben állapítható meg, hogy kiegészítő árajánlatok megtételében állapodtak meg, de a projekt végül törlésre került. A fennmaradó 6 projekt esetében csak az egyeztetés ténye bizonyított, felosztás nem történt, a projekt nem került kiírásra.
- 260) 2002-2004. közötti időszakban egyeztetésre került két magyar projekt közül a Városliget esetében állapítható meg, hogy a kartell felosztotta a projektet, amelyet az Alstom ténylegesen meg is kapott. A Budaközép esetében csak az egyeztetés ténye tekinthető bizonyítottnak.
- 261) A Városliget-projekt esetében a megállapodás tényét támasztja alá az a körülmény is, hogy a Városliget-projekt tenderén ajánlatot nyújtott be az Areva, a VA Tech és a Siemens is. Az Alstom végül úgy lett tendernyertes, hogy a többi vállalkozás az ajánlati dokumentációban meghatározott feltételeknek nem mindenben megfelelő ajánlatokat nyújtott be és ezért – az Alstomé kivételével – valamennyi benyújtott ajánlatot érvénytelennek minősítette a kiíró. Ezért nincs jelentősége annak, hogy a Siemens ajánlati ára alacsonyabb volt a tendernyertes Alstoménál.
- 262) A Versenytanács szerint ésszerűtlen és életszerűtlen a VA Tech azon állítása, hogy őt nem vonták be az egyeztetésbe, ha a kartell-tagok egyébként tudták, hogy a VA Tech is

indulni szándékozik a tenderen. Ha az egyeztetés ténye megállapítható, akkor abban a VA Tech-nek is részt kellett venni, mert enélkül nem biztosítható a nyertesnek kijelölt vállalkozás tendernyertessége, és ez az egyeztetést is ésszerűtlennek minősítené. A kartell-tagsággal összeegyeztethetetlen lenne annak feltételezése, hogy a VA Tech a többi kartell-tag előtt eltitkolta a tenderen való indulási szándékát, hiszen ezzel veszélyeztette volna a kartell működését. A Városliget-projekt EP0-s csoportba sorolása a kérdéses táblázatban jelentheti azt, hogy az egyeztetés akkori fázisában a tagok nem számoltak a VA Tech érdeklődésével, vagy magyarázható azzal, hogy a projekt a VA Tech tudomásulvétele mellett került abban a projekt-kötegbe, amelyben a VA Tech megcélzott piaci részesedése nulla volt. Ez nem zárja ki azt, hogy a VA Tech az ebbe a körbe sorolt projektek tenderén is megjelenjen a nyertest támogató ajánlattal.

263) A Budaközép-projektre vonatkozó egyeztetés ténye az e-mailek alapján egyértelműen megállapítható az ABB, az Areva és a VA Tech között. Az e-mailek fejléce alapján megállapítható, hogy az információkat a Siemens is megkapta. Ez önmagában kevés lenne annak megállapításához, hogy a Siemens is részese volt az egyeztetésnek. A Siemens esetében az egyeztetésben való részvételének megállapíthatóságát a Versenytanács a Siemens kartell-tagságára alapozza. Ha a Siemens ebben az időben a kartell tagjának számított, akkor nincs jelentősége annak, hogy egy konkrét egyeztetésben való részvételét más bizonyítékok is alátámasztják-e vagy sem. A Siemens kartelltagsága a kartell megszűnéséig megállapítható.

264) Az egyeztetést bizonyítják az "EP3" elnevezésű projektsomag állapotát mutató táblázatok is, amelyek mindegyikében megtalálható a Budaközépre vonatkozó sor, abban az Alstom oszlopában látható "PL" (projekt leader) megjelölés. Az ABB szerint a táblázat "By" elnevezésű oszlopa azokat a vállalkozásokat jelzi, amelyek részt fognak venni a tenderen. A Budaközép sorában itt – az Alstom mellett – az ABB és a Siemens kódja is fel van tüntetve résztvevőként. A Vj-102/2004/33/5. sz. táblázatban a Budaközép sorában ugyancsak fel van tüntetve az Areva oszlopában egy "8" szám, amely az EP3 projekt-kötegen belüli projektértéket mutatja és az ABB szerint ezt valamennyi kartell-tag megkapta.

265) Az Areva szerint az e-mailek dátuma (2004. január) értelmetlenné, illetve értelmezhetetlenné teszi az egyeztetést tekintettel arra, hogy a kiíró a pályázatot 2003. december 17-én visszavonta. A Versenytanács ezt a védekezést nem fogadta el az ABB nyilatkozata és a becsatolt e-mailek alapján. Ezek arra utalnak, hogy nemcsak az ABB-nek volt tudomása arról, hogy a tender hamarosan újra kiírásra kerül, hanem ezt az információt megosztotta a többi kartell-taggal is.

A megállapodás versenykorlátozó jellege

266) A GIS-kartell *piacfelosztó megállapodás*, amelynek keretében a GIS-termékek világpiacát, illetve ezen belül annak egyes részeit külön-külön is, egymás tényleges és potenciális versenytársainak számító vállalkozások egymás között felosztották. A *felosztás elve azonban elsősorban nem a territorialitás volt*, azaz nem elsősorban aszerint kerültek a projektek elosztásra, hogy az egyes konkrét projektek milyen földrajzi területen, illetve országban kerültek kiírásra, *hanem megcélzott piaci részesedések elve* alapján. Ez azt jelenti, hogy magából a megállapodásból még nem lehetett közvetlenül levezetni azt, hogy a későbbiekben, előre nem tudható helyen és időben kiírásra, illetve

lebonyolításra kerülő konkrét projektek mely vállalkozásokhoz fognak kerülni. A konkrét projektek elosztása a kartell-megállapodás keretében végbemenő későbbi egyeztetési mechanizmus keretében történik meg. A piaci részesedéseket megcélzó piacfelosztó megállapodásnak lényegi eleme maga az egyeztetés, az a mechanizmus, amely arra szolgál, hogy a megcélzott piaci részesedéseket a vállalkozások el is érhessék. E mechanizmus nélkül a hasonló megállapodások nem tudnak működni, szemben például a területiális alapú elosztást megfogalmazó megállapodással, amely nem feltétlenül igényel ilyen további és főleg nem folyamatos egyeztetést a vállalkozások között.

267) A GIS-kartell megállapodás azonban mégis több, mint egy keretmegállapodás, mert az egyeztetés kötelezettségét írja elő. Az abban résztvevők arra vállalnak kötelezettséget, hogy folyamatosan egyeztetnek a jövőbeni projektek elosztásáról mindaddig, amíg ki nem lépnek a kartellből. A GIS-kartell hatása tehát abban nyilvánult meg, hogy vagy

- a) a kartelltagok egyeztették egymással a kartell elé került projektekre vonatkozó információikat és magatartásaikat; vagy/és
- b) megegyeztek egyes projektek nyertesének személyében; és/vagy
- c) megegyeztek a nyertes ajánlati árban.

268) Az itt felsorolt hatások bármelyike önmagában is versenykorlátozó, csak annak súlyát növeli az, ha egy-egy projekttel összefüggésben az egyeztetésen túlmenően megegyeztek a nyertes személyében, illetve az árban.

269) A GIS-kartell versenyjogi megítélése során a Versenytanács az alábbiakat tartotta szem előtt. Egy megállapodás jogsértő jellegének a Tpv. 11. §-a alapján történő megállapításához nem szükséges a jogsértő magatartás hatásának bekövetkezése, ehhez - amint azt a Tpv. 11. §-ának (1) bekezdése egyértelműen megfogalmazza - elegendő a cél vagy az alkalmasság bizonyítása.²¹ A vállalkozások közötti megállapodás olyan súlyos jogsértés, hogy ezeket a Tpv. nemcsak tényleges hatás, hanem már a célzat, illetve a lehetséges hatás esetében is versenyjogi eszközökkel üldözni rendeli.²² A versenyjogi tilalmat kimondó rendelkezés alkalmazásához elég akár a hatás bekövetkezésének a lehetősége is azzal, hogy a jogsértő magatartás versenyjogilag releváns hatása lehet közvetlen, közvetett, tényleges vagy potenciális.²³

270) A versenyfelügyeleti eljárás során egyes, esetlegesen önmagukban is versenyjogsértő magatartásokat nem külön-külön, hanem összességükben és összefüggéseikben kell értékelni. A versenyjogi tilalom (a Tpv. 11. §-ának) megsértése nemcsak egyetlen egy magatartással, aktussal, hanem egymással tartalmilag és időben összefüggő magatartásokkal, aktusokkal, ezek sorozatával is megvalósulhat.²⁴ Az egységes cél (a piac területi felosztása, meghatározott piaci részesedések elérése, versenytársak kizárása, stb.)

²¹ Lásd pl. a Versenytanácsnak a Buda Kft. és társai (taxivállalkozások) elleni Vj-114/2002. számú ügyben hozott határozatát. A közösségi joggyakorlatból lásd pl. a Bíróság Consten-Grundig kontra Bizottság 56/64 és 58/64 sz. ügyben 1966. július 13-én hozott ítéletét, illetve az Elsőfokú Bíróság Solvay et Compagnie SA Co. kontra Bizottság T-12/89. sz. ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletét.

²² Ezzel kapcsolatban lásd pl. a Bíróság Consten-Grundig kontra Bizottság 56/64 és 58/64 sz. ügyben 1966. július 13-én és a Sandoz prodotti farmaceutici kontra Bizottság C-277/97. sz. ügyben 1997. július 17-én hozott ítéletét.

²³ Vö. a Bíróság 1997. július 17-i, a C-219/95. számú Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítéletével.

²⁴ A közösségi joggyakorlatban ezt állapította meg pl. az Elsőfokú Bíróság Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben 1991. október 24-én hozott ítélete.

által jellemzett *komplex jogsértés* keretében elbírálandó magatartások, aktusok egyaránt felölthetik a *megállapodás és/vagy az összehangolt magatartás* formáját, azaz az *egységes, komplex jogsértés*en belül mindkét, külön-külön is jogsértőnek minősülő magatartási forma is megjelenik. Egy komplex kartell ugyanakkor egyetlen jogsértésnek minősül a kartell fennállásának teljes időtartama vonatkozásában, még akkor is, ha a megállapodást módosították, az összehangolt magatartásnak minősül mechanizmusban változások következtek be.²⁵

271) A közösségi joggyakorlat szerint, ha egy egységes cél által jellemezhető komplex, s így egységes jogsértés egyszerre tartalmazza a megállapodás és az összehangolt magatartás megállapodásához szükséges fogalmi elemeket, akkor az ilyen jogsértés *megállapodásnak és/vagy összehangolt magatartásnak* lehet minősíteni, anélkül, hogy szükséges lenne egyszerre és kumulatív módon bizonyítani, hogy minden eleme tartalmazza a megállapodás és az összehangolt jogsértés fogalmi elemeit.²⁶

272) Megemlítendő továbbá, hogy több, a piacon egy azonos versenykorlátozó célt évek óta követő vállalkozást magában foglaló komplex jogsértés esetén nem szükséges minden vállalkozásra és minden adott pillanatra pontosan minősíteni a megállapodásbeli vagy összehangolt magatartásbeli jogsértést. A minősítés ebben az esetben is „megállapodás és/vagy összehangolt megállapodás” által történhet, ha a jogsértés magában foglalja a megállapodás és az összehangolt magatartás elemeit is.²⁷

273) A versenyfelügyeleti eljárás során feltárt tények összefüggésében gyökeredző egységes jogsértés esetében a különböző megvalósulások (megállapodások, összehangolt magatartások), a különböző versenyaspektusok korlátozásai (a megrendelések felosztása, az árak meghatározása stb.) egymást kiegészítik, s egy közös akaratot fejeznek ki, azt, hogy az adott vállalkozások közös célja az érintett piac működésének befolyásolása. Az egységes jogsértés ismérve tehát az azonos cél megvalósítását szolgáló magatartás folyamatos jellege, amelyben egyszerre megjelenik a megállapodás és az összehangolt magatartás, ugyanakkor nem kell bizonyítani, hogy az egységes jogsértés minden eleme esetén a megállapodás és az összehangolt magatartás minden alkotó eleme teljesült.²⁸

274) Egy vállalkozást a versenyre hatást gyakorolni képes megállapodás vagy összehangolt megállapodás résztvevőjének lehet tekinteni, ha a résztvevő vállalkozások egészének magatartása erre az eredményre vezethet, függetlenül az adott vállalkozás egyéni részvételének hatásától.²⁹ Az egységes jogsértés megállapítását az sem zárja ki, hogy az érintett vállalkozások szerepe abban eltérő, illetőleg a vállalkozások közötti - a jogsértés

²⁵ Lásd pl. az Elsőfokú Bíróság Solvay et Compagnie SA Co. kontra Bizottság T-12/89. sz. ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletét és a Bizottság ipari és orvosi gáz tárgyában indult COMP/E-3/36.700 sz. ügyben 2002. július 24-én hozott 2003/207/CE határozatát.

²⁶ Lásd pl. az Elsőfokú Bíróság Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben 1991. október 24-én és SA Hercules Chemicals NV kontra Bizottság T-7/89. sz. ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletét.

²⁷ Lásd az Elsőfokú Bíróság Limburgse Vinyl Maatschappij NV és társai kontra Bizottság T-305/94, T-306/94, T-307/94, T-313/94 - T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 és T-335/94 sz. ügyben 1999. április 20-án hozott ítéletét.

²⁸ Ezt állapítja meg pl. az Elsőfokú Bíróság Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben 1991. október 24-én hozott ítélete. Az egységes jogsértés kérdésével kapcsolatos közösségi joggyakorlatból lásd még pl. a Bizottság polipropilén ügyben 1986. április 23-án hozott 86/398/EGK határozatát és a Bíróság e határozat felülvizsgálata során, az Anic Partecipazioni SpA kontra Bizottság C-49/92. sz. ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletét, továbbá a Bizottság E-1/37.152 sz. gipszkarton ügyben 2002. november 27-én hozott határozatát.

²⁹ Lásd pl. az Elsőfokú Bíróság Petrofina SA kontra Bizottság T-2/89. sz. ügyben 1991. október 24-én és SA Hercules Chemicals NV kontra Bizottság T-7/89. sz. ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletét.

közös tanúsítását, a vállalkozások valamely közös, jogsértéssel megvalósítani kívánt, illetve megvalósított érdekét, közös akaratát kétségbe nem vonó - érdekkonfliktus léte sem kizáró ok.³⁰

275) Abban az esetben, ha bizonyított, hogy egy vállalkozás részt vett a vállalkozások versenyjogi előírásokba ütköző megbeszélésén, akkor e vállalkozásnak kell egyértelműen bizonyítania, hogy a megbeszélésen való részvétele mentes volt minden versenyellenes jellegtől, annak háttérében a megbeszélésen szintén részt vevő versenytársakétól eltérő indokok állnak.³¹ Ilyen eltérés bizonyításának elmaradása esetén önmagában az nem szünteti meg a vállalkozás jogsértésben való részvételért fennálló versenyjogi felelősségét, hogy a vállalkozás nem igazodik a nyilvánvalóan versenyellenes célzatú azon találkozók „eredményeihez” (nem alkalmazza következetesen a megállapodás szerinti árakat, kvótákat stb.), amelyeken maga is részt vett, ha hivatalosan (pl. az illetékes hatóságnak történő bejelentéssel) nem határolódott el a találkozók tartalmától.³² Egy vállalkozásnak a versenyellenes tevékenységek színteréül szolgáló megbeszéléseken való részvétele tehát az ily tevékenységekben való részvételt igazolja, kivéve, ha a vállalkozás ennek ellenkezőjét bizonyítja.³³

276) A Versenytanács a GIS-kartell keretében elkövetett magatartást a fentebb leírtak szellemében olyan komplex és egységes jogsértésnek minősíti, amely egymással tartalmilag és időben összefüggő magatartások, aktusokkal sorozatával valósult meg. A GIS-kartell a megcélzott piaci részesedések elérésének célzatos szándékával jellemzett *komplex jogsértés*, amelynek keretében kifejtett magatartások, aktusok egyaránt felölthették a *megállapodás és/vagy az összehangolt magatartás* formáját, azaz az *egységes, komplex jogsértés*en belül mindkét, külön-külön is jogsértőnek minősülő magatartási forma is megjelent. A GIS-kartell létrehozó GQ-, illetve E-megállapodásokat az egyes projekt-kötegekre vonatkozó egyeztetések egészítették ki, amelyek egyes projektekre vonatkozóan nem feltétlenül érték el a megállapodás szintjét.

277) A GIS-kartell létrehozó keretmegállapodást minden kétséget kizáróan a verseny korlátozásának célzatos szándékával fogadták el. Ez a szándék nyilvánul meg abban, hogy a megállapodás vállalati szintekre lebontva elérendő célként piaci részesedési százalékokat rögzít. Ez a cél önmagában is valószínűsíti azt, hogy a vállalkozások egyeztetni fogják egymással piaci magatartásaikat, vagyis a versenykorlátozó hatás, mint olyan lehetőség, amely a megállapodás céljából közvetlenül levezethető, megállapítható.

278) A GIS-kartell ugyanakkor egyetlen jogsértésnek minősül a kartell fennállásának teljes időtartama vonatkozásában, még akkor is, ha a megállapodást módosították, az összehangolt magatartásnak minősülő mechanizmusban változások következtek be. A Versenytanács előzetes álláspontja szerint a GIS-kartell három, egymást követő időszakában sor került az eredeti GQ-megállapodás, illetve az egyeztetést megvalósító összehangolt magatartások mechanizmusában. A Siemens és a Hitachi kilépését követően

³⁰ Lásd pl. a Bizottság ipari és orvosi gáz COMP/E-3/36.700 sz. ügyben 2002. július 24-én hozott 2003/207/CE határozatát.

³¹ Vö. az Elsőfokú Bíróság Compañía española para la fabricación inoxidable SA kontra Bizottság T-48/98. sz. ügyben 2001. december 13-án hozott ítéletével.

³² Vö. az Elsőfokú Bíróság BPB de Eendracht NV kontra Bizottság T-311/94. sz. ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletével.

³³ Lásd az Elsőfokú Bíróság Thyssen Stahl AG kontra Bizottság T-141/94. sz. ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletét.

valószínűsíthető, hogy a kartell megmaradt tagjai módosították a piaci részesedési célokat, míg a kartell egyeztetési mechanizmusa 2002-től módosult, ám ezek a változások nem érintették a kartell egységes és alapvető célját, illetve működési módját.

279) Az 1991. január 1. és 1996. december 31. közötti magatartásra vonatkozóan a Vtv. előírásait kell alkalmazni. Ha az egyeztetési mechanizmus ténye megállapítható, akkor ebből az is következik, hogy ha egy projekt kiírásra kerül, akkor a GIS-kartell tagjai képesek lesznek azt maguk között felosztani, vagy annak sorsáról másképpen rendelkezni. Ezen a tényálláson nem változtat az a körülmény, hogy a projektet később törlik, hiszen a projekt tényleges lebonyolítása csak a *tényleges* versenykorlátozó hatás megállapításához szükséges, az alkalmassághoz viszont nem, és a Vtv. 14. § (1) bekezdése szerinti jogsértés ezen az alapon is megállapítható a megfogalmazásban lévő feltételes mód miatt.

Az Alstom és a Tessag Kft. közötti egyeztetés jogi minősítése

280) A Versenytanács a vizsgálat által feltárt bizonyítékok alapján nem tartotta megállapíthatónak azt, hogy az Alstom Hungária Kft. és a Tessag Kft. között megállapodás jött létre a Tessag Városliget-projekt tenderen követendő magatartására vonatkozóan. Az Alstom Hungáris képviselőjének 2002. december 5-i e-mailje azt az állítást tartalmazza, hogy közöttük megállapodás jött létre arra vonatkozóan, hogy a Tessag Kft. nem ad be önálló pályázatot, illetve, hogy az Alstom-nak adott ajánlatnál alacsonyabbat nem ad más versenytársnak.

281) Ugyanezen e-mail azt is tartalmazta, hogy a Tessag a fenti megállapodást nem tartotta be és önálló ajánlattal indult az előminősítésen. Az Alstom Hungária szerint a Tessag később megígérte, hogy nem fog önálló ajánlatot beadni, ha az Alstom megfelel az előminősítésen. Ez sem teljesült, mert az Alstom megfelelt, de a Tessag mégis önálló ajánlatot nyújtott be, azzal a további ígérettel, hogy az árajánlata magasabb lesz, mint az Alstom és a Tessag közös ajánlata. Ez sem teljesült, mert a Tessag által benyújtott, a VA Tech-el közös ajánlata ennél alacsonyabb volt.

282) A Versenytanács szerint a megállapodás létrejöttét az események nem támasztják alá. A versenyjogi értelemben vett megállapodáshoz ugyanis nem elegendő az egyik fél erre vonatkozó szándéka vagy percepciója, hanem mindkét fél részéről szükséges az arra vonatkozó akaratgyezség vagy szándék. Az a tény, hogy a Tessag tényleges magatartása több alkalommal sem felelt meg annak az elvárásnak, amit Peter Morawek megállapodásnak értelmezett, sokkal inkább arra utal, hogy a két vállalkozás között a Tessag Városliget-tenderen követendő magatartására vonatkozó akaratgyezség nem jött létre. Ebben a vonatkozásban nincs jelentősége annak, hogy az Alstom által említett találkozókön ténylegesen mi hangzott el.

283) A Tessag Kft. a fenti e-mail szerint közölte "végső árat", amelyet az Alstom azután "rögzített és beadta a kiírónak". A Versenytanács szerint nem bizonyított, hogy a Tessag által közölt "végső ár" a Tessag saját önálló ajánlatára vonatkozott. Ha ezt fel is tételeznénk, akkor a későbbiek szerint a Tessag a saját árajánlatára vonatkozóan megtévesztő információt adott az Alstom-nak. Mindezek alapján a Versenytanács nem látja bizonyítottnak azt sem, hogy a Tessag saját üzleti tevékenységére vonatkozó információkat közölt volna az Alstom-mal.

284) A fentiek arra utalnak, hogy a két potenciális versenytárs vállalkozás között kapcsolatfelvételre került sor és ennek során közöttük témaként felmerült a vállalkozások várható magatartásának egyeztetése. Lehetséges, hogy a Tessag kényes természetű árinformációt közölt az Alstom-mal. Mindkét tényállás esetében azonban a jogszerűtlenség megállapításához további tényállási elemek lennének szükségesek. Az egyeztetés, illetve megállapodás szándékára vonatkozó megbeszélés csak abban az esetben minősül tartalmától függetlenül jogsértőnek, ha ez a szándék mindkét fél részéről megfelelő komolyságúnak, a megállapodásra, illetve az információcserére irányuló valódi célnak minősíthető. A Versenytanács szerint a Tessag Kft. tényleges magatartása mögött nem bizonyítható a megegyezésre irányuló szándék léte. Sokkal inkább valószínű, hogy a Tessag Kft. az Alstom számára megtévesztő magatartást követett, amely – lehet etikailag kifogásolható, de – nem jogsértő. A Tessag által esetlegesen közölt árinformáció pedig nem minősült helytállónak, valótlan információk közlése a versenytárssal pedig nem valósíthatja meg az információs kartell tényállását.

A jogsértés szankciói

285) A Versenytanács jelen határozat rendelkező része szerint megállapította, hogy az ott felsorolt eljárás alá vont vállalkozások versenykorlátozó megállapodást kötöttek, amelynek végrehajtása céljából összehangolták magatartásaikat a legalább 72 kV feszültségű gázszigetelésű elektromos kapcsolóberendezések, illetve a kapcsolódó alállomások piacán, amely magatartás alkalmas volt a piaci verseny korlátozására a magyarországi piacon. A versenyjogi felelősséget az egyes eljárás alá vontak esetében a Versenytanács az alábbi szempontok figyelembevételével határozta meg eljárás alá vontaként külön-külön:

- a) Az I. rendű eljárás alá vont ABB Power Technologies Management Ltd. és a II. rendű eljárás alá vont ABB Switzerland Ltd. a fent elírt jogsértést az 1991. január 1-től 2004. április 30-ig (a kartell megszűnéséig) követte el. E magatartása a Tpv. 11. § (2) bekezdésének d) és e) pontja, az 1991. január 1-től 1996. december 31-ig tartó időszakra kiterjedően a Vtv. 14. § (1) bekezdése szerint minősül jogsértőnek.
- b) A III. rendű eljárás alá vont Areva T&D Holding S.A. és a IV. rendű eljárás alá vont Areva T&D S.A. eljárás alá vontak a fent elírt jogsértést a 2004. január 9-től és 2004. április 30-ig követte el. E magatartása a Tpv. 11. § (2) bekezdésének d) és e) pontja szerint minősül jogsértőnek.
- c) Az V. rendű eljárás alá vont Siemens AG a fent elírt jogsértést a 2001. július 1-től és 2004. április 30-ig követte el. E magatartása a Tpv. 11. § (2) bekezdésének d) és e) pontja szerint minősül jogsértőnek.
- d) A VI. rendű eljárás alá vont VA Tech T&D GmbH a fent elírt jogsértést a 1998. szeptember 8-tól és 2004. április 30-ig követte el. E magatartása a Tpv. 11. § (2) bekezdésének d) és e) pontja szerint minősül jogsértőnek.
- e) A VII-X. rendű eljárás alá vontakkal szemben az eljárást megszüntette.
- f) A XI. rendű eljárás alá vont Alstom Holding S.A. a fent elírt jogsértést az 1991. január 1-től 2004. január 9-ig (a kartell megszűnéséig) követte el. E magatartása a Tpv. 11. §

(2) bekezdésének d) és e) pontja, az 1991. január 1-től 1996. december 31-ig tartó időszakra kiterjedően a Vtv. 14. § (1) bekezdése szerint minősül jogsértőnek.

- 286) A piac felosztására vonatkozó megállapodások nem vonhatók a Tpv. 13. § (1) bekezdése alá, aminek következtében a megállapodást kötő vállalkozások piaci részesedését a megállapodás csekély jelentősége szempontjából nem szükséges vizsgálni. A Vtv. hasonló rendelkezést nem tartalmazott. A GIS-piac akkori (1991-1996 közötti időszakra vonatkozó) pontos mérete, illetve az ABB és az Alstom piaci részesedésének megállapításához nem állnak rendelkezésre adatok, és ezek utólag (tíz év után) már nem is szerezhetőek be. Mindazonáltal valószínűsíthető, hogy mivel a hazai és az európai piac két meghatározó szereplőjéről van szó, rajtuk kívül akkor csak egyetlen komoly, kartellen kívüli piaci szereplő volt, kettőjük együttes piaci részesedése messze meghaladja a törvényben rögzített 10 százalékos határt.
- 287) Az eljárás alá vont magyarországi leányvállalatok (VII-IX. eljárás alá vontak) esetében a Versenytanács hitelesnek fogadta el az eljárás alá vontak által egybehangozón közölt azon információt, hogy a hazai leányvállalatoknak nem volt tudomásuk az anyacégek közötti kartell-megállapodásról, illetve nem vettek részt annak megvalósításában sem. A Tessag Kft. esetében a Versenytanács a vizsgálat által feltárt bizonyítékokat nem tartotta elégségesnek a jogsértés megállapíthatóságához.
- 288) A kiszabott bírság összegének megállapítása során a Versenytanács arra törekedett, hogy azok tükrözzék azt, hogy a vállalkozás milyen módon és meddig vett részt a kartellben, milyen súlyú jogsértés történt, a jogsértő vállalkozások milyen piaci helyzetben voltak, mennyire volt felróható számukra a magatartás. Ebben a körben alkalmazta a Versenytanács a GVH Elnöke és a Versenytanács Elnöke által kiadott 2/2003. sz. Közleményben foglalt elveket, a jelen ügy sajátosságaiból fakadó eltérésekkel.
- 289) A Közleményben foglaltak szerint először a bírság alapösszegét kell meghatározni, amelynek első lépése a releváns forgalom kiszámítása, majd a verseny veszélyeztetettségét, a versenykorlátozó magatartás piaci hatását, illetve a jogsértő vállalkozás jogsértéshez való viszonyulását kifejező pontozás történik meg, amely pontok és a releváns forgalom segítségével adódik a bírság alapösszege.
- 290) Ezt követően történik meg az alapösszeg korrekciója. Ennek keretében először a jogsértéssel érintett évek számával kell megszorozni az alapösszeget, majd csökkenteni a bírságot a Tpv. 78. § (1) bekezdésében rögzített mértékre, ha az így adódó bírság meghaladja a vállalkozás előző üzleti évében elért nettó árbevételének 10 százalékát. Végül sor kerül az engedékenységi politika alkalmazására.
- 291) Jelen ügyben a bírság éves alapösszegét a Versenytanácsnak úgy kellett meghatározni, hogy a jogsértéssel érintett projektek nagy többségéből nem származott tényleges bevétele. Ezért a Versenytanács releváns forgalmat a kartell által elérhető éves potenciális árbevételként határozta meg. Ehhez felhasználta a magyar projektekről általa összeállított összegező táblázatot, amelyet a 2005. december 22-i tárgyaláson az eljárás alá vontak elé tárt, akik azt észrevételezhették. (Jelen határozathoz, a bírságszámítás menetével egyetemben mellékletként csatolva). A feltárt magyar projektek együttes értékének összege a táblázat szerint 35,4 millió euró volt, amely a tárgyalás időpontjában érvényes 250 Ft-os forintárfolyamon 8,85 milliárd forintot tesz ki, amennyi a kartell tevékenysége által érintett projektek együttes becsült értéke folyó áron. A kartell 14 éves működése

alapján ebből egy évre átlagosan 632.142.857,- forint adódott. Mindegyik eljárás alá vont esetében ez képezte az éves releváns forgalom nagyságát.

292) A pontozás, illetve a korrekciós tényezők figyelembe vétele az egyes eljárás alá vontak esetében az alábbiak szerint történt:

- a) Az ABB esetében a verseny veszélyeztetettségére a Közlemény szerint kőkemény kartell esetében 25 pontot kell megállapítani. A piaci hatásra adott 10 pont kifejezi, hogy ténylegesen csak az ABB (és az Alstom) nyert pályázatot a kartell elé került ügyek közül. A Versenytanács 5 pontot adott a felróhatóságra és további 5 pontot az egyéb szempontokon belül azért számított fel, mert a jogsértés közpénzek felhasználását (közbeszerzéseket) érintette. Így összesen 45 pont adódott, amelyből számított ezrelékes szorzóval a releváns forgalom alapján adódik a bírság alapösszegét, amelyet a kartellben való jogsértő részvétel éveinek számával (14) megszorozva alakult ki a 396 millió forintos bírság. Ezt a bírságösszeget a Versenytanács teljes mértékben elengedte, mert megállapítható volt, hogy az ABB az engedékenységi politikának³⁴ mindenben megfelelt.
- b) Az Alstom esetében a verseny veszélyeztetettségére a Közlemény szerint kőkemény kartell esetében 25 pontot kell megállapítani. A piaci hatásra adott 10 pont kifejezi, hogy ténylegesen csak az Alstom (és az ABB) nyert pályázatot a kartell elé került ügyek közül. A Versenytanács 10 pontot adott a felróhatóságra, mert súlyosító tényezőként került értékelésre az, hogy az Alstom az 1999-2004 közötti időszakban a kartell titkári szerepét is betöltötte, és további 5 pontot az egyéb szempontokon belül azért, mert a jogsértés közpénzek felhasználását (közbeszerzéseket) érintette. Így összesen 50 pont adódott, amelyből számított ezrelékes szorzóval a releváns forgalom alapján adódik a bírság alapösszege, amelyet a kartellben való jogsértő részvétel éveinek számával (14) megszorozva kapjuk (kerekítés után) a 440 millió forintos bírságot.
- c) Az Areva esetében a verseny veszélyeztetettségére a Közlemény szerint kőkemény kartell esetében 25 pontot kell megállapítani. A piaci hatásra adott 2 pont kifejezi, hogy az Areva felelősségi körében a kartell mindössze néhány hónapig tartott. A Versenytanács 5 pontot adott a felróhatóságra és további 5 pontot az egyéb szempontokon belül azért, mert a jogsértés közpénzek felhasználását (közbeszerzéseket) érintette. Így összesen 37 pont adódott, amelyből számított ezrelékes szorzóval a releváns forgalom alapján kapjuk meg a bírság alapösszegét, amelyet korrigálni nem kellett, így adódik a 23 millió forintos bírság.
- d) A VA Tech esetében a verseny veszélyeztetettségére a Közlemény szerint kőkemény kartell esetében 25 pontot kell megállapítani. A piaci hatásra adott 7 pont kifejezi, hogy az EP0-s csomag koordinálásában csak korlátozott szerepe lehetett, projektet nem nyert. A Versenytanács 5 pontot adott a felróhatóságra és további 5 pontot az egyéb szempontokon belül azért, mert a jogsértés közpénzek felhasználását (közbeszerzéseket) érintette. Így összesen 42 pont adódott, amelyből számított ezrelékes szorzóval a releváns forgalom alapján kapjuk a bírság alapösszegét, amelyből a kartellben való jogsértő részvétel éveinek számával (6) megszorozva adódik a 159 millió forintos bírság.

³⁴ A GVH Elnöke és a Versenytanács Elnöke 3/2003. sz. Közleménye.

e) A Siemens esetében a verseny veszélyeztetettségére a Közlemény szerint kőkemény kartell esetében 25 pontot kell megállapítani. A piaci hatásra adott 4 pont kifejezi, hogy ténylegesen csak a kartell megszűnését követően nyert pályázatot. A Versenytanács 5 pontot adott a felróhatóságra és további 5 pontot az egyéb szempontokon belül azért, mert a jogsértés közpénzek felhasználását (közbeszerzéseket) érintette. A Siemens esetében a Versenytanács pozitívan vette figyelembe azt a körülményt, hogy a vállalkozás kilépett a kartellból, azaz – ha csak időlegesen is, de – önként felhagyott a jogsértő magatartással (-7 pont). Így összesen 32 pont adódott, amelyből számított ezrelékes szorzóval a releváns forgalom alapján adódik a bírság alapösszege, amelyet a kartellben való jogsértő részvétel éveinek számával (4) megszorozva adódik a 80 millió forintos bírság.

Eljárási kifogások

293) Az eljárási kifogások egyik nagyobb csoportja azzal kapcsolatos, hogy mennyire tekinthetők hitelesnek az ABB által benyújtott dokumentumok, ha az abban foglaltakat más forrásokból szerzett információkkal sem cáfolni, sem pedig megerősíteni nem lehet. Másképpen megfogalmazva, többen is céloztak arra a lehetőségre, hogy az ABB kizárólag a versenyfelügyeleti eljárásbeli felhasználás céljából készítette a dokumentumokat. Ezzel az volt a célja, hogy ily módon "hatósági segédlettel" szabaduljon meg versenytársaitól.

294) Az ABB a magyar versenyhatósághoz azt követően fordult, hogy engedékenységi eljárást kezdeményezett az EK Bizottságánál. A GVH-nak nincs tudomása arról, hogy ez utóbbi lépésének mi volt az indoka, amely nyilván ki fog derülni a Bizottság által folytatott eljárás eredményéből. A Bizottság előtt folyó eljárás vélhetően a kartell tevékenysége által érintett EK tagállamok piacára terjed ki, amelyhez a kartell megszűnésének időpontjában Magyarország nem tartozott. Magyarország – az Európai Közösség 15 tagállamát alkotó piachoz képest mindenképpen – egy kis szegmense lehet csak annak a földrajzi területnek, amelyet a kartell tevékenysége érinthetett. Bármilyen is volt az ABB motivációja, a Versenytanács szerint olyan külső körülmény nem merült fel, amely az ABB-t arra kényszeríthette, hogy a kartellt más - köztük Magyarország – versenyhatósága számára is feltárja. Önmagában ettől a lépéstől nem várható, hogy a volt kartell-tag versenytársainak számottevő hátrányt okozzon. Ezt végül is az érdemi határozat is alátámasztja, hiszen a kiemelkedően legnagyobb bírságot az az Alstom Holdings S.A. kapta, amely már a bejelentés előtt kilépett a GIS-piacról. Mindezek alapján a GVH vizsgálói, és a Versenytanács az ABB nyilatkozatait hitelt érdemlőnek, az átadott iratokat hitelesnek tartja azon meggyőződése alapján, hogy az ABB fő motívuma a GVH-hoz történt bejelentésével, illetve engedékenységi kérelmével, hogy a lehető legteljesebb körben feltárja a GIS-kartell több mint 16 éves működésének körülményeit.

295) Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a GVH nem tett meg mindent annak érdekében, hogy az ABB által közöltek külső forrásokból szerzett információkkal is alátámassza. Az iratjegyzékből is kitűnően a vizsgálat minden projekttel kapcsolatban információkérésrel fordult a feltételezett kiíróhoz. Ezek a tájékoztató lépések azonban többnyire nem vezettek érdemi eredményre azon túlmenően, hogy a projektek valóban léteztek esetenként elképzelés vagy terv formájában, de négy projektet kivéve azok részleteiről a megkérdezett személyek nem tudtak érdemi felvilágosítást nyújtani,

különböző okokra hivatkozva (pl. a kérdéses projektet a jogelőd írta ki, az információkat nem őrizték meg, nincsenek olyan személyek alkalmazásban, akik erre emlékeznének, stb.). A négy kivételt képező eset az Elmű Lackovich u. projektje, a Paksi Atomerőmű, a Városliget és a Budaközép projektek.

- 296) Általánosságban a Versenytanács megjegyzi, hogy az ABB által átadott információkat, ill. dokumentumokban foglaltak leginkább maguk a kartelltagok tudnák megerősíteni vagy megcáfolni, ehhez azonban az lett volna szükséges, hogy elismerjék a kartellben való részvételüket. Az eljárás alá vontak azonban a jelen eljárásban nem ezt a védekezési pozíciót foglalták el, ezért erre a GVH alappal nem támaszkodhatott. A titkos kartell-megállapodások rendszerint éppen azért maradhatnak sokáig titokban, mert kevés nyoma marad, hiszen a résztvevők elemi érdeke, hogy azokról a lehető legkevesebb feljegyzés, később felhasználható irat maradjon. A GVH által 2004. júliusában, a magyar leányvállalatoknál végrehajtott rajtaütésszerű helyszíni szemle időpontja előtt már a résztvevők előtt ismeretes volt a Bizottság előtt indult eljárás. Ezért sem meglepő, hogy a helyszíni vizsgálatok semmilyen érdemleges információt nem tártak fel. A GVH-nak nincs tudomása arról, hogy a Bizottság milyen dokumentumokkal vagy információkkal rendelkezik, és ennek hiányában azt nem kérhette be az eljárás alá vontaktól. Mivel a GVH előtti eljárásban csak az ABB fordult engedékenységi politikával a versenyhatósághoz, a GVH kénytelen volt a többségében tőle származó, ill. általa átadott iratokra és információkra hagyatkozni. Mindez nem jelenti azt, hogy az egyes iratokban foglaltak konzisztenciáját ne kellene minden esetben vizsgálni. Ez azonban a jelen határozatban, minden erre vonatkozó feltevással kapcsolatban megtörtént, és ezzel kapcsolatban a Versenytanács részéről nem merült fel kétség az átadott dokumentumok és más információk konzisztenciája tekintetében, amint azt az eljárás alá vontak által felvetett kérdésekkel kapcsolatban a jelen határozat megfelelő helyein kifejtette.
- 297) A kartell-egyeztetésre közvetlenül utaló bizonyíték valójában csak az 1999. szeptembere (a Siemens kilépésének bejelentése a genfi megbeszélésen) és 2000. május 12-e közötti időszakra nem áll rendelkezésre, amely alatt történt meg a Hitachi kilépése is. Ez az időszak túl rövid ahhoz, hogy a kartell megszűnése erre a tényre alapozottan valószínűsíthető legyen, még kevésbé annak alátámasztására, hogy innentől kezdve új kartellról lehessen beszélni.
- 298) A VA Tech felvetésére válaszolva, a Versenytanács szerint egyes táblázatok hitelességét nem csökkenti az a körülmény, hogy azon nincs feltüntetve a készítés helye, szerzője, hiszen egy titkos kartell esetében ésszerűtlen és veszélyes lett volna. Az ABB viszont minden egyes ilyen táblázattal kapcsolatban kielégítő magyarázattal szolgál annak szerzőjére, a keletkezés és a szétosztás körülményeire. Ugyanez vonatkozik az itt kifogásolt e-mailekre is. A formátumával kapcsolatban az ABB elismerte, hogy az az eredetit leképező másolat, ám közölte azt is, hogy az e-mailek technikailag reprodukálhatók. A GVH ezért az e-mailek tartalmát tartja fontosnak, és az abban foglaltakra irányuló kifogásokra tartja szükségesnek válaszolni.
- 299) Az eljárási kifogások egy másik csoportja az ABB 2005. december 2-i beadványával kapcsolatosak. Részben a Bizottság gyakorlatával kapcsolatos esetjogi hivatkozások alapján többen kifogásolták, hogy a Versenytanács előzetes álláspontja nem tartalmazott hivatkozást az ebben a beadványban foglaltakra, illetve nem fejtette ki az ezzel kapcsolatos álláspontját. Ez a körülmény – az Alstom álláspontja szerint – a EK esetjoga alapján kizárná azt, hogy az ebben foglalt dokumentumok egyáltalán az iratanyag részét

képezhessék, de különösen azt, hogy azokat a Versenytanács a határozatában figyelembe vegye. Az eljárás alá vontak szerint ellenkező esetben súlyosan sérül az ügyfelek védekezéshez fűződő joga.

300) A Versenytanács ezzel kapcsolatban felhívja a figyelmet arra, hogy a magyar versenyjogi eljárásokban az előzetes álláspont helye és szerepe eltérő attól, amit a Kifogásoló Nyilatkozat a Bizottság eljárásban betölt. Az első lényeges körülmény az iratbetekintéssel kapcsolatos. A bizottsági eljárás során a felek iratbetekintési joga csak a Kifogásoló Nyilatkozattal együtt nyílik meg és csak azokra az iratokra vonatkozik, amelyek abban említésre kerültek. A magyar eljárásban a felek iratbetekintési joga nem kapcsolódik feltétlenül egybe az előzetes álláspont kiküldésének időpontjával. A felek ezt megelőzően is megismerhették az ügy iratait. Jelen esetben a vizsgálók az eljárás viszonylag korai fázisában megküldték az eljárás alá vontaknak az ABB-től, az engedékenységi politika keretében megkapott táblázatokat, illetve e-maileket, az eljárásba vonásával egyidejűleg az Alstom Holdings S.A.-nak is. Ugyanakkor a Bizottságot köti saját Kifogásoló Nyilatkozatában lefektetett álláspontja, a Versenytanácsra ugyanilyen kööttség nem áll fenn. A Versenytanács érdemi határozatát nyilvános tárgyaláson hozza, amelyet megelőzően, illetve magán a tárgyaláson is a felek észrevételeket tehetnek, indítványokkal élhetnek. A Versenytanács az ezen észrevételekben, beadványokban foglaltak alapján akár a tárgyaláson is hozhat olyan határozatot, amely érdemben különbözik az előzetes álláspontjában foglaltaktól, a Versenytanácsnak nem kötött saját előzetes álláspontjához.

301) A Versenytanács ezen viszonylagos szabadsága azonban nem korlátlan. Az előzetes álláspont kiküldését követően beérkező beadványokban foglaltak felhasználhatóságának első feltétele az, hogy azok tartalmát a felek időben megismerhessék. Ez a feltétel jelen eljárásban teljesült, hiszen az ABB 2005. december. 2-i beadványának tartalmát néhány napon belül megküldte az eljárás alá vontak képviselőinek elektronikus formában. A beadványt, illetve a mellékleteket postai úton is megküldte, amelyet a felek a tárgyalás kitűzött napját megelőzően legalább két héttel megkaptak. Ez elegendő volt az eljárás alá vontak számára arra, hogy az ABB beadványára érdemben észrevételeket telessenek, mint ahogyan azt minden érintett vállalkozás képviselője megtette. Ezt különösen megkönnyítette az a körülmény, hogy az ABB beadványában túlnyomó többségében már korábbi beadványaiból ismert információkat, illetve táblázatokat és e-maileket ismételt meg. Voltak azonban olyan elemei a beadványnak, amelyek egyik korábbi beadványban sem szerepeltek.

302) A beadvány új elemeinek felhasználhatóságával összefüggésben akkor lehet szükség a Versenytanács előzetes álláspontjának – a tárgyalást megelőzően megfogalmazandó – módosítására, ha az olyan új elemeket tartalmazna, amely az eljárás alá vontak hátrányára vonatkozó új jogsértési tényállás megállapítását jelentené. Ebben az esetben az eljárás alá vontak védekezési jogát érdemben korlátozná, ha a Versenytanács az új bizonyítékok alapján érdemben megváltozott álláspontját nem közölné időben az eljárás alá vontakkal annak érdekében, hogy azok a védekezésükre elegendő felkészülési időt kapnának. Jelen esetben azonban az ABB új beadványi elemei nem készítették a Versenytanácsot korábbi, az előzetes álláspontjában közölt jogi véleményének megváltoztatására. A Versenytanács az ABB beadványának új elemeit úgy tekintette, mint amelyek még inkább megerősítik az előzetes álláspontban kifejtett jogi véleményét, további bizonyítékokat szolgáltatott a már megfogalmazott jogsértés megállapításához. Mivel ez a jogi álláspont az eljárás alá vontak számára ismert volt, a beadvány új elemeivel kapcsolatban nem volt szükség az

előzetes álláspont módosítására, hiszen a védekezésüket annak ismeretében kifejthették az új bizonyítékokra vonatkozóan is.

- 303) A Versenytanács elfogadta a Siemens védekezését arra vonatkozóan, hogy ha a Versenytanács megállapítja az 1999-beli kilépését a kartellból, akkor a kartellben való részvételének folyamatossága megszakad és a visszalépés előtti időszakra vonatkozóan alkalmazható a Tpv. 67. § (4) bekezdésében foglalt elévülési klauzula, mert az 1999. szeptemberében befejezett jogsértő magatartást követően több mint három év telt el, ezért vizsgálat emiatt nem indítható.
- 304) A Városliget-projekttel kapcsolatban előadott álláspontjára vonatkozóan (jelen határozat 218. pont) a Versenytanács az ABB által, a 2005. december 22-i tárgyaláson kifejtett álláspontját fogadta el. Az a körülmény, hogy a Siemens az ajánlat kidolgozására több millió forintot fordított még nem zárja ki, hogy végül – az egyeztetés eredményét tükrözően – az ajánlatot olyan módon kellett beadnia, hogy az érvénytelennek minősüljön. Ez a magyarázat egyeztethető össze azzal a más összefüggésben kifejtett álláspontjával, hogy a Siemens Rt. (a vállalkozás-csoport T&D üzletágának magyar leányvállalata) nem tudott a kartell-megállapodásról. Ha ugyanis a megállapodás értelmében a Siemens-nek az Alstom nyerését támogató ajánlatot kellett beadnia, akkor ennek kidolgozását a Siemens Rt-nek kellett elvégeznie, amelyre az általa nem ismert megállapodástól függetlenül kellett erőforrásokat fordítania.
- 305) A Versenytanács nem tartotta megalapozottnak az Alstom kifogását arra vonatkozóan, hogy nem kapott kellő időt a védekezésre. Az Areva által előadottak alapján nyilvánvaló, hogy az Alstom előtt ismeretesek voltak a GVH eljárása során más eljárás alá vontak elé tárt dokumentumok, amelyeket nem az ABB 2005. december 2-i beadványából ismert meg.
- 306) Az Alstom eljárásba való bevonásának időpontja nem befolyásolta a védekezéshez fűződő garanciális jogát. Ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy az Alstom eljárásba történő bevonásával kapcsolatban a vizsgálatnak mi volt a vizsgálati jelentésben megfogalmazott álláspontja, hiszen az semmilyen formában nem köti a Versenytanácsot. Az Alstom eljárásba történő bevonására azt követően került sor, hogy a Versenytanács a vizsgálati jelentésben foglaltakat megismerte, és megállapította, hogy a Tpv. 53. §-ában foglaltakat a vizsgálat helytelenül értelmezte, amikor az Arevát tette felelőssé az Alstom T&D üzletága által, annak átvétele előtti időszakban kifejtett magatartásáért. A Tpv. 72. § (1) bekezdésének b. pontja szerinti iratvisszaadást követően vonta be a GVH Kartell Csoportja az Alstom-ot az eljárásba. Az erre vonatkozó határozatban a GVH közölte az eljárás alá vonttal, hogy miért került sor az eljárásba történő bevonására, és egyben megküldött az Alstomnak minden olyan dokumentumot, amelyet korábban a többi eljárás alá vont is megkapott. A korábban készült vizsgálati jelentésben foglaltak a fentiek alapján a jelen ügy kimenetele szempontjából érdektelennek minősültek. Következésképpen, az ügy érdemét tekintve nincs jelentősége annak, hogy az Alstom mikor kapta meg a vizsgálati jelentést.
- 307) A GVH előtt zajló eljárás magyar nyelven folyik, ezért az Alstom Holdings A.S.-t csak abban az esetben tarthatna igényt tolmácsra, illetve arra, hogy saját munkanyelvén kapja meg a GVH anyagait, ha az ügyben nem tudta volna magát magyar ügyvéddel képviseltetni.

308) Az Areva beadványaival kapcsolatos kifogás azon részével a Versenytanács nem foglalkozik, amely az abban foglaltak előzetes megismerésére vonatkozik. Kizárólag a két érintett vállalkozásra tartozó kérdés az, hogy az Areva a saját álláspontjával kapcsolatban információt cserél-e az Alstom-mel vagy sem. Az Alstom érdemi válaszadási lehetőségét valóban korlátozza az a tény, hogy a T&D üzletága teljes egészében az Arevához került. Ez a körülmény azonban a GVH eljárásának megindítása előtt keletkezett, ezért nincs összefüggésben azzal, hogy jelen eljárásban mikor került bevonásra. Az Areva észrevételeinek megismerésére – a többi eljárás alá vonthoz hasonlóan – módja volt, és élt is a lehetőséggel.

309) A határozat elleni jogorvoslat lehetőségét a Tptv. 83. § (1) bekezdése biztosítja.

Budapest, 2005. december 22.

Mellékletek

										Kartell-egyeztetés						
										TID	éve	eredménye				
										PUS	Ismert MEUR	Összeh. MEUR	Összehasonlítás alapja			
1.	No.1034	Budapesti Elmű	Fejl. program	1*145	1		0,2			1990	1993	kiíró törölte				
2.	No. 1059.	Erőterv	Kelenföld/Hauszmann u.	18*145	18		10,5	Neerbeck/NL/2004		1991	1991, 1994	kiegyenlítő árajánlat				
3.	No. 1113.	Bp. ELMŰ	Virányos	5*145	5		1,0			1992	1996	kiíró törölte				
4.	No. 1124.	Debreceni Erőmű	AIS	4*145	4		1,0	Bergen/Raa/NO/2003 Reykjavik/FI/2003		1993	1997	kiíró törölte				
5.	No. 1135.	Erőterv	Budapest (Duna Park)	5*145	5		1,0			1993	1993, 1996	kiegyenlítő árajánlat				
6.	No. 1142.	Budapesti ELMŰ	Laczkovich u.	6*145	6		4,0	Hammar Elverk- /Hammarfest/NO/2003		1993	1993, 1998, 1999	kiegyenlítő árajánlat, később a kiíró törölte				
7.	No. 1180.	Erőterv	Hévíz	4*145	4		1,0			1994	1996	kiegyenlítő árajánlat				
8.	No. 1335.	Paksi Atom	Candu 6	18*145	35		7,0	Zaklad Ener/PL/2003		1998	1998, 1999	nem lett felosztva				
9.	No. 1375.	Erőmű Kft.	Dunaferr	8*145	8		2,8	ELMŰ/Budaközép/HU/2003		1999	1991, 2001	kiíró törölte				
10.	No. 1382.	ÉMÁSZ	Salgótarján	5*145	5		1,0			1999	1999	nem lett felosztva				
11.	No.1380	Borsodchem	BVM Ext. ANS	2*145	2		0,5	Thamsvan/NO/2004		1990	1999	kiegyenlítő árajánlat				
12.	C 10	ELMŰ	Budaközép	8*145	8	2,8				2003	2003-2004	felosztás				
13.	O 2	ELMŰ	Városliget	7*145	7	2,6				2002	2002	felosztás				
				Összesen			30,0									
				Mindösszesen			35,4									

Az érintett magyar projektek
becsült összértéke

Euroban	Forintban	A jogsértésse l érintett évek száma	Az érintett projektek összértékének egy évre eső átlaga	A pontozás eredménye						A bírságalap összege	A korrigált bírság összege
				A verseny veszélyez- tetettsége	A szereplők piaci súlya, a jogsértés piaci hatása	Az eljárás alá vontak viszonya a jogsértéshez	Egyéb tényezők	Egyéb tényezők			
35,4	8 850 000 000	14	632 142 857								
ABB	1991-2004	14	632 142 857	25	10	5		5	45	28 446 429	0
Alstom	1991-2004	14	632 142 857	25	10	10		5	50	31 607 143	442 500 000
Areva	2004	1	632 142 857	25	2	5		5	37	23 389 286	23 389 286
VA Tech	1999-2004	6	632 142 857	25	7	5		5	42	26 550 000	159 300 000
Siemens	2001-2004	4	632 142 857	25	4	5	-7	5	32	20 228 571	80 914 286